

Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich
Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu

Rola biblioteki w środowisku lokalnym

**praca zbiorowa
pod red. Joanny Czyrek i Jadwigi Wojtczak**

Wrocław 2017

Recenzent:
dr hab. Maria Piđlypczak-Majerowicz

Projekt okładki:
mgr Jadwiga Wojtczak

© Copyright by Korporacja Bibliotekarzy Wrocławskich and authors

ISBN 978-83-61970-40-8

Spis treści

Wstęp	7
Część I. Biblioteki szkół wyższych	9
Monika Krawiec	11
Misja Biblioteki Politechniki Poznańskiej w środowisku lokalnym	
Hanna Kowalska	25
Praca Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu na rzecz środowiska akademickiego	
Maria Bosacka	29
Zmiana jako paradygmat funkcjonowania biblioteki specjalistycznej uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego jako odpowiedź na potrzeby środowiska akademickiego w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego	
Dawid Kościewicz	37
Badanie satysfakcji użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu jako element kształtowania strategii	
Urszula Franas-Mirowska	47
Kształcenie kompetencji informacyjnych studentów jako strategia działań edukacyjnych w bibliotece akademickiej (Projekt dydaktyczny Filii Biblioteki Uniwersyteckiej w Piotrkowie Trybunalskim)	
Katarzyna Czarnota, Rafał Krawiec	69
Wykorzystanie infrastruktury i zasobów Biblioteki Głównej Wrocławskiego Uniwersytetu Ekonomicznego przez użytkowników spoza środowiska akademickiego Wrocławia	
Część II. Biblioteki publiczne i pedagogiczne	81
Małgorzata Klauze	83
Biblioteka Raczyńskich jako centrum działań kulturalno-społecznych w poznańskim środowisku lokalnym. Obecne projekty i strategię przyszłej działalności	
Paulina Bartosik	89
Miejska Biblioteka Publiczna w Sieradzu miejscem spotkań mieszkańców miasta i okolic. Akcje i wydarzenia oferowane przez instytucję	
Anna Kokot-Rutkowska	95
Promocja czytania wyznacznikiem działań Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu	
Marek Piotr Urbański	107
Rola Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotułach w środowisku lokalnym	

Wstęp

1 grudnia 2017 roku miała miejsce IX konferencja zorganizowana przez Korporację Bibliotekarzy Wrocławskich i Dolnośląską Bibliotekę Pedagogiczną zatytułowana „Rola biblioteki w środowisku lokalnym”. Konferencja spotkała się z dużym zainteresowaniem nie tylko bibliotekarzy wrocławskich. Gościliśmy wielu pracowników bibliotek z całej Polski. Opieką naukową objęła konferencję Pani Profesor Maria Piłtyczak-Majerowicz, która zrecenzowała wszystkie artykuły zamieszczone w niniejszym wydawnictwie, przygotowane przez bibliotekarzy pracujących w Bibliotece Politechniki Poznańskiej, Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu, Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, Bibliotece Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Bibliotece Uniwersyteckiej Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Bibliotece Raczyńskich w Poznaniu, Dolnośląskiej Bibliotece Pedagogicznej we Wrocławiu, Powiatowej Bibliotece Publicznej w Szamotułach, Szkole Podstawowej Gminy Sieradz, co świadczy o dużym zainteresowaniu działalnością Korporacji Bibliotekarzy Wrocławskich, wykraczającą poza obszar miasta Wrocławia, czy województwa dolnośląskiego.

Celem konferencji była chęć pokazania jak bardzo potrzeby, zainteresowania i oczekiwania użytkowników różnych typów bibliotek wpływają na organizację pracy biblioteki, jej ofertę, sposób działania i komunikowania się z czytelnikami. Referaty przysłane na tegoroczne spotkanie bibliotekarzy wyraźnie pokazują, że wiek, wykształcenie i aktualna sytuacja życiowa czytelników danej biblioteki ma ogromne znaczenie przy podejmowanych decyzjach dotyczących jej funkcjonowania.

W artykułach zaprezentowano misję bibliotek akademickich w środowisku studentów, doktorantów, pracowników naukowych uczelni, a także użytkowników spoza środowiska szkół wyższych oraz zadania bibliotek publicznych i pedagogicznych podejmowane na rzecz wszystkich mieszkańców miast i gmin, zarówno dzieci, młodzieży, jak i osób dorosłych oraz emerytów. Zwrócono uwagę na konieczność rozszerzania oferty dla osób niewidomych lub niedowidzących oraz niepełnosprawnych. Przedstawiono pozytywne zmiany w funkcjonowaniu bibliotek będące odpowiedzią na potrzeby środowisk lokalnych, poinformowano o realizowanych projektach, akcjach, działaniach i ciekawych inicjatywach na rzecz użytkowników bibliotek oraz przybliżono strategię przyszłych zamierzeń.

Centralny zakup czasopism zagranicznych, udział w konsorcjach, digitalizacja i udostępnianie zbiorów specjalnych, funkcjonowanie bibliotek cyfrowych, repozytoriów oraz organizowanie szkoleń i spotkań z przedstawicielami wydawców i twórców programów komputerowych tworzonych dla lepszej organizacji pracy naukowej to przykłady pozytywnych działań bibliotek akademickich. Natomiast organizowanie spotkań autorskich, konkursów, gier literackich, zajęć edukacyjnych, tworzenie klubów literackich, dyskusyjnych klubów książki, prowadzenie lekcji promujących czytanie oraz warsztatów literacko-plastycznych, udział w ogólnopolskich akcjach takich jak Noc Bibliotek, Noc Muzeów, Narodowe Czytanie to przykłady wartościowych działań bibliotek publicznych i pedagogicznych na rzecz środowisk lokalnych zaprezentowane w referatach.

Wydaje się, że wszystkie te inicjatywy sprawiają, iż biblioteki są coraz lepiej postrzegane zarówno przez użytkowników z różnych grup społecznych, jak i przez władze decydujące o środkach finansowych przeznaczanych na ich działalność.

Mamy nadzieję, że zorganizowana konferencja miała charakter nie tylko informacyjny, ale też edukacyjny, a przykłady oryginalnych działań poszczególnych bibliotek oraz interesujące spojrzenie na różne tematy dotyczące problematyki bibliotecznej, zaprezentowane podczas jej trwania, dadzą impuls wielu ciekawym rozwiązaniom i zapoczątkują nowe kontakty jej uczestników.

Część I.
Biblioteki szkół wyższych

Misja Biblioteki Politechniki Poznańskiej w środowisku lokalnym

Abstrakt: Celem referatu jest przedstawienie biblioteki naukowej, zarówno w tradycyjnej roli kojarzonej powszechnie z udostępnianiem zbiorów, jak i zamkniętym miejscem nauki oraz pracy, a także zaprezentowanie bogatych propozycji pozabibliotecznych skierowanych do środowiska lokalnego i efekty takich działań. Pod pojęciem środowiska lokalnego uczelni technicznej należy rozumieć nie tylko studentów, pracowników z rodzinami, ale również osoby niezwiązane ze szkołą wyższą, jednak mogące korzystać z jej oferty naukowej, dydaktycznej i kulturalnej. Aktywnymi odbiorcami korzystającymi z jej otwartości są zarówno dorośli, jak i młodzież, a także dzieci.

Biblioteka Politechniki Poznańskiej to instytucja realizująca swoje zadania na wielu płaszczyznach, w której czytelnicy kierunków inżynieryjno-technicznych znajdują ofertę zgodną z ich fakultetami, jak również ofertę kulturalno-edukacyjną wynikającą z pozycji tzw. „trzeciego miejsca” biblioteki w życiu społeczności lokalnej. Według Jana Wołosza „(...) model funkcji społecznej biblioteki wyczerpują cztery obszary jej zadań, jako centrum edukacji, centrum kultury, centrum informacji i centrum społeczne (...)”¹. Trudno przyporządkować zakres czynności tylko i wyłącznie jednej funkcji, gdyż poszczególne obszary zadań mieszają się ze sobą. Można zauważyć dominujące zadania w danej placówce, warunkowane specyfiką danego środowiska. W dzisiejszej rzeczywistości wielofunkcyjność biblioteki ma zasadnicze znaczenie i wyznacza zakres podejmowanych zadań, których celem jest zaspokojenie oczekiwań zróżnicowanej społeczności.

Środowisko lokalne Biblioteki Politechniki Poznańskiej

„Pojęcie społeczności lokalnej, często występujące w literaturze socjologicznej, budzić może kontrowersje ze względu na jego niejednoznaczność. Niektórzy autorzy uważają, że warunkiem uznania pewnej grupy ludzi za społeczność lokalną jest istnienie bezpośrednich relacji pomiędzy wszystkimi jednostkami grupy, inni z kolei określają społeczność lokalną jako grupę zajmującą określone terytorium (wieś, dzielnicę, osiedle itp.)”². Z pierwszej definicji wynika, że społeczność lokalna nie musi zamieszkiwać wspólnego obszaru, ważniejsze są bowiem kontakty i relacje międzyludzkie skupione wokół instytucji służące zaspakajaniu

¹ J. Wołosz, *Problemy rozwoju bibliotek publicznych w Polsce* [on-line], „Bibliotekarz 2004”, nr 3, s. 3., [przełączany 23.07.2017r.]. Dostępny w: http://www.bu.uwm.edu.pl/sites/default/files/files/pdf/pr_biblioteczny.pdf

² P. Czarnecki, *Pedagogika społeczna. Podstawowe pojęcia i definicje* [on-line], „Społeczeństwo i Edukacja, Międzynarodowe Studia Humanistyczne” Nr1/2012, s. 406, [przełączany 23.07.2017r.]. Dostępny w: http://www.bu.uwm.edu.pl/sites/default/files/files/pdf/pr_biblioteczny.pdf. Adobe Acrobat Reader DC

potrzeb np. ekonomicznych, kulturalnych lub edukacyjnych, a druga definicja wskazuje na to, że środowisko lokalne mogą tworzyć ludzie mieszkający na wspólnym terenie jednak nie tworzący relacji międzyludzkich.

W przypadku Biblioteki Politechniki Poznańskiej [dalej: BPP] środowiskiem lokalnym są studenci dzienni i niestacjonarni, studenci studiów podyplomowych, doktoranci, pracownicy naukowcy, dydaktyczni, czytelnicy należący do Poznańskiej Fundacji Bibliotek Naukowych, pracownicy administracyjni, bibliotekarze oraz studenci Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Gnieźnie. Liczną grupę stanowi kategoria „inni”, są to najczęściej studenci uczelni niepaństwowych, pracownicy firm i instytucji państwowych oraz absolwenci Politechniki Poznańskiej (tab. 1).

Tab. 1. Liczba zapisanych czytelników w roku 2016/2017 oraz liczba i aktywność wszystkich czytelników BPP (materiały własne)

Tabela czytelnicy				W ciągu roku zapisano				
Rok	Liczba studentów	Liczba kont czytelników	Liczba aktywnych kont	Ogółem	Studenci stacjonarni	Studenci niestacjonarni	Pracownicy PP	Doktoranci +inni
2016	19209	17693	10194	3275	2877	124	44	71+159
Liczba odwiedzin użytkowników czytelnicy za 2016r. 66976								

Do środowiska lokalnego BPP zaliczyć należy również osoby, które nie zapisały się do grona czytelników ale korzystają ze zbiorów i uczestniczą w życiu biblioteki.

Rola systemu biblioteczno-informacyjnego w środowisku lokalnym

Biblioteka Politechniki Poznańskiej jest biblioteką naukową, która w pełni realizuje swoje zadania opierając się na działalności ustawowej³. Biblioteka główna oraz biblioteki jednostek organizacyjnych Uczelni tworzą wspólny system biblioteczno-informacyjny. BPP jest ogólnouczelnianą jednostką organizacyjną, która realizuje zadania o charakterze naukowym, dydaktycznym oraz stanowi podstawę systemu biblioteczno-informacyjnego. Pełni funkcję ogólnodostępnej biblioteki naukowej oraz ośrodka informacji naukowej. Biblioteki jednostek organizacyjnych uczestniczą w realizacji zadań usługowych, dydaktycznych i naukowych jednostki macierzystej.

BPP wpływa na środowisko lokalne poprzez stosowanie sprawnego systemu biblioteczno-informacyjnego, prowadzi prace rozpoznawcze, studyjne, badawcze i projektowe własne oraz

³ „Dziennik Ustaw” Nr 85, Rozdz.6, Poz.539, ustawa z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach Rozdział 6, Art.21.1, Biblioteki naukowe

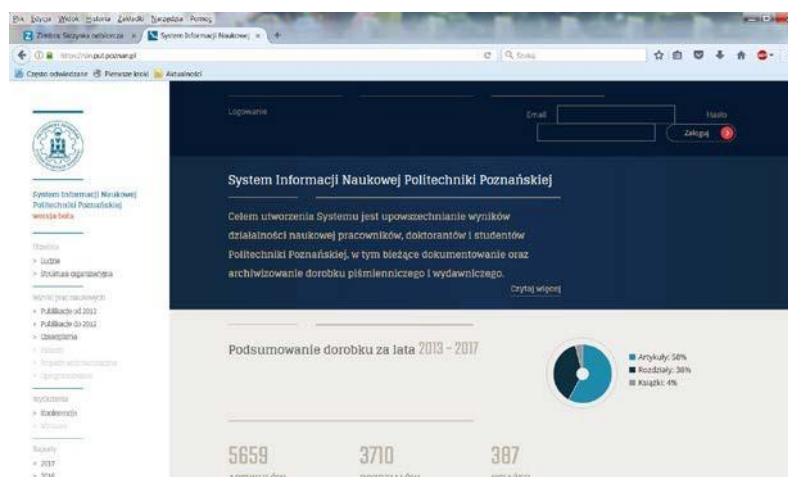
we współpracy z innymi bibliotekami i instytucjami w obszarze informacji naukowej i bibliotekoznawstwa dla potrzeb kształcenia i badań. W zakresie kształcenia bibliotekarze prowadzą zajęcia dydaktyczne dla studentów i doktorantów o kierunku usług biblioteczno-informacyjnych oraz umiejętności informacyjnych w nauce i technice. Prowadzone są również praktyki zawodowe w ramach informacji naukowej i bibliotekoznawstwa. Inne grupy użytkowników mają możliwość uczestniczenia w szkoleniach w zakresie usług biblioteczno-informacyjnych i kształtowaniu umiejętności wyszukiwawczych oraz korzystaniu z nowych zdalnych serwisów informacji naukowej.

W dziedzinie usług biblioteczno-informacyjnych BPP może poszczycić się bogatą ofertą zasobów drukowanych i cyfrowych. Często uaktualniana i weryfikowana jest lista tytułów druków zwartych, wydawnictw ciągłych oraz e-zasobów. Chcąc w pełni wyjść na przeciw oczekiwaniom czytelnika w momencie, gdy Biblioteka nie posiada poszukiwanej literatury w katalogu on-line, zainteresowana osoba kierowana jest do wypożyczalni międzybibliotecznej, gdzie zyskuje pomoc w wyszukiwaniu, jak i możliwość zamówienia literatury za pośrednictwem Biblioteki. Czytelnik może też zaproponować zakup nowego tytułu.

Jedną z ważniejszych misji BPP jest usługa repozytoryjna. Mając na względzie coraz to nowe potrzeby środowiska akademickiego, wymagania Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczące raportowania dorobku naukowego oraz parametryzacji jednostek naukowych za lata 2013-2016, pojawiła się potrzeba kompleksowego podejścia do gromadzenia informacji o dorobku naukowym środowiska Uczelni z wielu różnych źródeł. W roku 2014 BPP podjęła współpracę z Poznańskim Centrum Superkomputerowo Sieciowym, w wyniku której utworzono System Informacji Naukowej Politechniki Poznańskiej (rys. 1). Głównym zadaniem nowego systemu jest upowszechnianie wyników działalności naukowej pracowników, doktorantów i studentów Politechniki, w tym bieżące dokumentowanie oraz archiwizowanie dorobku publikacyjnego. Od roku 2013 SIN zastąpił bazę Bibliografii Publikacji Pracowników „PP-Biblio” tworzoną od roku 1994 w Oddziale Informacji Naukowej.

Według danych na dzień 30 sierpnia 2017 r. SIN zawiera ponad 9755 rekordów, w tym 5658 artykułów, 3710 rozdziałów oraz 387 książek. SIN umożliwia przeszukiwanie według rozmaitych kryteriów takich jak. np. autor, tytuł pracy, lata, typ publikacji i inne. Interfejs SIN PP został zgłoszony do wyszukiwarki internetowej Google, a to pozwoliło na zoptymalizowanie systemu pod kątem indeksowania treści przez wyszukiwarki internetowe. W SIN wdrożono moduł raportujący, który na poziomie poszczególnego wydziału lub całej Uczelni generuje aktualne statystyki publikacji uwzględniając takie kryteria jak: publikacje w czasopismach z Impact Factor, JCR \geq 40, publikacje w czasopismach z wykazu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego czy też publikacje w materiałach z konferencji i inne. W przyszłości

SIN ma połączyć funkcje bazy bibliograficznej z funkcją repozytorium. Poszerzony zostanie również o możliwość rejestrowania przez inne jednostki Uczelni takich dokumentów jak dokumenty projektowe, patenty, raporty z badań naukowych, projekty badawcze, programy finansowania badań, dokumentacja techniczna i inne. Takie podejście pozwoli na zgromadzenie w jednym miejscu pełnej i rzetelnej informacji o naukowym dorobku PP. Dalszy rozwój SIN PP będzie ściśle powiązany z potrzebami poszczególnych grup użytkowników systemu zarówno w środowisku akademickim jak i z jego otoczeniem, a zwłaszcza z partnerami biznesowymi zainteresowanymi potencjałem naukowym Uczelni.

Rys. 1. Strona główna Systemu Informacji Naukowej Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

Wszystkie wymienione działania w zakresie systemu biblioteczno-informacyjnego realizowane są na najwyższym poziomie i z myślą o wymagającym użytkowniku środowiska lokalnego, który poszukuje zazwyczaj wąskiej specjalistycznej wiedzy niezbędnej zarówno w okresie studiów jak i do pracy zawodowej. Oferta biblioteki postrzegana jest jako bardzo atrakcyjna, a wielu absolwentów politechniki intensywnie korzysta z jej zasobności.

Nowa przestrzeń, nowe możliwości

W lutym 2010 roku BPP (rys. 2) została przeniesiona do wybudowanego dużo większego gmachu na terenie kampusu uczelnianego. Biblioteka zyskała nowoczesny i przestronny budynek, który umożliwił wprowadzenie wielu innowacji i ciekawych rozwiązań oraz dał nowe możliwości w rozwoju biblioteki, jak i zwiększył kompetencje zawodowe bibliotekarzy.

Rys. 2. Budynek Biblioteki Politechniki Poznańskiej oraz pomieszczenia biblioteczne w BPP (materiały własne)

Dzięki bliskiemu sąsiedztwu z Politechniką Poznańską osoby związane z Uczelnią częściej i chętniej korzystają z oferty biblioteczej oraz sygnalizują coraz to nowe potrzeby. Zmiana ta przyczyniła się do znacznego wzrostu we wszystkich zakresach działalności Biblioteki. W porównaniu z rokiem 2010 znacznie zwiększył się stan zasobów drukowanych w bibliotece głównej oraz w bibliotekach wydziałowych. Obserwujemy zmiany zapotrzebowania czasopism w wydawnictwach ciągłych. Odnotowaliśmy znacznie częstsze wejścia na strony zasobów elektronicznych, baz naukowych polskich i obcojęzycznych. BPP stwarza miejsca do nauki i pracy dla 228 czytelników. Szczególną popularnością cieszą się pokoje pracy zespołowej oraz stanowiska pracy (rys. 3). Korzystanie z nich poprzedza rezerwacja.

Rys. 3. Pokoje pracy zespołowej (materiały własne)

Przeprowadzka umożliwiła realizację idei wprowadzenia otwartego dostępu w wypożyczalni i czytelni. Dzięki temu powstał podręczny księgozbiór studencki (rys. 4) z podziałem na działy oraz możliwość samodzielnego wyszukiwania literatury w katalogu on-line.

Rys. 4. Wypożyczalnia z księgozbiorem studenckim (materiały własne)

Wspierając środowisko w zakresie zdobywania wiedzy Biblioteka daje możliwość wielokrotnej prolongaty wypożyczeń, samodzielnego wypożyczania książek na urządzeniu self-check oraz zwrotu wypożyczonych materiałów do wrzutni nawet poza godzinami pracy wypożyczalni. Biblioteka pracuje w systemie Horizon i RFID, co daje możliwość lepszej obsługi czytelników. W obecnej lokalizacji wprowadzono również nowe usługi biblioteczne jak np. „zamów kopię”, „zapytaj bibliotekarza”, skanowanie dokumentów i wiele innych. Jesteśmy w kontakcie e-mailowym i telefonicznym z naszymi czytelnikami. Bibliotekarze rozwiązują w ten sposób wiele problemów związanych z wyszukiwaniem literatury oraz korzystaniem z baz sieciowych. Informują oni także o nowościach w Bibliotece oraz testach nowych zasobów. Kontakt odbywa się za pomocą mediów społecznościowych tj. Twitter, Facebook, kanał RSS i YouTube.

Nie bez znaczenia jest również rozwój zawodowy pracowników, uczestnictwo w szkoleniach, konferencjach i seminariach organizowanych w Polsce i za granicą oraz w programach Erasmus. Często odbywają się kursy, warsztaty i prezentacje wewnętrzne. Biblioteka jest także organizatorem licznych szkoleń, seminariów, konferencji i spotkań połączonych z prezentacją. Warto dodać, że cyklicznie organizowane są przez bibliotekę seminaria dla bibliotekarzy i pracowników naukowych poświęcone np. prawu autorskiemu, publikowaniu w otwartym dostępie, strategiom rozwoju BPP, gdzie pracownicy Biblioteki oraz zaproszeni goście mają możliwość podzielenia się wiedzą oraz doświadczeniem czyniąc z Biblioteki instytucję ustawicznie uczącą się oraz wpływającą na rozwój środowiska akademickiego.

Wpływ biblioteki na środowisko lokalne przez działalność kulturalno-edukacyjną

BPP realizuje cele kulturalno-edukacyjne. Według teorii amerykańskiego socjologa Rey'a O'denburga opisaną w książce pt. „*The Great Good Place*” w 1989 r. „nasze życie społeczne koncentruje się wokół trzech ważnych ośrodków: domu (miejsca, w którym mieszkamy), pracy (miejsca, w którym pracujemy zawodowo) oraz „trzeciego miejsca”, w którym prowadzimy szeroko pojęte życie towarzyskie. „Trzecie miejsce” to miejsce odpoczynku – nie tylko od pracy, lecz także od wykonywanych na co dzień rutynowych czynności. Jest neutralną przestrzenią, w której spędzamy wolny czas, spotykamy przyjaciół, odpoczywamy po pracy zawodowej, pracach domowych, nabieramy oddechu przy filiżance kawy (herbaty), obserwujemy i pokazujemy się innym. „Trzecie miejsca” wzmacniają w nas poczucie przynależności do otoczenia oraz więzi z innymi – znanymi lub potencjalnie bliskimi nam osobami. Są to miejsca, w których tętni życie lokalnej społeczności, gdzie rodzą się nowe pomysły, utrwalają się lub ewoluują ważne w danym środowisku wartości”⁴.

⁴ *Biblioteka2.0.* [on-line], [przeczytany 6.07.2017r.] -Tryb dostęp <http://blog.biblioteka20.pl>.

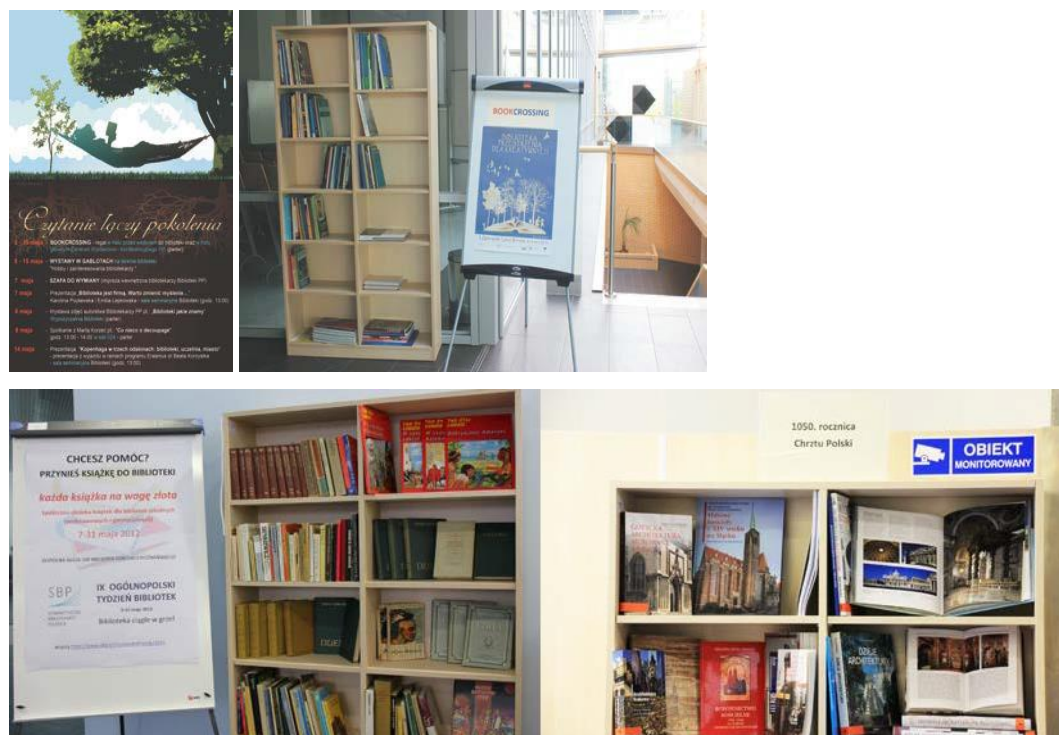
BPP poprzez własne działania realizuje się jako „trzecie miejsce” w życiu społeczności lokalnej. Niektóre z nich weszły już na stałe do rocznego kalendarza obchodów imprez bibliotecznych i planowane są cyklicznie. Inne odbywają się zgodnie z potrzebą chwili wychodząc naprzeciw kluczowym wydarzeniom i przemianom społecznym, a jeszcze inne są propozycją środowiska lokalnego. Od momentu przeniesienia biblioteki do nowego gmachu w 2010 r. zdecydowano o rozszerzeniu zakresu działalności Biblioteki wzmacniając jej pozycję. Biblioteka realizuje swoją rolę kulturalno-edukacyjną w zakresie „trzeciego miejsca” kierując ofertę do grup zróżnicowanych wiekowo poprzez następujące działania:

1. BPP była organizatorem ogólnopolskiej konferencji dotyczącej BazTech (rys. 5).

Rys. 5. Ogólnopolska konferencja dotycząca BazTech (materiały własne)

2. Biblioteka uczestniczy w odbywającym się corocznie w maju Tygodniu Bibliotek (rys. 6).

Rys. 6. Tydzień Bibliotek (materiały własne)

3. Od kilku lat organizowane są wycieczki, podczas których bibliotekarze, pracownicy naukowcy, pracownicy różnych zakładów pracy, absolwenci Politechniki, młodzież oraz dzieci w wieku szkolnym a nawet przedszkolnym, studenci, a także goście z różnych krajów mają okazję zwiedzić gmach BPP (rys. 7).

Rys. 7. Wycieczki po gmachu Biblioteki Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

4. Od kilku sezonów dla dzieci zainteresowanych tematyką robotyki, młodych odkrywców i wynalazców organizowane są turnusy półkolonijne oraz sobotnie warsztaty.
5. Corocznie w ostatni piątek września w godzinach popołudniowo-wieczornych odbywa się na wszystkich poznańskich uczelniach państwowych wspólna akcja „Noc Naukowców”. Wydziały Politechniki oraz Biblioteka zapraszają dzieci, młodzież i dorosłych z Poznania i okolic. Biblioteka może się poszczycić szeroką i zróżnicowaną ofertą. Do tej pory odbyły się liczne warsztaty plastyczne, ekologiczne, astronomiczne, policyjno-detektywistyczne, m.in. cykl z wykorzystaniem klocków LEGO oraz z użyciem dronów. Oferta jest wzbogacana dzięki współpracy z wydawnictwami, komendą policji jak i z innymi podmiotami, mogącymi uatrakcyjnić tematycznie „Noc Naukowców” (rys. 8).

Rys. 8. Noc Naukowców w Bibliotece Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

6. Tradycyjnie z okazji Międzynarodowego Dnia Dziecka odbywa się na Politechnice festyn dla dzieci pracowników pod hasłem „Mali Naukowcy”(rys.9). Zainteresowane są nim zarówno młodsze, jak i starsze dzieci. Biblioteka przyłącza się także do tego programu. Stałym punktem festynu jest możliwość wymiany książek między uczestnikami.

Rys. 9. Dzień Dziecka w Bibliotece Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

7. Oprócz oferty dydaktycznej i kulturalnej czytelnicy postrzegają otoczenie BPP za nowoczesne, przestrzenne, miłe i praktyczne. Zwracają uwagę na wygodne kanapy, przyjazną kolorystykę, przydatny kącik malucha, możliwość rezerwacji pokoi pracy zespołowej, dużą ilość stanowisk nauki, korzystanie z self check-a, wrzutni, skanera, dostępność księgozbioru podręcznego oraz beletrystyki z zakresu science-fiction. Osoby słabowidzące mogą skorzystać ze stanowiska przeznaczonego specjalnie dla nich.
8. W wypożyczalni odbywają się liczne wystawy.
- A. Wychodząc z założenia, że Biblioteka może także pełnić rolę galerii rzeźby i malarstwa można w niej podziwiać twórczość współczesnych artystów oraz uczestniczyć w wernisażach wystaw, na które przychodzą zaproszeni goście często spoza Politechniki (rys. 10).

Rys. 10. Wystawy sztuki w Bibliotece Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

- B. Na uwagę zasługuje wystawa z cyklu „Moi Idole” zorganizowana przez członków Fanklubu zespołu Depeche Mode, w stylu Pop Art, która ściągnęła fanów nie tylko z naszego regionu (rys. 11).

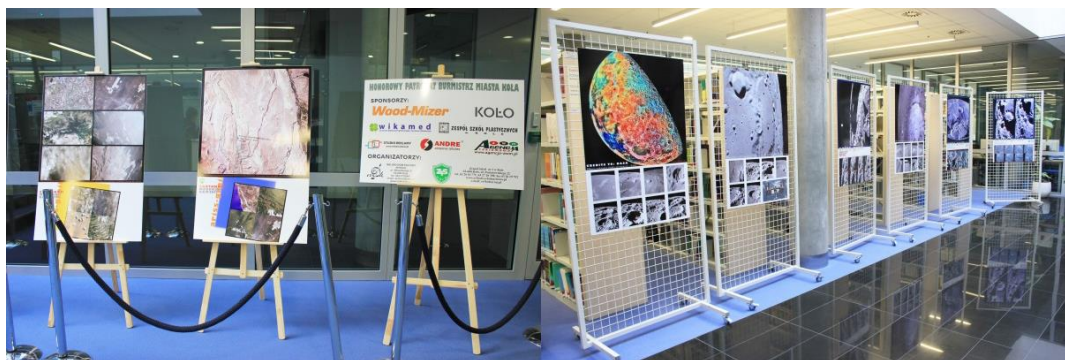
Rys. 11. Wystawa Fanklubu w Bibliotece Politechniki Poznańskiej (materiały własne)

C. Także studenci Politechniki mają okazję poszczycić się swoimi osiągnięciami, np. studenci Wydziału Architektury zaprezentowali propozycje planów zagospodarowania przestrzennego problematycznych terenów, a studenci, którzy skorzystali z programu ERASMUS zorganizowali wystawę związaną ze wspomnianą tematyką (rys. 12).

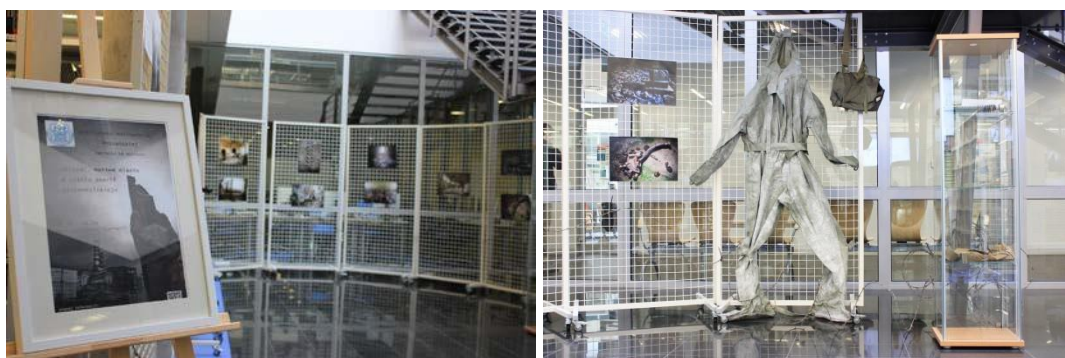
Rys. 12. Wystawy prac studentów (materiały własne)

D. W BPP odbyła się również wystawa pt. „Księżyc” autorstwa uczniów jednej ze szkół średnich pod opieką i nadzorem nauczyciela fizyki (rys. 13).

Rys. 13 Wystawa naukowa uczniów szkoły średniej (materiały własne)

E. Wśród wystaw tematycznych zaprezentowano wystawę upamiętniającą rocznicę katastrofy elektrowni jądrowej pod nazwą „Prypeć”. Ekspozycji towarzyszyły nie tylko fotografie z miejsc katastrofy, ale i przedmioty służące ratowaniu zdrowia oraz życia ludzkiego (rys. 14).

Rys. 14. Wystawa upamiętniająca katastrofę elektrowni jądrowej (materiały własne)

F. Dzięki współpracy ze świetlicą plastyczną (rys. 15) dla dzieci była możliwość obserwowania rozwoju kreatywności plastycznej najmłodszych. Również podopieczni ośrodka terapii zajęciowej „Koniczynka” (rys. 16) z radością i godnym podziwem zapalem zorganizowali w wypożyczalni wystawę plastyczną połączoną z wernisażem.

Rys. 15. Wystawa prac plastycznych dzieci (materiały własne)

Rys. 16. Wystawy prac plastycznych podopiecznych fundacji „Koniczynka” (materiały własne)

Przedstawione zostały jedynie wybrane przykłady, które czynią bibliotekę miejscem odwiedzanym w wolnym czasie przez społeczność środowiska lokalnego. Efektem opisanego działania pozabibliotecznego jest przyciągnięcie do biblioteki osób związanych i niezwiązanych z Uczelnią poprzez otwartość, dzielenie się wiedzą np. w formie prezentacji, warsztatów, wernisaży, spotkań z ludźmi mającymi ciekawe pasje oraz interesujące zawody. Otwartość na świat pozwala lepiej zdiagnozować potrzeby i wymagania środowiska lokalnego, a uczestnik życia społecznego biblioteki może sprawdzić swoją wiedzę oraz umiejętności, zdobyć nowe doświadczenia, spotkać znajomych, poznać ludzi dzielących te same zainteresowania. Wszystko to wzbogaca jednostkę, a biblioteka zyskuje przede wszystkim pozytywny wizerunek, dobre powiązania z mediami, przychylne nastawienie władz lokalnych oraz wpływowych osób. „Zadaniem PUBLIC RELATIONS BIBLIOTEKI jest utrzymanie jak

najlepszego obrazu biblioteki w oczach jej użytkowników – obecnych i przyszłych, społeczności lokalnej, władz, sponsorów i innych ewentualnych instytucji finansujących jej działanie”⁵. Te czynniki dają szansę na dalszy rozwój Biblioteki z korzyścią również dla samego środowiska lokalnego.

Podsumowanie

O misji bibliotek tak mówił Papież Jan Paweł II na uroczystości poświęcenia budynku Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 11 czerwca 1999 roku: „Biblioteka jest instytucją, która samym swoim istnieniem świadczy o rozwoju kultury. Jest ona bowiem skarbnicą piśmiennictwa, przez które człowiek wyraża swój zamysł twórczy, inteligencję, znajomość świata i ludzi, a także umiejętność panowania nad sobą, osobistego poświęcenia, solidarności i pracy dla rozwoju dobra wspólnego” (por. Centesimus annus, 51)⁶. Słowa te wskazują na ponadczasową rolę biblioteki, która dzięki systematycznej pracy, nieustannemu rozwojowi, tworzeniu warsztatu badawczo-edukacyjnego stosownego do zmieniających się potrzeb środowiska, otwartości i współpracy przetrwa jako dziedzictwo narodowe dla następnych pokoleń. BPP realizuje swoją misję poprzez fakt bycia „skarbnicą piśmiennictwa”, tworzenie klimatu dla rozwoju jednostki, umiejętność sięgania do różnych dziedzin nauki, kultury i sztuki oraz otwarcie na szeroko pojęte środowisko lokalne.

Bibliografia

1. *Biblioteka2.0*. [on-line], [przeczytany 6.07.2017r.] -Tryb dostęp <http://blog.biblioteka20.pl>.
2. Czarnecki P., *Pedagogika społeczna. Podstawowe pojęcia i definicje* [on-line] „Społeczeństwo i Edukacja, Międzynarodowe Studia Humanistyczne” Nr1/2012 , s. 406, [przełgądany 23.07.2017r.]. Dostępny w: *Spoleczenstwo_i_Edukacja_Nr_1_2012_s.389-414-3.pdf*. Adobe Acrobat Reader DC
3. „Dziennik Ustaw” Nr 85, Rozdz.6, Poz.539, ustawa z dnia 27 czerwca 1997r. o bibliotekach. Rozdział 6, Art.21.1, *Biblioteki naukowe*.
4. Huczek M., *Public Relation a wizerunek biblioteki* [on-line]. „Biuletyn EBIB” 2004 ,nr 56, [przełgądany 23.07.2017r.]. Dostępny w: http://bu.uwm.edu.pl/sites/default/files/files/pdf/pr_biblioteczny.pdf
5. Siwiński W., *Wspominamy Jana Pawła II* [on-line]. „Gazeta Wyborcza” 2005, nr 79 (dod. Gazeta Stołeczna s. 7), [przełgądany 6.07.2017r.]. Dostępny w: <http://www.buw.uw.edu.pl/wystawy/jp2/R1/index.htm>
6. Wołosz J., *Problemy rozwoju bibliotek publicznych w Polsce* [on-line]. „Bibliotekarz 2004”, nr 3,s.3. , [przełgądany 23.07.2017r.]. Dostępny w: http://www.bu.uwm.edu.pl/sites/default/files/files/pdf/pr_biblioteczny.pdf

⁵ M. Huczek, *Public Relation a wizerunek biblioteki* [on-line]. „Biuletyn EBIB” 2004 ,nr 56, [przełgądany 23.07.2017r.]. Dostępny w: http://bu.uwm.edu.pl/sites/default/files/files/pdf/pr_biblioteczny.pdf

⁶ W. Siwiński, *Wspominamy Jana Pawła II* [on-line]. „Gazeta Wyborcza” 2005, nr 79 (dod. Gazeta Stołeczna s. 7), [przełgądany 6.07.2017r.]. Dostępny w: <http://www.buw.uw.edu.pl/wystawy/jp2/R1/index.htm>

Hanna Kowalska

Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu

Praca Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu na rzecz środowiska akademickiego

Abstrakt: W referacie omówiono rodzaje katalogów, przedstawiono centralny zakup czasopism zagranicznych dla wszystkich jednostek Uniwersytetu, koordynację udziału bibliotek specjalistycznych w konsorcjach, opracowanie listy wszystkich czasopism online dostępnych na Uniwersytecie. Przybliżono prace biblioteki w zakresie digitalizacji i udostępniania zbiorów specjalnych, funkcjonowanie Biblioteki Cyfrowej, Repozytorium oraz organizowanie szkoleń i spotkań z przedstawicielami wydawców i twórców programów komputerowych utworzonych dla lepszej organizacji pracy naukowej.

Zadaniem biblioteki uniwersyteckiej, tak jak wszystkich bibliotek uczelnianych, jest praca na rzecz środowiska akademickiego oraz społeczności lokalnej. Biblioteka pełni funkcję usługową, dydaktyczną i naukową. Jest jednocześnie ogólnodostępną biblioteką publiczną. Zadaniem biblioteki jest zapewnienie dostępu czytelnikom do zbiorów własnych oraz do ogólnościatowych zasobów informacyjnych. Biblioteka gromadzi zbiory w oparciu o egzemplarz obowiązkowy, kupno, prenumeratę, dary oraz wymianę krajową i zagraniczną w zakresie dyscyplin reprezentowanych na uczelni. Współpracuje z bibliotekami specjalistycznymi przekazując im książki i czasopisma wąskospecjalistyczne.

Biblioteka zapewnia informację o zbiorach własnych poprzez szereg katalogów dostępnych w większości przez 24 godziny na dobę na witrynie biblioteki. Są to katalogi komputerowe: m.in. katalog komputerowy Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu w systemie Virtua utworzony w 1995 roku, w którym rejestrowane są zbiory (druki zwarte, czasopisma, dokumenty elektroniczne oraz mapy i nuty w wyborze) Biblioteki Głównej i bibliotek specjalistycznych, katalog czasopism krajowych i zagranicznych, komputerowy katalog zbiorów kartograficznych Uniwersytetu Wrocławskiego, katalog czasopism II obiegu w systemie MAK, katalog mikrofilmów druków XV-XVIII wieku oraz katalogi zdigitalizowane: katalog alfabetyczny druków zwartych, katalog czasopism oraz katalogi zbiorów specjalnych. Ich uzupełnieniem są katalogi kartkowe: alfabetyczny, czasopism oraz systematyczny.

Biblioteka współpracuje na rzecz upowszechniania informacji o zbiorach z innymi instytucjami. Efektem tych działań są m.in. Katalog czasopism zagranicznych w bibliotekach Wrocławia i Opola (utworzony w 1991 roku), Międzynarodowy katalog źródeł muzycznych RISM, a także katalog mikrofilmów: "Wspólne dziedzictwo europejskie (XVI-XVIII wiek)"

zawierający opisy mikrofilmów druków wydanych głównie na Śląsku, Pomorzu i w Prusach Wschodnich ze zbiorów Biblioteki Narodowej, Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu, Książnicy Pomorskiej w Szczecinie oraz Biblioteki Gdańskiej PAN. Druki zostały zmikrofilmowane i skatalogowane dzięki wsparciu finansowemu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej i Fundacji im. Roberta Boscha.

Jednym z ważniejszych zadań biblioteki jest centralnie prowadzony zakup czasopism zagranicznych dla wszystkich jednostek Uniwersytetu. W bibliotece w oparciu o zamówienia katedr, instytutów i wydziałów zostają przygotowane materiały do przeprowadzenia przetargu i w konsekwencji do zaprenumerowania czasopism. Biblioteka dba o kompletność i terminowość dostaw oraz o rozliczenia finansowe z kontrahentami. Przedmiotem zakupów są czasopisma zarówno w wersji drukowanej jak i online. Od momentu pojawienia się on-linowych wersji czasopism biblioteka troszczy się o to, by były one dostępne nie tylko w obrębie jednostek prenumerujących dany tytuł, ale także na wszystkich domenach zarejestrowanych na uniwersytecie. Wyjątkiem są tytuły, których cena wersji online jest zależna od liczby potencjalnych czytelników. Efektem tych poczynań jest lista dostępnych czasopism online umieszczona na stronie internetowej biblioteki w zakładce e-źródła.

Biblioteka pełni ważną rolę także jako koordynator i często inicjator uczestniczenia uczelni w konsorcjach. Dzięki inicjatywie Biblioteki Uniwersyteckiej kilkanaście lat temu Uniwersytet Wrocławski przystąpił do konsorcjów Kluwera, Elseviera i Springera oraz zakupił dostęp do bazy SCI. Obecnie najważniejsze zagraniczne czasopisma naukowe wydawane przez wydawnictwa Wiley-Blackwell, Springer, Elsevier oraz bazy EBSCO i Nature są udostępniane w ramach ogólnokrajowej licencji akademickiej finansowanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W ramach tej samej licencji od 2010 r. udostępniany jest pakiet baz danych Web of Science tworzonych przez firmę Thomson Reuters, a od 2012 – Scopus – przygotowana przez wydawnictwo Elsevier interdyscyplinarna baza abstraktów i cytowań z zakresu nauk matematyczno-przyrodniczych, technicznych, medycznych i humanistycznych.

Obecnie Biblioteka uczestniczy w zakupie (umowy, opracowanie faktur) baz pełnotekstowych American Institute of Physics, Emerald, Institute of Physics, JSTOR i ProQuest. Wszystkie te zasoby dostępne są w sieci uczelnianej, a także – dzięki serwerowi Proxy – na osobistych komputerach zarejestrowanych pracowników naukowych. W witrynie BU czytelnik może znaleźć też informacje o bazach naukowych (bibliograficznych i tekstowych) dostępnych z komputerów zainstalowanych na uniwersytecie oraz w wolnym dostępie.

Do dyspozycji użytkowników jest również Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego, w której czytelnicy znajdą zdigitalizowane książki, czasopisma oraz zbiory specjalne (ok. 67 tys. publikacji). Od grudnia 2005 zanotowano ponad 41 milionów czytelników. W latach 2007-2015 w bibliotece zrealizowano kilka projektów badawczych pod wspólną nazwą Dziedzictwo kulturowe w badaniach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Część projektów była finansowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego (Piastowskie kolekcje - zdigitalizowano i sporządzono opisy katalogowe ponad 1 700 starych druków, Śląskie Archiwum Ikonograficzne – zawiera siatkę topograficzną dotyczącą Śląska, zespoły urbanistyczne, obiekty architektoniczne i biogramy artystów), część przez Narodowe Centrum Badań i Rozwoju (Ornamenta Poloniae Mediaevalia – sztuka średniowieczna na ziemiach polskich: katalog form i detalu na tle europejskim oraz Interaktywna multimedialna bibliografia Śląska. Cz.1 Stare druki i druki zwarte XIX wieku ze zbiorów Gabinetu Śląsko-Łużyckiego Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu). Projekty: Dziedzictwo Regionu i Europy. Cymelia ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu. Digitalizacja i udostępnienie w sieci oraz Imago Silesiae Inferioris online zawierająca mapy, plany i widoki Dolnego Śląska ze zbiorów biblioteki zostały sfinansowane przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego. Wszystkie te kolekcje umieszczone zostały w Bibliotece Cyfrowej.

Z inicjatywy Biblioteki Uniwersyteckiej utworzono Repozytorium Uniwersytetu Wrocławskiego, w którym są archiwizowane i udostępniane prace o charakterze naukowym i badawczo-rozwojowym (opublikowane i nieopublikowane) stworzone przez pracowników, doktorantów i studentów (w wyborze) Uniwersytetu Wrocławskiego lub wydane na uniwersytecie. Biblioteka, na której serwerze repozytorium jest posadowione, sprawuje bezpośredni nadzór nad jego funkcjonowaniem. Repozytorium daje możliwość przechowywania dokumentów, szybszego przedstawienia wyników badań, ich upublicznienie – prace umieszczone w repozytoriach są indeksowane przez światowe wyszukiwarki.

Zadaniem biblioteki jest także dokumentowanie dorobku naukowego pracowników i doktorantów uniwersytetu. W bazie Bibliografia publikacji pracowników Uniwersytetu Wrocławskiego gromadzone są opisy bibliograficzne publikacji naukowych, popularnonaukowych, dydaktycznych i literackich pracowników uniwersytetu. Baza pozwala na automatyczne wytworzenie i wydruk wykazów publikacji i analiz statystycznych. Biblioteka przeprowadza na zamówienie kwerendy biblioteczne, bibliograficzne i rzeczowe oraz sporządza kopie z własnych zbiorów.

Ważną częścią działania biblioteki są szkolenia indywidualne i zbiorowe, praktyki i szkolenia dla studentów bibliotekoznawstwa oraz bibliotekarzy.

Na terenie biblioteki organizowane są spotkania z przedstawicielami wydawców i prezentacje nowych rozwiązań umożliwiających coraz lepszy dostęp do zgromadzonej wiedzy i sprawniejszą organizację pracy naukowej.

Biblioteka stara się sprostać nowym wyzwaniom i zaspokajać potrzeby wszystkich swoich użytkowników.

Zmiana jako paradygmat funkcjonowania biblioteki specjalistycznej uczelnianego systemu biblioteczno-informacyjnego jako odpowiedź na potrzeby środowiska akademickiego w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego

Abstrakt: Misją biblioteki akademickiej jest wspieranie procesów naukowo-badawczych i dydaktycznych na uczelni, zgodnie z potrzebami środowiska naukowego, poprzez zaspokajanie na najwyższym poziomie potrzeb informacyjnych pracowników naukowych i studentów, a także osób spoza uczelni. Aby tę misję w pełni realizować, niezbędne jest opracowanie odpowiedniej strategii działania. Warunkiem sukcesu staje się permanentna analiza potrzeb użytkowników i dostosowywanie zarówno oferty usług bibliotecznych, jak i form pracy, do zmieniających się warunków. Podstawowym elementem jest odpowiednia komunikacja ze środowiskiem akademickim, która pozwala nie tylko na zaspokajanie bieżących potrzeb, ale także na wcześniejsze przewidywanie nadchodzących zmian i odpowiednie do nich przygotowanie. Na znaczeniu zyskuje również promocja wśród pracowników naukowych i studentów nowych rozwiązań, szczególnie związanych z rozwojem nowoczesnych technologii informatyczno-komunikacyjnych. W referacie przedstawiono przedsięwzięcia realizowane w Bibliotece Instytutu Pedagogiki na przestrzeni kilku ostatnich lat, będące odpowiedzią na zapotrzebowanie środowiska uczelnianego, takie jak ułatwienia dostępu do księgozbioru poprzez jego komputeryzację, uruchomienie biblioteki cyfrowej i repozytorium, kształcenie kompetencji informacyjnych czytelników, działalność popularyzatorska, wspieranie działalności kół naukowych, działalność wydawnicza.

Termin zmiana w odniesieniu do biblioteki, jako organizacji non profit, w nauce o organizacji i zarządzaniu posiada szereg definicji. Według Ricky'ego W. Griffina „zmiana organizacyjna to każda istotna modyfikacja jakiejś części organizacji [...]. Zmiana może dotyczyć niemalże każdego aspektu organizacji, np. harmonogramów pracy, podstawy grupowania stanowisk pracy, rozpiętości zarządzania, ogólnego projektu organizacji oraz samych ludzi”¹. Podobną definicję proponuje Mariusz Bartnicki, według którego „zmiana organizacyjna odnosi się do dowolnego realnego procesu, w którym stan końcowy przedsiębiorstwa jako organizacji (lub jej części) różni się od jego stanu początkowego. W praktyce zmiana może odnosić się do dowolnego aspektu organizacji: procesu pracy, kryteriów integracji, rozpiętości kierowania, wyposażenia, umiejętności pracowników itp.”². Na gruncie bibliotekoznawczym definicję zmiany sformułowała Maja Wojciechowska, wiążąc ją z terminem innowacja: „zmiana to proces (samorzutny lub celowy), zachodzący w bibliotece lub jej otoczeniu, w wyniku którego dochodzi do modyfikacji samej biblioteki lub jej części.

Innowacja to celowo wprowadzana zmiana, podnosząca efektywność pracy biblioteki”³. W swojej publikacji autorka szczegółowo omówiła problematykę zarządzania zmianami

¹ R. W. Griffin, *Podstawy zarządzania organizacjami*. Warszawa, 2002, s. 393.

² M. Bartnicki, *Zarządzanie zmianami w przedsiębiorstwie*. Katowice, 1997, s. 9.

³ M. Wojciechowska, *Zarządzanie zmianami w bibliotece*. Warszawa, 2006, s. 33-34.

w bibliotece. Każda zachodząca w bibliotece zmiana ma niepowtarzalny charakter, jako że odbywa się w specyficznych, innych dla każdej biblioteki, warunkach. Dlatego musi być starannie zaplanowana i przygotowana. Zarządzanie zmianami polega w dużej mierze na minimalizowaniu oporu pracowników bibliotek, przewycięzaniu lęku przed nowościami. Zjawisko to zostało szczegółowo opisane w literaturze z zakresu zarządzania organizacjami. Na gruncie polskim temat ten podjęła Jadwiga Kłodkowska, która w syntetyczny sposób przedstawiła koncepcje radzenia sobie ze zmianami w organizacji, wskazując na ideę stawiania się społecznością podmiotową jako rezultatu uczenia się radzenia sobie w sytuacji zmiany⁴. Umiejętność reagowania na zmiany otoczenia to największe wyzwanie stojące przed bibliotekami XXI w. W zależności od szybkości reakcji, biblioteka może przyjąć jedną z trzech strategii działania: strategię opóźnionego dostosowywania się do zmian w otoczeniu, strategię wyprzedzania zmian i strategię kreowania zmian⁵. Przed wyborem którejkolwiek ze strategii, niezbędna jest wcześniejsza analiza otoczenia biblioteki. J. Wojciechowski wyróżnia dwie grupy prognoz, którymi można badać zmiany zachodzące w otoczeniu biblioteki. Są to tzw. prognozy subiektywne, opracowane na podstawie opinii ekspertów oraz prognozy obiektywne, oparte na podstawie badań empirycznych⁶. W Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, z jednej strony, śledzona jest uważnie literatura naukowa podejmująca problematykę szkolnictwa wyższego, z drugiej, począwszy od 2010 r., prowadzone są permanentne badania środowiska akademickiego, według przyjętej etnograficznej strategii badawczej.

W literaturze naukowej dominują opracowania krytyczne, których autorzy wskazują na niekorzystne zjawiska zachodzące na uniwersytecie, ukazują obraz instytucji, która zagubiła swoją pierwotną misję, poddając się stopniowo różnego rodzaju naciskom, gdzie uczonego mistrza zastępuje nauczyciel-instruktor, a uniwersytet przestaje być kuźnią elit, a staje się miejscem masowego kształcenia według minimów i opartych na nich ram kwalifikacyjnych. Uczelnia przestaje być targowiskiem idei, a staje się bardziej fabryką dyplomów. Wśród licznych opracowań na szczególną uwagę zasługuje monografia autorstwa Aleksandra Kobylarka, całościowa analiza funkcjonowania uczelni w szerokim kontekście zmian kulturowych i cywilizacyjnych, będąca rezultatem badań empirycznych przeprowadzonych na Uniwersytecie Wrocławskim⁷. Stanowi ona znakomity punkt odniesienia dla prowadzonych w Bibliotece Instytutu Pedagogiki badań potrzeb użytkowników biblioteki. Jak już wspomniano, w badaniach tych przyjęto etnograficzną strategię badawczą w ujęciu jakościowym, gdyż

⁴ J. Kłodkowska, *Radzenie sobie pracowników ze zmianami w organizacji*. Wrocław, 2014.

⁵ A. Jasiński, *Innowacje i polityka innowacyjna*. Białystok, 1997, s. 43.

⁶ J. Wojciechowski, *Marketing w bibliotece*. Warszawa, 1993, s. 87.

⁷ A. Kobylarek, *Uniwersytet wobec konieczności paradygmatycznej zmiany*. Wrocław, 2016.

umożliwia ona ogląd funkcjonowania środowiska akademickiego Instytutu Pedagogiki w kontekście zmian zachodzących w szkolnictwie wyższym z perspektywy samych uczestników procesu kształcenia. Przyjęcie strategii etnograficznej pozwala również na zastosowanie różnych metod i technik badawczych, nawet, jeśli są to metody ilościowe i jakościowe (ankieta, obserwacja, wywiad narracyjny)⁸. Wyniki powadzonych badań zostaną przedstawione w dalszej części artykułu, w powiązaniu z przedstawieniem wdrożonych i planowanych zmian w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego.

Proces zmian został zainicjowany w 1997 r. decyzją o komputeryzacji biblioteki. Wizja rozwoju Biblioteki Instytutu Pedagogiki, sformułowanie długofalowej strategii rozwoju i jej systematyczna realizacja były dziełem jednej osoby – ówczesnego kierownika biblioteki, który potrafił przekonać władze Instytutu Pedagogiki o konieczności poniesienia nakładów finansowych na zakup komputerów oraz wykorzystać odpowiedni moment wdrażania zintegrowanego systemu komputerowego w Bibliotece Uniwersyteckiej, a także umiejętnie pokierować zespołem. Zasadniczym elementem planu strategicznego rozwoju stało się stałe dążenie do poprawy funkcjonowania biblioteki i poszerzania wachlarza usług bibliotecznych, tym samym zmiana została trwale wpisana w działalność biblioteki. Implementacja nowoczesnych technologii cyfrowych początkowo była zmianą wymuszoną, jako że dość konserwatywne środowisko pedagogów w pierwszych latach XXI w. nie odczuwało potrzeby wykorzystywania nowoczesnych technologii, a ich wdrożenie w bibliotecę spotkało się ze sporymi oporami zarówno ze strony studentów, jak i pracowników naukowych. Szybko się jednak okazało, że pełna komputeryzacja zbiorów, możliwość wyszukiwania literatury online i zamawiania potrzebnych książek jest dużym ułatwieniem w studiowaniu i pracy naukowej. Znaczące podniesienie jakości oferowanych usług nastąpiło po przejęciu przez Bibliotekę Instytutu Pedagogiki opracowania zbiorów. Wcześniej, od momentu zakupu nowej książki do jej udostępnienia czytelnikom upływał miesiąc, po przejęciu opracowania, czas ten uległ skróceniu do dwóch dni dla książek posiadających rekordy w bazie i tygodnia, dla opracowywanych w całości. Podjęto również decyzję, aby uzupełniać rekordy bibliograficzne o hasła przedmiotowe w języku KABA (wcześniej rzeczowo zbiory opracowywano tylkotradycyjnie, a hasła przedmiotowe miały jedynie rekordy tworzone dla tytułów znajdujących się w Bibliotece Uniwersyteckiej lub kopiowane z hasłami z bazy NUKAT). Opracowanie rzeczowe zbiorów bardzo poprawiło ich wyszukiwalność w katalogu OPAC. Komputeryzacja pociągnęła za sobą zmiany organizacyjne, zatrudnienie katalogera i przeszkolenie dodatkowych pracowników w tworzeniu rekordów zasobu i egzemplarza.

⁸ M. Angrosino, *Badania etnograficzne i obserwacyjne*. Warszawa, 2010, s. 44-45.

Badania użytkowników biblioteki pokazują, że od czasu uruchomienia pierwszych komputerów w bibliotece w 1997 r., podejście do technologii cyfrowych uległo diametralnej zmianie. Na uczelnie trafiło nowe pokolenie, tzw. pokolenie sieci, dla którego wykorzystanie komunikatorów i praca z dokumentami zamieszczanymi online jest czymś naturalnym. Dlatego studenci oczekują, że będą mieli stały dostęp online do wszystkich materiałów potrzebnych do studiowania w wersji pełnotekstowej. Komputeryzacja procesu udostępniania zbiorów już nie wystarczy, aczkolwiek bardzo usprawniła pracę wypożyczalni i czytelnicy, co zaowocowało dużo bardziej efektywną i sprawną obsługą czytelników (zamówienia realizowane są na bieżąco, czas oczekiwania na książkę nie przekracza 10 minut, a studenci chętnie korzystają z możliwości wcześniejszego zamawiania książek i cenią sobie brak konieczności wypełniania rewersów). Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników, od czterech lat Biblioteka Instytutu Pedagogiki kupuje dostęp do kilkudziesięciu tytułów z zakresu pedagogiki i nauk pokrewnych w czytelni internetowej IBUK LIBRA. Dostęp możliwy jest w sieci uczelni, przez serwer PROXY albo za pośrednictwem kodu PIN, który można otrzymać w wypożyczalni. Analiza statystyk korzystania z tych zbiorów potwierdza rosnące z roku na rok zainteresowanie tą formą dostępu do literatury. Ma ono wpływ na zmianę w polityce gromadzenia zbiorów: zamiast kupować wiele egzemplarzy drukowanych jednego tytułu, kupowany jest jeden lub dwa oraz dostęp do wersji elektronicznej. Dodatkowe zalety takiego postępowania to oszczędzanie miejsca w magazynie oraz zapobieganie gromadzeniu książek o zdezaktualizowanych treściach. Jednak duża liczba tytułów w chwili obecnej nie ukazują się jeszcze w wersji elektronicznej, stąd nadal podstawową formą gromadzenia jest zakup książek drukowanych. Inaczej przedstawia się problem gromadzenia czasopism. Tutaj nastąpiła dużo głębsza zmiana, jako że nawet spośród polskich czasopism naukowych z dziedziny pedagogiki i nauk pokrewnych większość posiada wersję elektroniczną, co pozwoliło na rezygnację z kupna wersji papierowej. W celu zapewnienia jak najszerszego zdalnego dostępu do literatury, w Bibliotece Instytutu Pedagogiki już w 2011 r. została uruchomiona w ramach Biblioteki Cyfrowej Uniwersytetu Wrocławskiego specjalistyczna pedagogiczna kolekcja cyfrowa. Jakkolwiek początki były trudne, to obecnie widać systematyczny wzrost zainteresowania zbiorami cyfrowymi zarówno ze strony czytelników, jak i autorów prac naukowych pragnących udostępnić swoje dzieła w sieci. W ciągu ostatnich dwóch lat nastąpił również szybki rozwój repozytorium. Należy się spodziewać dalszego powiększania zasobów cyfrowych w jego ramach, ponieważ jest to zgodne z polityką wydawniczą Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego⁹.

⁹ Zarządzenie Nr 4/2017 Dziekana Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych z dnia 2 marca 2017 dotyczące polityki wydawniczej Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych. Dostępny w Internecie: http://www.wnhip.uni.wroc.pl/uploads/Zarzadzenie_Dziekana_WNHiP_2017_4v2.pdf (dostęp 28.08.2017).

Badania potrzeb środowiska akademickiego Instytutu Pedagogiki stały się bodźcem do poszerzenia wachlarza usług świadczonych przez Bibliotekę Instytutu Pedagogiki o usługi wydawnicze. Jest to odpowiedź na przewidywane dalsze zmniejszenie funduszy przeznaczonych przez Instytut Pedagogiki na publikacje prac naukowych i materiałów pokonferencyjnych. Wielu pracowników naukowych już wcześniej zwracało uwagę, że z powodu ograniczeń finansowych mają kłopoty z udostępnianiem wyników badań, stąd ich uwaga została skierowana na repozytorium uniwersyteckie. Publikacja w sieci wymaga odpowiedniego przygotowania edytorskiego, a skoro spora grupa wyrażała opinię, że oprócz wersji cyfrowej, powinna ukazać się także wersja drukowana książek, uznano, że celowe jest kompleksowe przygotowanie tekstów do publikacji tak, aby oprócz umieszczenia w repozytorium i bibliotece cyfrowej, w miarę posiadanych funduszy, można je było wydrukować. Należy zaznaczyć, że uruchomienie tych usług nie wymagało dodatkowych nakładów finansowych ze strony Instytutu Pedagogiki, jako że już wcześniej, przy innej okazji, został zakupiony pakiet programów komputerowych do profesjonalnej edycji tekstu. W tym miejscu należy podkreślić, że żadne zmiany nie byłyby możliwe, gdyby nie zaangażowanie bibliotekarzy, tworzących zgrany, kompetentny i skierowany na wprowadzanie innowacji zespół. Stworzona wiele lat temu atmosfera otwartości na nowe pomysły i rozwiązania zaowocowała chęcią stałego podnoszenia kwalifikacji, nabywania całkiem nowych umiejętności i dzielenia się wiedzą z innymi. W niewielkim, sześciuosobowym zespole, musi istnieć ścisła współpraca i wymiana informacji. Poszerzanie wachlarza usług przez Bibliotekę Instytutu Pedagogiki spowodowało, że konieczna stała się zmiana organizacji pracy. Utworzenie stanowisk dla osób zajmujących się korektą wydawniczą i składem tekstu wymagało nowego podziału obowiązków. W tak małej bibliotece nie ma możliwości wydzielenia sekcji, a jednocześnie trzeba pogodzić rosnącą specjalizację zawodową z niezbędną w małej bibliotece specjalistycznej wszechstronnością. Dużą bolączką pozostaje brak funduszy przeznaczonych na profesjonalne szkolenia pracowników biblioteki, którzy własnym zaangażowaniem i samokształceniem wypełniają istniejącą lukę.

Analiza bliskiego otoczenia biblioteki ujawniła rosnący problem braku odpowiednich kompetencji informacyjnych studentów. Były one przedmiotem szczegółowych badań, których wyniki zostały opublikowane w 2016 r.¹⁰. Badania pokazały, że studenci, zwłaszcza rozpoczynający naukę, pomimo dużych kompetencji medialnych, mają spore problemy w poruszaniu się w świecie informacji, a prowadzone kilkugodzinne szkolenia biblioteczne są niewystarczające. Dlatego podjęto współpracę z pracownikami naukowymi prowadzącymi

¹⁰ M. Bosacka, *Kształtowanie się kompetencji informacyjnych studentów : raport z badań prowadzonych w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego*. [W]: Taraszkiewicz B. (red.), *Ekologia informacji a kultura informacyjna społeczeństwa*. Słupsk 2016, s. 170-186.

seminaria licencjackie i magisterskie, którzy zapraszają bibliotekarzy na zajęcia, mające na celu nauczenie studentów umiejętności formułowania problemu, a następnie efektywnego wyszukiwania informacji przy zastosowaniu różnorodnych strategii wyszukiwawczych, analizy i selekcji informacji oraz ich wykorzystania zgodnie z zasadami etyki. Zajęcia te nie są jedyną formą zacieśniania współpracy ze środowiskiem akademickim. Zrozumienie potrzeb tego środowiska jest możliwe nie tylko poprzez prowadzenie badań, ale także udział bibliotekarzy w różnych imprezach i przedsięwzięciach. Biblioteka nie może pozostawać na peryferiach Instytutu, konieczny jest udział w różnego rodzaju imprezach, akcjach i uroczystościach. Nie są to jedynie zabiegi z zakresu PR. Oczywiście budują wizerunek biblioteki, ale mają także wymiar praktyczny, a efekty są wymierne, jak np. współpraca z Kołem Naukowym ETNO. W ramach prowadzonych przez Koło akcji charytatywnych na rzecz polskich placówek oświatowych i opiekuńczych na Wileńszczyźnie, co roku przekazywane są liczne materiały do edukacji przedszkolnej i wczesnoszkolnej dla domu dziecka w Podbrodziu oraz Polskiego Przedszkola „Uśmiech” w Wilnie. Bibliotekarze biorą również udział w imprezach integrujących środowisko akademickie naszego Instytutu, takich jak Bale Pedagoga, Spotkania Opłatkowe, kiermasze itp.

Ostatnią płaszczyzną, na której dokonuje się zmiana, jest rozwijanie nowych form komunikacji z otoczeniem. Szansą na nawiązanie dialogu z pokoleniem cyfrowych tubylców jest obecność bibliotekarzy w mediach społecznościowych. W chwili obecnej nie podjęto decyzji o stworzeniu własnego profilu Biblioteki Instytutu Pedagogiki na facebooku, ale bibliotekarze dostarczają informacji na profil instytutowy, jako że są częścią społeczności akademickiej i sztuczne izolowanie się od niej nie wydaje się właściwe.

Analiza przeobrażeń, jakie zachodziły w Bibliotece Instytutu Pedagogiki w ciągu ostatnich 20 lat, prowadzi do wniosku, że permanentna zmiana stała się podstawą funkcjonowania biblioteki i sposobem postrzegania rzeczywistości, a więc nowym paradygmatem, wzorem postępowania, akceptowanym przez wszystkich bibliotekarzy. Zmiana nie jest celem samym w sobie, ale skutecznym sposobem realizacji misji biblioteki w stale zmieniających się okolicznościach. Biblioteka stała się bardziej zorientowana na użytkownika i poszerzanie wachlarza usług, aniżeli na procesy biblioteczne. Jednocześnie następuje stopniowe przesuwanie ciężaru z gromadzenia zbiorów bibliotecznych w stronę zapewnienia dostępu do światowych źródeł informacji, rośnie rola dokumentów elektronicznych w stosunku do drukowanych. Zmiany zachodzące w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego wpisują się w światowe trendy w bibliotekarstwie, trafnie opisane ponad dekadę temu przez J. Singha. „Zauważa się przesunięcie: z własności do dostępu, z rozwiązania odpowiedniego w danym przypadku do rozwiązania odpowiedniego w danym momencie, od publikacji drukowanych do dokumentów elektronicznych, od pojedynczych bibliotek do systemów sieciowych, od modelu

opartego na pośredniku do modelu opartego na użytkowniku końcowym, od rozpowszechniania jednokierunkowego do komunikacji interaktywnej”¹¹. Działania te stanowią znaczący wkład bibliotek akademickich w kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego.

Bibliografia

1. Angrosino M., *Badania etnograficzne i obserwacyjne*. Warszawa, 2010.
2. Bartnicki M., *Zarządzanie zmianami w przedsiębiorstwie*. Katowice, 1997.
3. Bosacka M., *Kształtowanie się kompetencji informacyjnych studentów : raport z badań prowadzonych w Bibliotece Instytutu Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego*, [w:] B. Taraszkiewicz (red.), *Ekologia informacji a kultura informacyjna społeczeństwa*. Słupsk, 2016, s. 170-186.
4. Griffin R. W., *Podstawy zarządzania organizacjami*. Warszawa, 2002.
5. Jasiński A., *Innowacje i polityka innowacyjna*. Białystok, 1997.
6. Kłodkowska J., *Radzenie sobie pracowników ze zmianami w organizacji*. Wrocław, 2014.
7. Kobylarek A., *Uniwersytet wobec konieczności paradygmatycznej zmiany*. Wrocław, 2016.
8. Singh J., *South Asia In the global electronic Village: issues and implications*, [w:] Ershova Tatiana, Hohlov Yuri (ed.), *Libraries In the Information Society*. München, 2002.
9. Wojciechowska M., *Zarządzanie zmianami w bibliotece*. Warszawa, 2006.
10. Wojciechowski J., *Marketing w bibliotece*. Warszawa, 1993.
11. Zarządzenie Nr 4/2017 Dziekana Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych z dnia 2 marca 2017 dotyczące polityki wydawniczej Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych, [dostęp 28.08.2017]. Dostępny w: [http://www.wnhip.uni.wroc.pl/uploads/Zarzadzenie Dziekana WNH IP 2017 4v2.pdf](http://www.wnhip.uni.wroc.pl/uploads/Zarzadzenie_Dziekana_WNH_IP_2017_4v2.pdf).

¹¹ J. Singh, *South Asia In the global electronic Village: issues and implications*, [w:] T.V. Ershova, Y.E. Hohlov (ed.), *Libraries In the Information Society*. München, 2002, s. 67.

Dawid Kościewicz

Biblioteka Główna

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Badanie satysfakcji użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu jako element kształtowania strategii

Abstrakt: Celem artykułu jest omówienie ankietowego badania satysfakcji użytkowników Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, przeprowadzonego w ramach ogólnopolskich badań ankietowych satysfakcji użytkowników bibliotek naukowych, prowadzonego pod auspicjami SBP, na potrzeby formularza AFBN. W artykule zwięźle opisano przebieg badania ankietowego w Bibliotece Głównej oraz omówiono jego wyniki, z naciskiem na zaobserwowane w odpowiedziach respondentów mocne i słabe strony Biblioteki. Przedstawiono również trudności interpretacyjne oraz subiektywne sugestie korekty formularza ankiety na potrzeby kolejnych badań. Omówienie oparto o literaturę poświęconą budowaniu strategii rozwoju bibliotek akademickich oraz zarządzaniu organizacją w oparciu o satysfakcję klienta i użytkownika. Wyniki badania posłużą dalszemu kształtowaniu strategii rozwoju Biblioteki.

Wstęp

Ważnym ogniwem procesu dydaktycznego szkoły wyższej jest biblioteka, której pracownicy, poza swoimi standardowymi usługami (jak udostępnianie materiałów drukowanych), starają się łączyć zadania biblioteki tradycyjnej z elektroniczną. Jednocześnie dąży się do większej profesjonalizacji usług, które w świetle współczesnego postępu technologicznego, zwłaszcza rozwoju informacji elektronicznej, są coraz istotniejsze w procesie nauczania i środowisku prowadzenia badań naukowych¹. Zmiany cywilizacyjne zachodzące w wymiarze technologicznym, gospodarczym czy społecznym, przekładają się na zmiany w polskim szkolnictwie wyższym. Biblioteki akademickie, będące integralnym, zależnym od macierzystej uczelni, elementem polskiej rzeczywistości edukacyjnej, są zmuszone wyjść naprzeciw tym zmianom, dostosowując strategię działania biblioteki do potrzeb i oczekiwań swoich użytkowników – przede wszystkim studentów i innych członków środowiska akademickiego. Jasno określone cele funkcjonowania i sprecyzowane kierunki działania pozwalające osiągnąć te cele stanowią strategię rozwoju biblioteki².

¹ I. Osmalska, D. Janik, *Jakość usług bibliotecznych Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu* W: Wojciechowska M. (red.) *Zarządzanie jakością w bibliotece: praca zbiorowa*. Warszawa 2017, s. 371-383.

² L. Derfert-Wolf, *Strategia rozwoju biblioteki* W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej”* Bydgoszcz - Gnień, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gnień, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne). Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atr/derfert.html>

Do kluczowych elementów kształtowania strategii rozwoju biblioteki należy proces analizy, zarówno otoczenia, jak i środowiska wewnętrznego. W przypadku takiego badania, zwykle zostaje ono zakończone przygotowaniem oceny SWOT (mocnych i słabych stron, jak również zauważonych szans i zagrożeń dla analizowanej organizacji), która stanowi główną podstawę dla formowania strategii biblioteki. W przypadku procesu analizy, obok możliwej części opisowej, szczególne znaczenie mają wskaźniki oceniające funkcjonowanie danej biblioteki. Ich zastosowanie, przy jasno opracowanej metodologii, umożliwia późniejsze porównanie różnych bibliotek naukowych, w odróżnieniu od analiz prowadzonych opisowo, które są trudno porównywalne ze względu na zróżnicowanie uwarunkowań funkcjonowania bibliotek³. Analiza potrzeb użytkowników biblioteki jest przydatna opracowaniu właściwej strategii rozwoju, odpowiedniemu zarządzaniu środkami finansowymi, a przede wszystkim podejmowaniu działań zgodnych z oczekiwaniami użytkowników⁴.

Dla podniesienia znaczenia bibliotek we współczesnym środowisku akademickim, niezbędne jest znalezienie skutecznych rozwiązań dla realizacji zadań, zwłaszcza w kontekście rosnącej roli elektronicznych zasobów naukowych oraz zmian oczekiwań użytkowników wobec kompetencji bibliotekarza. Powstanie i rozwój uniwersalnego systemu wskaźników oceny bibliotek, jest niezbędne dla prowadzenia benchmarkingu bibliotek. Wykorzystywanie takich ustandaryzowanych i porównywalnych wskaźników pozwala uwiarygodnić działania biblioteki, a jednocześnie pozwala ocenić własną działalność, budować normy, motywować pracowników, określać wydajność ich pracy czy wreszcie jest skutecznym narzędziem w procesie optymalizacji organizacji stanowisk pracy⁵. Połączenie elementów zarządzania strategicznego z elementami zarządzania jakością (takimi jak ewaluacja usług), daje bardzo dobre efekty w praktyce zarządzania organizacją, prowadząc w kierunku nurtu „strategicznego zarządzania przez jakość”⁶.

³ M. Górski *Analiza funkcjonowania biblioteki z uwzględnieniem wybranych wskaźników efektywności* W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej” Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne)*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atrgorski.html>

⁴ D. Buzdygan, M. Różycka, J. Sobielga, J. Tomczak *Badanie potrzeb użytkowników*. W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej” Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne)*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atrbuzdygan.html>

⁵ A. Jazdon „*Śmierć książki*”, ale czy też śmierć biblioteki szkoły wyższej? W: Juszczak W. (red.) *Biblioteki akademickie w środowisku naukowym, we wspólnocie uniwersyteckiej, we wspólnocie lokalnej*. Toruń, 2016, s. 33-47.

⁶ L. Derfert-Wolf *Planowanie strategiczne w bibliotece akademickiej* W: Nowak M., Pioterek P., Przybysz P. (red.) *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*. Poznań, 2004, s. 51-70.

Badanie ankietowe satysfakcji użytkowników biblioteki naukowej

W dniach od 20 lutego do 30 kwietnia 2017 roku w Bibliotece Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu (dalej zwanej krótko „Biblioteką”) przeprowadzono badanie satysfakcji użytkowników. Badanie ankietowe prowadzono w ramach ogólnopolskiego projektu pomiaru satysfakcji użytkowników organizowanego na potrzeby AFBN (Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych). AFBN jest częścią szerszego projektu AFB, realizowanego przez SBP (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich) przy współpracy Konferencji Dyrektorów Wojewódzkich Bibliotek Publicznych, Konferencji Dyrektorów Bibliotek Pedagogicznych oraz Konferencji Dyrektorów Bibliotek Akademickich Szkół Polskich (KDBASP). W latach 2010-2015 projekt był współfinansowany przez Fundację Rozwoju Społeczeństwa Informacyjnego, a od roku 2013 do chwili obecnej przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Obserwatorium Kultury. W projekcie AFB mogą brać udział biblioteki naukowe, publiczne, pedagogiczne, działające na terenie Polski. Udział biblioteki w projekcie jest dobrowolny i bezpłatny. Projekt Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych w Polsce (AFBN) realizowany jest od 2001 r. przez Zespół ds. Standardów dla Bibliotek Naukowych (ZSBN). Po podpisaniu w roku 2015 porozumienia pomiędzy SBP a KDBASP, podjęto pracę nad wspólnym projektem AFB, którego celem jest opracowanie i wdrożenie jednolitych metod oraz narzędzi systematycznej oceny działania bibliotek naukowych, pedagogicznych i publicznych.

Kolejnym etapem rozwoju projektu było przeprowadzenie ogólnopolskiego badania satysfakcji użytkowników. Bibliotekom udostępniono materiały szkoleniowe⁷ w formie pisemnych instrukcji⁸ i dedykowanych badaniu webinarium. Liczne biblioteki, zwłaszcza publiczne, stosowały już szablony ankiet do analizy satysfakcji użytkowników swojej biblioteki, zwykle wykorzystując jednak okrojony formularz. Tym niemniej, takie badania są ciekawe i pożyteczne – mogą posłużyć tworzeniu lub rozwijaniu strategii biblioteki, ale także być inspiracją do badania satysfakcji użytkowników w innych bibliotekach. Jako przykład takiego badania w polskiej bibliotece naukowej, zakończonego posumowaniem jego wyników w publikacji, można wskazać ocenę satysfakcji przeprowadzoną w Bibliotece Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Ostrołęce⁹.

⁷ AFB, *Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych (wskaźniki efektywności i dane statystyczne). Materiały i instrukcje*. [on-line][dostęp: 18.08.2017]. Dostępne w: <http://afb.sbp.pl/afbn/materiały-i-instrukcje>

⁸ E. Kędzierska, A. Zawałekiewicz, *Jak przeprowadzić badania satysfakcji użytkowników biblioteki? Poradnik dla bibliotekarzy*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2014, [on-line][dostęp: 18.08.2017]. Dostępne w: <http://pliki.sbp.pl/afb/jak-przeprowadzic-badania-satysfakcji.pdf>

⁹ A. Sobiech, M. Kozłowska, *Biblioteka Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Ostrołęce w oczach jej użytkowników* W: J. Przybosz, P. Pioterek, M. Nowak (red.) *Budowanie relacji z klientem biblioteki*. Poznań, 2014, s. 63-72.

Analiza wyników badania satysfakcji użytkowników Biblioteki

W ramach badania prowadzonego na użytkownikach Biblioteki zebrano ankiety w formie papierowej i elektronicznej. Wydrukowane formularze rozłożono w miejscach użytkowanych przez czytelników w Strefie Wolnego Dostępu oraz w Wypożyczalni i Czytelni Europejskiej. Ankiety były także rozdawane uczestnikom obowiązkowych szkoleń bibliotecznych. Elektroniczna wersja ankiety zbudowana w programie Limo Survey na podstawie ogólnego szablonu ankiety papierowej, była dostępna dla użytkowników przez link na stronie internetowej Biblioteki. Wszyscy użytkownicy Biblioteki oraz pracownicy Uczelni zostali o ankiecie poinformowani drogą mailową. Respondenci wypełniali formularze anonimowo, z podaniem grupy wiekowej, płci respondenta oraz statusu (student, doktorant, nauczyciel akademicki lub „inny”). W pierwszej części ankiety respondenci wskazywali cele swoich wizyt w Bibliotece, następnie oceniali różne aspekty usług bibliotecznych oraz infrastruktury, od kwestii wyposażenia budynku po jakość strony internetowej.

Ostatecznie zebrano 734 ankiety, w tym 515 w wersji papierowej (w tym 131 ankiet od uczestników zajęć dydaktycznych w Bibliotece - była to grupa rezerwowa), jak również 219 w wersji elektronicznej. Optymalna wielkość próby badawczej przy ustalonej dla Biblioteki wielkości populacji powinna wynosić minimum 600 ankiet, w tym 490 ankiet od studentów, 16 ankiet od doktorantów, 18 ankiet od grupy nauczycieli akademickich oraz 76 od innych. Ponieważ zebrano stosunkowo mało ankiet od grupy inni, w badaniu uwzględniono wszystkie ankiety od tej grupy, wylosowano odpowiednią liczbę ankiet z grup doktoranci oraz nauczyciele akademicy, natomiast z grupy rezerwowej dołosowano brakującą liczbę ankiet dla studentów. Dzięki temu udział procentowy poszczególnych grup w próbie wynosił odpowiednio: 85%, 3%, 3%, 10%. Idealny udział powinien wynosić: 82%, 3%, 3%, 13%. Udało się więc zachować odpowiednie proporcje, unikając przeszacowania lub niedoszacowania (kiedy udział którejś grupy w próbie jest większy lub mniejszy o ponad 5%, w stosunku do udziału dla populacji). W tak dobranej próbie analizowano dane: 507 studentów, 16 doktorantów, 18 nauczycieli akademickich, 59 innych użytkowników. Pod kątem rozkładu płci, wieku i statusu, najliczniejsze grupy stanowiły odpowiednio: kobiety (69,67%), w wieku 20-24 lat (75,50%), studenci (84,50%). Dominujący odsetek płci żeńskiej oraz respondentów o statusie studenta nie jest zaskakujący, biorąc pod uwagę badanie populacji w wysoce sfeminizowanej uczelni wyższej.

W tabeli 1. przedstawiono odpowiedzi na pytanie odnośnie częstotliwości odwiedzin respondentów w Bibliotece. Choć ogół respondentów preferuje odwiedzać Bibliotekę kilka razy w miesiącu, to w przypadku nauczycieli akademickich równie popularne są odwiedziny kilka

razy, jak i tylko raz w miesiącu. Co ciekawe, ta grupa wykazuje także największą popularność opcji odwiedzin „przynajmniej raz w roku”, co może sugerować okazjonalny odbiór rzadko zamawianych książek oraz korzystanie z zasobów poza Biblioteką.

Tab. 1. Częstotliwość odwiedzin w Bibliotece (w %).

Jak często korzysta Pan/Pani z usług biblioteki?	Respondenci	Studenci	Doktoranci	Nauczyciele akademicki	Inni
Kilka razy w tygodniu	20,97	19,84	12,50	5,56	37,93
Kilka razy w miesiącu	36,58	36,11	50	27,78	39,66
Przynajmniej raz w miesiącu	17,95	17,86	25	27,78	13,79
Rzadziej niż raz w miesiącu	14,43	15,08	12,50	22,22	6,90
Przynajmniej raz w roku	7,06	7,54	0	16,67	1,72
Rzadziej niż raz w roku	3,02	3,57	0	0	0

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 2. zaprezentowano odpowiedzi na pytanie odnośnie celów odwiedzin respondentów w Bibliotece. Możliwe było wybranie więcej niż tylko jednej odpowiedzi (niewybranie jakiegokolwiek skutkowało uznaniem całej ankiety za nieważną). Ogół respondentów ankiety najczęściej „korzysta ze zbiorów biblioteki na miejscu” lub też „wypożycza zbiory do domu” – co nie odbiega od popularnego wizerunku biblioteki akademickiej jako wypożyczalni, ale też czytelnicy książek i czasopism. Bardzo niski jest odsetek odpowiedzi dotyczących korzystania z organizowanych przez Bibliotekę szkoleń oraz różnych wydarzeń kulturalnych – tu jednak trzeba przyznać, że powodem może być niewielka liczba organizowanych imprez w badanym okresie. W pytaniu nie zostały zawarte obowiązkowe kursy biblioteczne. Zasoby elektroniczne cieszą się szczególnie dużą popularnością wśród doktorantów i nauczycieli akademickich. Ciekawy jest również wysoki wśród doktorantów odsetek popularności wykorzystania strony internetowej Biblioteki oraz stanowisk komputerowych. Może to wskazywać na wyższe zainteresowanie informatycznym i elektronicznym wyposażeniem Biblioteki.

Tab. 2. Odpowiedzi na pytanie ankietowe: „W jakim celu odwiedza Pan/Pani zazwyczaj bibliotekę” (w %)

Cel odwiedzin*	Respondenci	Studenci	Doktoranci	Nauczyciele akademicy	Inni
korzystam z informacji zamieszczonych na witrynie internetowej biblioteki, której dotyczy ankieta	30,87	27,02	75,00	50,00	44,07
korzystam z komputerów i Internetu dostępnych w bibliotece	43,79	41,42	75,00	27,78	57,63
korzystam z urządzeń kopiujących (np. ksero, drukarki, skanera)	23,32	20,32	56,25	33,33	35,59
korzystam z zasobów elektronicznych (katalogi, bazy danych, czasopisma elektroniczne, książki elektroniczne, itp.)	48,15	43,20	75,00	83,33	69,49
korzystam ze zbiorów biblioteki na miejscu	76,34	73,77	87,50	77,78	89,83
poszukuję potrzebnych informacji (związanych np. z nauką, pracą zawodową, życiem codziennym, itp.)	57,38	53,65	68,75	72,22	77,97
spędzam wolny czas	18,79	18,15	6,25	5,56	30,51
uczestniczę w szkoleniach organizowanych przez bibliotekę (dotyczących np. korzystania z biblioteki, obsługi komputerów, finansów, itp.)	3,52	2,76	12,50	5,56	6,78
uczestniczę w wydarzeniach kulturalnych organizowanych przez bibliotekę	1,51	0,00	6,25	11,11	10,17
uczę się / pracuję	60,40	58,78	62,50	50,00	72,88
wypożyczam zbiory do domu (książki, audiobooki, czasopisma i inne)	76,85	78,70	81,25	77,78	54,24

* można było wybrać więcej, niż tylko jedną możliwość.

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 3. przedstawiono odpowiedzi respondentów na pytania odnośnie oceny jakości poszczególnych usług bibliotecznych. Pomimo dość zrównoważonego ogólnie poziomu ocen, widać pewne wyraźne słabości (ocena poniżej „dobrej” 4,0), takie jak: zbiory Biblioteki, dopuszczalna liczba wypożyczanych egzemplarzy, wydarzenia edukacyjne i kulturalne, witryna internetowa. Kwestia oceny zbiorów Biblioteki jest często wysoce subiektywna – respondenci oceniają zasoby pod kątem oczekiwań, jakie mają na podstawie poszukiwanych źródeł, podczas gdy kwestie finansowe uniemożliwiają nabycie przez Bibliotekę wszystkiego, co mogłoby być interesujące dla poszczególnych czytelników. Dotyczy to zwłaszcza licznych czasopism zagranicznych oraz ekonomicznych baz danych. Co ciekawe, nauczyciele akademicy dość dobrze oceniają witrynę internetową Biblioteki, być może mają na uwadze raczej dostępność informacji, a nie jej przestarzałą stronę techniczną (w okresie objętym badaniem funkcjonowała

jeszcze stara strona internetowa Biblioteki – od października 2017 została zastąpiona nowszą i dużo nowocześniejszą wersją).

Tab. 3. Odpowiedzi na pytanie ankietowe: „Jak Pan/Pani ocenia: ...” (średnia arytmetyczna).

Kategoria	Ocena średnia: Respondenci	Ocena średnia: Studenci	Ocena średnia: Doktoranci	Ocena średnia: Pracownicy naukowi	Ocena średnia: Inni
warunki lokalowe i czytelność oznakowania w bibliotece	4,60	4,59	4,40	4,56	4,80
wyposażenie biblioteki (umeblowanie, dostępność i jakość sprzętu)	4,43	4,42	4,19	4,67	4,51
godziny otwarcia	4,21	4,24	3,94	4,39	4,02
pracowników biblioteki	4,39	4,36	4,40	4,56	4,61
kultura obsługi (życzliwość, nastawienie, pomoc)	4,37	4,34	4,56	4,56	4,54
kompetencje	4,52	4,50	4,56	4,56	4,71
dyspozycyjność	4,34	4,31	4,44	4,47	4,46
zbiory drukowane, np. książki, czasopisma (kompletność, przydatność, liczba egzemplarzy, aktualność, itp. w stosunku do oczekiwań)	3,37	3,31	4,13	4,35	3,33
zbiory audiowizualne, np. audiobooki, filmy, nagrania (kompletność, przydatność, liczba egzemplarzy, aktualność, itp. W stosunku do oczekiwań)	3,43	3,40	4,43	4,50	2,74
zasoby elektroniczne (kompletność, aktualność baz danych, czasopism, książek, itp. w stosunku do oczekiwań)	3,73	3,72	3,93	4,53	3,52
zasady wypożyczeń	4,26	4,26	4,00	4,53	4,24
czas realizacji zamówienia	4,54	4,58	3,88	4,59	4,30
dopuszczalna liczba egzemplarzy	3,62	3,60	3,38	4,29	3,64
dopuszczalny okres wypożyczeń	4,25	4,30	3,75	4,35	3,85
usługi informacyjne (informowanie o zbiorach, wyszukiwanie zbiorów i informacji)	4,11	4,06	4,53	4,35	4,40
wydarzenia kulturalne organizowane przez bibliotekę	3,56	3,51	3,80	4,33	3,50
oferta edukacyjna (szkolenia, kursy, warsztaty, seminaria, itp. organizowane przez bibliotekę)	3,56	3,58	3,29	4,25	3,27
witryna internetowa biblioteki (przydatność, zakres, aktualność i czytelność zamieszczonych informacji)	3,98	4,00	3,87	4,47	3,73
możliwości korzystania z komputerów i Internetu dostępnych w bibliotece	4,10	4,06	3,93	4,54	4,39
możliwości korzystania z urządzeń kopiujących (np. ksero, drukarki, skanera)	3,93	3,90	3,54	4,21	4,15

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. prezentuje ocenę usług bibliotecznych ujmowanych przez respondentów całościowo. Warto zacząć od uwagi, że ostateczna ocena satysfakcji użytkowników Biblioteki wyniosła 4,36, natomiast w podziale na statusy respondentów: 4,33 (studenci), 4,50 (doktoranci), 4,39 (nauczyciele akademicy), 4,56 (inni). Co ciekawe, swoją satysfakcję z usług Biblioteki najwyżej oceniają doktoranci, zaraz potem nauczyciele akademicy, studenci nie odbiegają od ocen ogólnych, natomiast niższe oceny wystawiają respondenci z kategorią „inni”. Być może jest to skutek niespełnionych oczekiwań w stosunku do porównania z zasobami bibliotek publicznych. Co ciekawe, respondenci z grupy doktorantów oceniają Bibliotekę bardzo dobrze lub średnio, zdecydowanie mniej w porównaniu do innych grup jest tu ocen dobrych (arytmetyczne „4”). Przykre są, choć nieliczne, oceny niedostateczne. Na podstawie opinii respondentów należy przemyśleć działania zmierzające do poprawy oceny satysfakcji użytkowników Biblioteki.

Tab. 4. Ogólna ocena satysfakcji z usług bibliotecznych (w %).

Ocena	Respondenci	Studenci	Doktoranci	Nauczyciele akademicy	Inni
5	47,32	44,75	68,75	44,44	64,41
4	43,31	45,54	12,50	50,00	30,51
3	7,69	7,92	18,75	5,56	3,39
2	1,51	1,78	0,00	0,00	0,00
1	0,17	0,00	0,00	0,00	1,69

Źródło: opracowanie własne.

Zakończenie

Wyniki badania można podsumować następującymi konkluzjami: usługi biblioteki są oceniane relatywnie wysoko, z większością ocen powyżej 4 punktów. Najniżej są oceniane zbiory (zarówno drukowane, jak elektroniczne), dopuszczalna liczba wypożyczonych książek, brak organizowanych w Bibliotece wydarzeń kulturalnych i edukacyjnych, witryna internetowa. Widać również wyraźne różnice ze względu na status respondenta ankiety. Zamknięta forma kwestionariusza odpowiedzi uniemożliwia respondentom wyjaśnienie kontekstu swoich opinii. Sprawia to, że czasem trudno ocenić intencje respondenta, kiedy ocenia negatywnie dyspozycyjność bibliotekarzy (których praca obejmuje zasadniczo obsługiwanie użytkowników przy ladzie, stąd trudno mówić o ich dyspozycyjności) lub też wyposażenie budynku (czy problemem jest jakość tego wyposażenia, czy ilość dostępnego sprzętu?). Pytania otwarte, jakkolwiek trudne do wykorzystania w analizie (zwłaszcza porównawczej), będą ważnym uzupełnieniem badania. W kolejnych ankietach zostanie dodana możliwość odpowiedzi

otwartych, nie poddawanych późniejszej kalkulacji, ale bezcennych z punktu widzenia kształtowania strategii dalszego rozwoju Biblioteki.

Ogólnopolskie badanie satysfakcji użytkowników bibliotek naukowych jest kolejnym krokiem na drodze do tworzenia ustandaryzowanego benchmarkingu. Wyniki ankiety w każdej z badanych bibliotek powinny zostać opracowane w formie końcowego raportu przesyłanego koordynatorom projektu z AFBN. Ocena końcowa satysfakcji użytkowników zostanie ujęta w specjalnej rubryce w formularzu Analizy Funkcjonowania Bibliotek Akademickich za rok 2017. Badanie ankietowe powinno służyć jako cenne merytoryczne doświadczenie i inspiracja do kolejnych podobnych (najlepiej cyklicznych) badań satysfakcji użytkowników, także na potrzeby przygotowania analizy SWOT, będącej następnym krokiem w tworzeniu strategii rozwoju biblioteki. Znajomość przez pracowników biblioteki naukowej obszarów, metod i narzędzi oceny jakości zasobów i usług biblioteczno-informacyjnych, to dopiero pierwszy krok na drodze budowania tzw. kultury oceny, dzięki której funkcjonowanie organizacji zostanie oparte o rezultaty ewaluacji jej dotychczasowego funkcjonowania, a także analizie potrzeb, opinii i satysfakcji użytkowników, jak również szerszego otoczenia społecznego danej biblioteki¹⁰.

W artykule, przy omawianiu widocznych różnic w ocenie usług w świetle tabel krzyżowych, nie uwzględniono innych zależności niż te związane ze statusem użytkownika oraz pominięto oceny „nie dotyczy” przy wskazaniu oceny średniej. W końcowym raporcie podsumowującym badanie satysfakcji znalazła się pogłębiona analiza, także pod kątem płci i wieku. W przypadku badania w Bibliotece Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu posłuży on opracowaniu wieloaspektowej oceny SWOT, a następnie – strategii rozwoju. Badanie wskazało te aspekty usług bibliotecznych, które można oceniać jako silne strony, ale także i takie, które są wyraźnymi słabościami. Kierownictwo Biblioteki jest zobowiązane podjąć działania w celu zniwelowania tych słabości, nie tylko aby poprawiać postrzeganie Biblioteki, ale przede wszystkim aby zmierzać ku lepszej jakości świadczenia usług bibliotecznych. Niewątpliwie należy rozważyć zwiększenie nacisku na organizację oraz promocję inicjatyw edukacyjnych i kulturalnych w Bibliotece. W przyszłości zostaną przeprowadzone kolejne badania mające służyć ocenie ewolucji funkcjonalności Biblioteki wobec potrzeb jej użytkowników. Pozwoli to zweryfikować i zaopiniować ewentualną poprawę jakości świadczenia usług bibliotecznych.

¹⁰ E. Głowacka, *Kultura oceny w bibliotekach: obszary, modele i metody badań jakości zasobów oraz usług biblioteczno-informacyjnych*. Toruń, 2015, s. 197- 200.

Bibliografia

1. AFB, *Analiza Funkcjonowania Bibliotek Naukowych (wskaźniki efektywności i dane statystyczne). Materiały i instrukcje*. [on-line][dostęp: 18.08.2017]. Dostępne w: <http://afb.sbp.pl/afbn/materiały-i-instrukcje>.
2. Kędzierska E., Zawałkiewicz A. *Jak przeprowadzić badania satysfakcji użytkowników biblioteki? Poradnik dla bibliotekarzy*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2014, [on-line][dostęp: 18.08.2017]. Dostępne w: <http://pliki.sbp.pl/afb/jak-przeprowadzic-badania-satysfakcji.pdf>.
3. Buzdygan D., Różycka M., Sobielga J., Tomczak J., *Badanie potrzeb użytkowników*. W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej” Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne)*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atrbuzdygan.html>
4. Górski M., *Analiza funkcjonowania biblioteki z uwzględnieniem wybranych wskaźników efektywności* W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej” Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne)*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atrgorski.html>.
5. Derfert-Wolf L., *Strategia rozwoju biblioteki* W: Derfert-Wolf L., Bednarek-Michalska B. (red.) *Międzynarodowa konferencja „Zarządzanie przez jakość w bibliotece akademickiej” Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. Bydgoszcz - Gniew, 10-13 września 2000 r. (EBIB Materiały konferencyjne)*. Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, KWE [on-line][dostęp: 16.08.2017]. Dostępne w: <http://www.ebib.pl/publikacje/matkonf/atrderfert.html>.
6. Jazdon A. „*Śmierć książki*”, ale czy też śmierć biblioteki szkoły wyższej? W: JUSZCZAK W. (red.) *Biblioteki akademickie w środowisku naukowym, we wspólnocie uniwersyteckiej, we wspólnocie lokalnej*. Toruń, 2016, s. 33-47.
7. Sobiech A., Kozłowska M., *Biblioteka Wyższej Szkoły Administracji Publicznej w Ostrołęce w oczach jej użytkowników* W: Przybysz J., Piórek P., Nowak M. (red.) *Budowanie relacji z klientem biblioteki*. Poznań, 2014, s. 63-72.
8. Osmalska I., Janik D., *Jakość usług bibliotecznych Biblioteki Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Elblągu* W: Wojciechowska M. (red.) *Zarządzanie jakością w bibliotece: praca zbiorowa*. Warszawa, 2017, s.371-383.
9. Głowacka E., *Kultura oceny w bibliotekach: obszary, modele i metody badań jakości zasobów oraz usług biblioteczno-informacyjnych*. Toruń, 2015.
10. Derfert-Wolf L., *Planowanie strategiczne w bibliotece akademickiej* W: Nowal M., Piórek P., Przybysz J. (red.) *Zarządzanie strategiczne i marketingowe w bibliotekach*. Poznań, 2004, s. 51-70.

Urszula Franas-Mirowska

Biblioteka Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach

Filia w Piotrkowie Trybunalskim

Kształcenie kompetencji informacyjnych studentów jako strategia działań edukacyjnych w bibliotece akademickiej (Projekt dydaktyczny Filii Biblioteki Uniwersyteckiej w Piotrkowie Trybunalskim)

Abstrakt: Celem artykułu jest prezentacja przygotowanego do realizacji w roku akademickim 2017/2018 programu kształcenia informacyjnego studentów piotrkowskiej filii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. W prezentowanym programie zajęcia z przysposobienia bibliotecznego zostały wzbogacone o kurs zawierający elementy koncepcji *information literacy*. W rozważaniach teoretycznych posłużono się analizą bogatej literatury przedmiotu. Rozwiązania praktyczne są efektem analizy prac opisujących doświadczenia bibliotek uczelnianych w realizacji szkoleń bibliotecznym oraz obserwacji własnych autorki. Inspiracją do sformułowania programu dydaktyki bibliotecznego uzupełnionej o nowe treści było uczestnictwo w Seminarium PolBit 2017, podczas którego zaprezentowano wiele ciekawych wzorców kształcenia informacyjnego prowadzonego w nurcie *information literacy*.

Wstęp

Zadania współczesnej szkoły wyższej i jej biblioteki wykraczają poza klasyczny proces nauczania pojmowanego jako zdobywanie wiedzy i umiejętności jej przyswajania. Kluczową zmianą w dydaktyce uniwersyteckiej jest kształtowanie wśród studentów postawy zorientowanej na kreatywność. Zmiany w metodologii nauczania, nowe technologie informatyczne, wreszcie zmiana filozofii nauczania, w której „kulturę nauczania zastąpiono kulturą uczenia się”¹. Wszystkie te przeobrażenia stawiają przed biblioteką uczelnianą nowe zadania, którym musi ona podołać.

Zmiany w edukacji akademickiej wpisują się w ogólną koncepcję rozwoju społeczeństwa informacyjnego oraz dynamiczny rozwój technologii informacyjnych. Kluczową wartością stają się umiejętności informacyjne w zdobyciu wiedzy². Zmianie ulega również rola biblioteki, która pełni funkcję centrum informacyjnego uniwersytetu. Bibliotekarz, dawnej kustosz i badacz zbiorów, dziś to „broker” informacji³.

¹ L. Szczygłowska, Biblioteka jako przestrzeń inkubacyjna dla innowacji, [w]: Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych : materiały konferencyjne III Konferencji Biblioteki Politechniki Łódzkiej, Łódź, 2008, s. 30-31

² Zob. D. Konieczna, Biblioteka akademicka jako instytucja promująca proces kształcenia, [w]: Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji : działania i codzienność : materiały konferencyjne, [online] t. 1, Poznań, 15-17 czerwca 2005, pod red. H. Ganińskiej, s. 112 [dostęp: 20.06.2017] Dostępny w: https://library.put.poznan.pl/2005/pdf/konf_2005_1.pdf

³ A. Tokarska, Biblioteki akademickie w „pejzażu edukacyjnym” społeczeństwa informacyjnego, [w]: Bibliotekarstwo wobec zagadnień zarządzania, pod red. A. Tokarskiej, „Studia Bibliologiczne” 2006, t. 6, s. 104.

Kulturowymi wyznacznikami społeczeństwa informacyjnego są⁴:

- przygotowanie młodzieży do pracy z zastosowaniem technologii informatycznych,
- promocja edukacji wykorzystującej teorię *information literacy*,
- kształtowanie świadomości i kultury informacyjnej w społeczeństwie,
- edukacja w zakresie twórczego myślenia,
- rozwój kultury uczenia się.

W literaturze można odnaleźć różne definicje terminu społeczeństwo informacyjne. Jedna z nich ukazuje je jako „(...) przemiany społeczne spowodowane nie tylko przyspieszonym obiegiem informacji oraz informatyzacją, ale wyraźnym wzrostem zapotrzebowania społecznego na otwarty dostęp do informacji, nieograniczony przez czas i przestrzeń”⁵. To właśnie informacja, jej zdobycie i efektywne wykorzystanie są fundamentem społeczeństwa informacyjnego.

W związku z otwartymi zasobami wiedzy w Internecie, zalewem informacji i coraz łatwiejszym dostępem do niej, nowym zagadnieniem jest etyka wykorzystania informacji znajdującej się w sieci. Są to problemy związane z przestrzeganiem prawa własności intelektualnej i prawa autorskiego, z nielegalnym dostępem do zasobów informacji komercyjnej⁶.

Edukacja w społeczeństwie informacyjnym koncentruje się z jednej strony na wyrobieniu umiejętności posługiwania się urządzeniami technicznymi, zaś z drugiej dąży do kształtowania postawy kształcenia permanentnego jako wyznacznika rozwoju osobistego, zawodowego i społecznego⁷. W procesie dążenia do bycia „dobrze poinformowanym” udział powinny mieć biblioteki akademickie. Nie tylko poprzez instruktaż, jak korzystać z biblioteki, ale także przez włączanie w zakres umiejętności informacyjnych praktycznej wiedzy na temat korzystania z osiągnięć techniki, które pomogą dotrzeć do potrzebnej informacji⁸.

Stąd też terminem „kształcenie w zakresie umiejętności informacyjnych” zastąpiono dotychczasowe określenia: przysposobienie biblioteczne, podstawy informacyjne, szkolenia biblioteczne, szkolenia bibliograficzne. Uwarunkowania historyczne, potencjał intelektualny

⁴ H. Batorowska, *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej : rozważania o dojrzałości informacyjnej*, Warszawa 2013, s. 17.

⁵ G. Piotrowicz, *Biblioteki naukowe wobec kulturowych i cywilizacyjnych potrzeb społeczeństwa*, [w:] *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji : działania i codzienność : materiały konferencyjne*, [online] t. 1, Poznań, 15-17 czerwca 2005, pod red. H. Ganińskiej, s. 20 [dostęp 20.06.2017 r.] Dostęp w: http://library.put.poznan.pl/2005/pdf/konf_2005_1.pdf

⁶ Zob. E. J. Kurkowska, *Edukacja informacyjna a rozwój społeczeństwa wiedzy*, „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej” 2005, t. 13, nr 2, s. 51.

⁷ M. Pluta-Olearnik, *Rozwój usług edukacyjnych w erze społeczeństwa informacyjnego*, Warszawa 2006, s. 57.

⁸ D. Konieczna, *Biblioteka akademicka ...op. cit.*, s.112.

oraz praktyczne rozwiązania predestynują biblioteki naukowe do aktywnego uczestnictwa w dydaktyce szkoły wyższej⁹.

Ważne jest to, jak biblioteka będzie kształtowała swoją ofertę edukacyjną dla zróżnicowanego środowiska akademickiego. Funkcjonują w nim różne grupy użytkowników o różnych kompetencjach i preferencjach informacyjnych:

- studenci – wprawdzie posiadają dużą sprawność w zakresie posługiwania się nowoczesnymi narzędziami cyfrowymi, ale brak im umiejętności wyszukiwania i oceny źródeł informacji, techniki prezentowania, efektywnego zarządzania informacją,
- pracownicy naukowcy – wśród których są zarówno tradycjoniści korzystający z dawnych metod pracy ze źródłami naukowymi, jak i kadra zaznajomiona ze źródłami i systemami elektronicznymi.

Powinnością biblioteki uczelni wyższej w zakresie kształtowania kultury informacyjnej wszystkich użytkowników powinno być dostarczanie wiedzy „(...) jak się uczyć, jak zarządzać informacjami, jak przekształcać informacje w wiedzę, jak radzić sobie z tzw. szumem informacyjnym, jak oceniać i selekcjonować informacje, jak korzystać z nowych technologii, jak dobierać właściwie źródła informacji i strategie wyszukiwawcze (...)”¹⁰.

Celem artykułu jest prezentacja strategii dydaktycznej Filii Biblioteki Uniwersytetu Jana Kochanowskiego (UJK) w zakresie kształcenia informacyjnego studentów piotrkowskiej uczelni. W prezentowanym planie zajęcia z *Przysposobienia bibliotecznego* zostały wzbogacone o kurs edukacji informacyjnej z elementami koncepcji *information literacy*. W rozważaniach teoretycznych posłużono się analizą i krytyką bogatej literatury przedmiotu. Rozwiązania praktyczne są efektem analizy prac opisujących doświadczenia bibliotek uczelnianych w realizacji szkoleń bibliotecznych oraz obserwacji własnych autorki. Inspiracją do sformułowania programu dydaktyki bibliotecznej uzupełnionej o nowe treści było uczestnictwo w Seminarium PolBit 2017¹¹, podczas którego zaprezentowano wiele ciekawych wzorców kształcenia informacyjnego prowadzonego w nurcie *information literacy*.

Pomimo rozległego zakresu tematycznego dydaktyki opartej na koncepcji *information literacy*, skromnych warunków lokalowych oraz niewielkich zasobów kadrowych Filia

⁹ Tamże, s. 113

¹⁰ M. Bosacka, *Biblioteka akademicka jako organizacja ucząca i ucząca się*, „Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy” [online] 2012, nr 1(27), s. 14, [dostęp: 18.06.2017 r.] Dostępny w: <http://bibliothecanostra.awf.katowice.pl/nr-1-27-2012-ksztalcenie-uzytkownikow-bibliotek-szkol-wyzszych>

¹¹ Seminarium PolBit 2017, *Biblioteki i bibliotekarze – partnerami wspierającymi edukację informacyjną i medialną w uczelni*. Organizator: Biblioteka Główna Politechniki Warszawskiej, 29 maja 2017 r.

Biblioteki UJK w Piotrkowie Trybunalskim podejmie nowe obowiązki „(...) nawet na przysłowiowe » pół gwizdka «”¹².

Kultura informacyjna, edukacja informacyjna, kompetencje informacyjne / kompetencje information literacy – uściślenia terminologiczne i wzajemne relacje

Na temat kultury informacyjnej, edukacji informacyjnej, kompetencji informacyjnych oraz koncepcji *information literacy* napisano wiele prac. Jednak na potrzeby niniejszego opracowania należy przytoczyć tylko najważniejsze koncepcje i teorie dotyczące terminów związanych z kształceniem użytkowników informacji, a także uporządkować wzajemne relacje między stosowanymi wymiennie pojęciami. Interpretacja znaczeniowa powyższych określeń znajdzie zastosowanie w konstrukcji planowanych działań edukacyjnych.

Waldemar Furmanek zwraca uwagę na niejednoznaczne rozumienie zbliżonych pojęć: kultura informatyczna i kultura informacyjna oraz ich wzajemne powiązania. Zdaniem wspomnianego autora odróżnia je postawa „(...) wobec wytworów i utworów techniki informacyjnej”¹³. Oba pojęcia definiuje w sposób następujący: „Kultura informatyczna i informacyjna człowieka to system stałych skłonności i sprawności jego woli, który umożliwia mu godne wykorzystanie wytworów i utworów informatyki, występujących w otaczającej go rzeczywistości w celu zmiany jakości życia swojego i innych ludzi. Wyrażają się one we względnie trwałych i pozytywnych postawach wobec zjawisk informatyki (użytkowników, twórców i wytwórców) opartych na opanowanej wiedzy i umiejętnościach informatycznych i informacyjnych.

Ujawniają się przede wszystkim w etycznych zachowaniach oraz postępowaniach człowieka, w różnych sytuacjach wykorzystywania przez niego technologii informacyjnych”¹⁴.

Wskaźnikami *kultury informacyjnej* są¹⁵:

- wiedza ogólna o istocie informacji oraz jej funkcjach,

¹² E. Rozkosz, *Information literacy w bibliotekach akademickich. Standardy kształcenia*, [w]: Biblioteki akademickie : w środowisku naukowym, we wspólnocie uniwersyteckiej, we wspólnocie lokalnej, pod red. W. Juszcza, Toruń 2012, s. 82.

¹³ W. Furmanek, *Kultura informacyjna kategorią pedagogiki współczesnej*, „Dydaktyka Informatyki” [online] 2004, t.1, s. 181, [dostęp: 12.06.2017 r.] Dostępny w: http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Dydaktyka_Informatyki/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s170-191/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s170-191.pdf

¹⁴ Tamże, s. 181-182.

¹⁵ Tamże, s. 182; T. Piątek, *Kultura informacyjna studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego : zarys teoretyczny*, „Dydaktyka Informatyki” [online] 2004, t.1, s. 235, [dostępny 24.06.2017 r.] Dostęp w : http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Dydaktyka_Informatyki/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s229-249/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s229-249.pdf; K. Materska, *Kultura informacyjna w organizacji opartej na wiedzy*, [w]: *Kultura organizacyjna w bibliotece. Ogólnopolska Konferencja Naukowa Białystok, 4-6 czerwca 2007*, pod red. H. Brzezińskiej-Stec, Białystok 2008, s. 16-17.

- świadomość roli i znaczenia informacji,
- znajomość i poprawne posługiwanie się terminami i pojęciami z zakresu informacji,
- zdolność do interpretowania informacji i umiejętnego jej wykorzystania,
- umiejętność korzystania z różnych źródeł informacji oraz ich oceny pod względem spójności, niespójności lub zróżnicowania,
- właściwe wykorzystanie informacji z zachowaniem szacunku do niej jako cudzej własności,
- umiejętność doboru potrzebnych środków w celu gromadzenia, zachowania i udostępniania informacji,
- przestrzeganie rzetelności w wyborze źródeł i metod pozyskiwania, przetwarzania oraz udostępniania informacji,
- wiedza i umiejętności umożliwiające wykorzystanie technologii informacyjnych w celu zaspokojenia potrzeb informacyjnych,
- osobiste zaangażowanie w problemy związane z informacją i technologią informacyjną jako element budowy społeczeństwa opartego na wiedzy.

Z powyższego wynika, że pożądanym stopień kultury informacyjnej to konglomerat kilku wskaźników, do których należą¹⁶:

- wiedza i umiejętności w zakresie radzenia sobie z informacją i wiedzą, to jest „umiejętne dysponowanie informacją”,
- postawa wobec informacji rozumiana jako gotowość i umiejętność korzystania z narzędzi i zasobów informacyjnych.

Kultura informacyjna to postawa człowieka wobec informacji i technologii informacyjnych oraz świadomość ich znaczenia dla współczesnego rozwoju¹⁷.

Wśród wielu trendów w edukacji wymieniana jest obecnie *edukacja informacyjna* jako imperatyw społeczeństwa uczącego się przez całe życie, gdzie wiedza jest produktem rynkowym. W związku z tym niezbędną umiejętnością jest wiedza, jak posługiwać się informacją. Na płaszczyźnie społecznej stanowi podstawę kształcenia ustawicznego i autoedukacji. W aspekcie gospodarczym przyczynia się do podnoszenia kwalifikacji pracowników - wzbogaca zasoby niematerialne firmy. Natomiast w aspekcie technologicznym przygotowuje człowieka do posługiwania się technologią informacyjną, co w rezultacie poszerza krąg osób posługujących się współczesnymi technologiami¹⁸.

¹⁶ W. Babik, *Nowe wymiary kultury informacyjnej w XXI wieku*, [w]: Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej : technologia informacyjna w służbie użytkownikowi, pod red. St. Skórka, Kraków 2014, s. 21.

¹⁷ W. Furmanek, *Kultura informacyjna kategorią pedagogiki...*, op. cit., s. 182.

¹⁸ Zob. E.J. Kurkowska, *Edukacja informacyjna...* op. cit., s. 50.

Edukację informacyjną w Polsce rozumie się wciąż stereotypowo. Wiąże się ją z biblioteką, a ściślej z przysposobieniem bibliotecznym wzbogaconym o warsztat dotyczący wyszukiwania informacji w katalogach bibliotecznych i dostępnych bazach danych¹⁹. Ewa Rozkosz, powołując się na ustalenia Komisji ds. Edukacji Informacyjnej SBP, przytacza poszerzoną wersję pojęcia *edukacja informacyjna* w sposób następujący: „przygotowanie użytkownika do samodzielnego poruszania się w różnych środowiskach informacyjnych, rozpoznawania własnych potrzeb informacyjnych, lokalizowania poszukiwanej informacji, oceniania oraz efektywnego wykorzystania informacji”²⁰.

Inne rozumienie terminu *edukacja informacyjna* prezentuje Lilianna Nalewajska. Wspomniana autorka – za definicją American Library Association – podaje, że jest to „umiejętność rozpoznania, kiedy informacja jest potrzebna, jej wyszukania, oceny oraz efektywnego użycia”²¹.

Tak szerokie rozumienie pojęcia koncentruje uwagę na umiejętności posługiwania się informacją i wykracza poza dydaktykę i nauczanie. Jest szerszym zjawiskiem społecznym, jest związane z kulturą informacyjną²².

Kontekst kulturowy i edukacyjny wpływa na postrzeganie edukacji informacyjnej jako zespołu działań o charakterze dydaktyczno-wychowawczym. W kontekście edukacyjnym zadaniem edukacji informacyjnej jest przygotowanie użytkownika do posługiwania się informacją, a więc do jej wyszukania, analizy, selekcji i właściwego wykorzystania. Zaś w kontekście kulturowo-etycznym ma kształtować właściwe postawy dotyczące wykorzystania informacji zgodnie z przepisami prawa, zasadami etyki oraz krytycznym sposobem myślenia²³. Edukacja informacyjna przedkłada umiejętność wykorzystywania informacji za pomocą budowania strategii informacyjnej nad umiejętność jej wyszukiwania. Oznacza to, że studenci muszą doskonalić swoje kompetencje aby efektywnie się uczyć²⁴. W zakres pojęcia *edukacja informacyjna* wchodzi²⁵:

- biegłość informacyjna rozumiana jako wysoki poziom kompetencji informacyjnych,

¹⁹ E. Rozkosz, *Edukacja informacyjna 2.0*, [w]: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej : technologia informacyjna w służbie użytkownikowi*, pod red. St. Skórka, Kraków, 2014, s. 248.

²⁰ Tamże.

²¹ L. Nalewajska, *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*, „Przegląd Biblioteczny” 2013, z. 1, s. 21.

²² H. Batorowska, *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*, Warszawa, 2009 cytata za: L. Nalewajska, *Dydaktyka w bibliotece....* op. cit., s. 21.

²³ E.J. Kurkowska, *Edukacja informacyjna....*, op. cit., s. 51.

²⁴ J. Lau, *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie*. Wytyczne (przekład Komisji SBP ds. Edukacji Informacyjnej), wersja 1 [online], Warszawa, 2011, s. 17, [dostęp 26.06.2017 r.] Dostępny w: <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>

²⁵ Tamże.

- edukacja użytkowników – wyposażenie użytkowników w kompleksową wiedzę w jaki sposób zdobyć informację,
- szkolenie (przysposobienie biblioteczne) – instruuje użytkowników w zakresie sposobu korzystania z biblioteki,
- szkolenie w zakresie wyszukiwania informacji (ang. bibliographic instruction),
- kompetencje informacyjne – złożone umiejętności i cele osiągnane poprzez edukację informacyjną,
- rozwijanie umiejętności informacyjnych – proces kształcenia w zakresie umiejętności informacyjnych.

Z terminem *edukacja informacyjna* wiąże się koncepcja *information literacy*, która w literaturze polskiej tłumaczona jest jako „alfabetyzacja informacyjna”²⁶ „piśmienność informacyjna”²⁷, „umiejętności korzystania z informacji”, „umiejętności informacyjne”²⁸. Często zastępowana bywa pojęciami *kompetencje informacyjne* albo *kultura informacyjna*²⁹. W dużym uproszczeniu oznacza ona zdobycie przez użytkowników podstawowych umiejętności informacyjnych, a mianowicie³⁰:

- jak pozyskać informację,
- jak ją ocenić,
- jak efektywnie wykorzystać relewantną informację,
- jak rozpoznać własne potrzeby informacyjne.

Lidia Derfert-Wolf prezentuje przegląd definicji opisujących przedmiotowy zakres *information literacy*³¹. Według nich *information literacy* to³²:

- kompetencje w zakresie wykorzystania technologii informacyjnych służących do wyszukiwania i rozpowszechniania informacji,
- kompetencje samodzielnego lub przy pomocy innych osób wyszukiwania i wykorzystania informacji,

²⁶ E. Rozkosz, *InfoLit Global – międzynarodowy projekt na rzecz rozwoju edukacji informacyjnej*, „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online] 2011, nr 2, s. 1, [dostęp 01.06.2017 r.] Dostępny w: http://www.ebib.pl/images/stories/numery/120/120_rozkosz1.pdf

²⁷ E. Rozkosz, *Information literacy*..., op. cit., s. 69.

²⁸ L. Derfert-Wolf, *Information literacy – koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*, „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online] 2005, nr 1, s. 3, [dostęp 01.06.2017 r.] Dostępny w: <http://www.ebib.pl/2005/62/derfert.php>

²⁹ E. Rozkosz, *Information literacy*..., op. cit., s. 69.

³⁰ L. Derfert-Wolf, *Information literacy - koncepcje*op. cit., s. 1; E. Rozkosz, *Information literacy*..., op. cit., s. 69.

³¹ Zob. szerzej: L. Derfert-Wolf, *Information literacy – koncepcje*...op.cit., s. 2.

³² Tamże, s. 3.

- proces rozpoznania potrzeb informacyjnych, wyszukania informacji, jej oceny i upowszechnienia w postaci nowej wartości, którą jest wiedza i rozwój osobisty.
- W literaturze przedmiotu *information literacy* traktowana jest jako³³:
- proces kształcenia umiejętności informacyjnych oraz popularyzacji ich znaczenia w społeczeństwie,
- „status (...) bycia kompetentnym informacyjnie”, czyli posiadania kompetencji w zakresie wyszukiwania, analizowania i wykorzystywania informacji.

Taki sposób podejścia sugeruje, że termin *information literacy* wiąże się z kompetencjami i umiejętnościami informacyjnymi. Zaś kształcenie tych umiejętności wpisuje się w kontekst edukacji informacyjnej³⁴. *Information literacy* powinna być traktowana jako „(...) standard minimum kompetencji informacyjnych³⁵”.

W opracowaniach teoretycznych, a także w języku potocznym często utożsamia się umiejętności informacyjne ze sprawnościami informacyjnymi lub kompetencjami informacyjnymi. Choć pojęcia te mają wiele wspólnego, to jednak opracowania teoretyczne akcentują ich odmienność znaczeniową w sposób następujący³⁶:

- umiejętności informacyjne - to podstawowy składnik wykształcenia,
- sprawność informacyjna - to dążenie do osiągnięcia najwyższej biegłości w posługiwaniu się informacją,
- kompetencje informacyjne łączą wiedzę, sprawność, rozumienie i potrzebę w kwalifikacje potrzebne do wykonania określonego zadania.

W przestrzeni naukowej istnieje kilka definicji kompetencji informacyjnych opracowanych przez różnych autorów i instytucje związane z bibliotekarstwem. Łączą się one bezpośrednio z wcześniej omawianą koncepcją *information literacy*.

Najczęściej cytowaną jest definicja przyjęta przez Association for Education Communications and Technologies (AASL), która podaje że „kompetencje informacyjne to umiejętność wyszukiwania i wykorzystywania informacji, kluczowa umiejętność dla procesu uczenia się przez całe życie³⁷”. Konsekwencją tej definicji jest określenie, że „uczeń/student

³³ H. Batorowska, *Od alfabetyzacji...* op. cit., s. 61.

³⁴ B. Chrapczyńska, M. Świrad, *Edukacja informacyjna w bibliotece akademickiej* [online] , s. 155 [dostęp: 12.06.2017] Dostępny w: <http://www.wir.bg.ue.wroc.pl/info/.../Beata+Chrapczy%C3%85%C2%84ska;...en....>

³⁵ H. Batorowska, *Od alfabetyzacji...* op. cit., s. 61.

³⁵ H. Batorowska, *Od alfabetyzacji...* op. cit., s. 61.

³⁶ H. Batorowska, *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*, Warszawa 2009, s. 40.

³⁷ G. Byerly and C. Brodie, *Information Literacy Skills Models: Defining the Choices*, [w]: *Learning and Libraries in an Information Age. Principles and Practice*, pod red. B. K. Sripling, Englewood 1999, s. 54-82. Za: J. Lau, *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne* (przekład Komisji SBP ds. Edukacji Informacyjnej, wersja 1, [online] Warszawa 2011, s. 15 [dostęp 26.06.2017 r.] Dostępny w: <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>

posiadający kompetencje informacyjne zdobywa informacje w sposób efektywny, krytycznie i kompetentnie ją ocenia oraz używa informacji kreatywnie i stosownie do potrzeb³⁸. Studenci „powinni być świadomi istnienia strategii wyszukiwania informacji, jak i posiadać umiejętność krytycznego myślenia, aby selekcjonować, odrzucać, syntetyzować i prezentować informacje na nowe sposoby w celu rozwiązywania realnych problemów³⁹”.

Zakres znaczeniowy zaprezentowanej definicji wskazuje, że kompetencje informacyjne, czy inaczej kompetencje *information literacy*, wykraczają poza proste umiejętności korzystania z biblioteki czy jednostkowe umiejętności pozwalające na wykorzystanie informacji pochodzącej z różnych źródeł w celu zrealizowania określonych zadań⁴⁰.

Projekt dydaktyczny kształcenia kompetencji informacyjnych studentów Filii Biblioteki UJK w Piotrkowie Trybunalskim

Jak w kontekście powyższych zagadnień teoretycznych realizować efektywne, atrakcyjne, aktywizujące formy szkoleń? Jaki system edukacji informacyjnej przyjąć by wykształcić w naszych użytkownikach kompetencje informacyjne? Jak nauczyć studentów umiejętności praktycznego korzystania z informacji jako źródła wiedzy?

Założenia programowe

Zdefiniowanie celów kształcenia, a następnie zaprojektowanie planu szkoleń powinno być poprzedzone badaniem potrzeb użytkowników. Właściwa diagnoza potrzeb studentów – przyszłych uczestników szkolenia - jest narzędziem służącym doborowi treści przeznaczonych do nauczania oraz ustalenia aktualnego poziomu kompetencji informacyjnych. Jest to element bezpośrednio wpływający na jakość i późniejszą efektywność zajęć⁴¹.

Istotny jest również wybór standardów, które wyznaczają poziom oczekiwanych umiejętności. Standardy te wymieniają, jakie umiejętności częściowe powinni posiadać użytkownicy/studentenci, aby skutecznie pozyskiwać informację, a następnie stosować ją w praktyce⁴². Te umiejętności będą przecież rozwijane przez cały okres studiów⁴³. Są

³⁸ G. Byerly and C. Brodie, *Information Literacy...* op. cit. s. 15.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Zob. C. C. Kuhlthau, *Literacy and Learning for the Information*, [w]: *Learning and Libraries in an Information Age: Principles and Practice*, pod red. K.B. Stripling. Littleton 1999 Za: J. Lau, *Kompetencje informacyjne...* op. cit, s. 15.

⁴¹ Zob. *MedLibTrain, Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych : przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych*, pod red. B. Niedźwiedzkiej, I. Hunskar, Kraków 2010, s. 12.

⁴² Zob. A. Grygorowicz, E. Kraszevska, *Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych*, [w]: *25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia* [online], „EBIB. Materiały konferencyjne nr 14 2006, s. 2 [dostęp 05.06.2017 r.] Dostępny w: http://ebib.pl/publikacje/matkonf/25kpbm/grygorowicz_kraszevska_1.php

instrumentem służącym do oceny osiągnięć umiejętności informacyjnych oraz poziomu zdobytej wiedzy. Pełnią również funkcję wytycznych w zakresie budowy i oceny programów szkoleniowych podnoszących kompetencje i umiejętności zawodowe osób prowadzących szkolenia⁴⁴. Międzynarodowe modele, standardy i pomiary efektów kształcenia przedstawiły i szczegółowo scharakteryzowały: Lidia Derfert-Wolf⁴⁵, Ewa Jadwiga Kurkowska⁴⁶, Ewa Rozkosz⁴⁷.

W tworzeniu strategii kształcenia umiejętności informacyjnych zaleca się implementację jednego z tzw. standardów uniwersalnych. Mogą one być zaadaptowane na wszystkich kierunkach studiów, w różnych typach uczelni. Ewa Rozkosz w tym celu rekomenduje trzy z nich⁴⁸:

- Information Literacy Competency Standards for Higher Education (ACRL),
- Big 6 Skills,
- Seven Pillars of Information Literacy (SCONUL).

W odniesieniu do prezentowanego projektu tematykę szkoleń oparto na subiektywnym przekonaniu autorki dotyczącym niezbędnego minimum wiedzy i umiejętności, które powinien posiadać student. Do opracowania zawartości szkoleń nie wykorzystano również żadnego z opisywanych w literaturze standardów modeli nauczania umiejętności informacyjnych. Dostosowanie programów szkoleń do wytycznych i standardów wymagać będzie czasu, zespołu bibliotekarzy oraz wypracowania wspólnej strategii edukacyjnej z Biblioteką Uniwersytecką w Kielcach.

Problemem w tworzeniu programu zajęć jest zdefiniowanie szczegółowych umiejętności informacyjnych, które zostaną nabyte w trakcie zajęć. Studenci różnych kierunków mają różne potrzeby w zakresie „lokalizowania, oceniania, przetwarzania i organizowania informacji”⁴⁹. Stąd odmienne priorytety w zakresie edukacji informacyjnej będą mieli studenci np. pedagogiki, dla których istotne będą lokalizacja dokumentów w formie tradycyjnej, a następnie analiza ich treści. Z kolei studenci ekonomii, finansów, zarządzania będą wymagać umiejętności szybkiego

⁴³ E. Rozkosz, *Information literacy...*op. cit., s.72.

⁴⁴ L. Derfert-Wolf, *Information literacy – kształcenie umiejętności informacyjnych w bibliotekach akademickich*, [w]: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej : tradycja i nowoczesność*, pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej, L. Tkaczyk, Toruń 2009, s. 190.

⁴⁵ Zob. szerzej: L. Derfert-Wolf, *Information literacy – kształcenie umiejętności informacyjnych ...op. cit.*;
L. Derfert-Wolf, *Information literacy – koncepcje i nauczanie...*op. cit.

⁴⁶ Zob. szerzej: E., J. Kurkowska, *Standardy i modele kształcenia umiejętności informacyjnych w szkolnictwie wyższym. Cz.2, Wybrane modele i standardy europejskie*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2011, nr 1.

⁴⁷ Zob. szerzej.: E. Rozkosz, *Information literacy w bibliotekach akademickich. Standardy kształcenia* [w]: *Biblioteki akademickie : w środowisku naukowym, we współpracy uniwersyteckiej, we współpracy lokalnej*, pod red. W. Juszczyka, Toruń 2012.

⁴⁸ E. Rozkosz, *Information literacy...*op. cit., s.72.

⁴⁹ E. Rozkosz, *Edukacja informacyjna 2.0...*op. cit. s. 248.

dotarcia do konkretnej informacji. Dlatego szczegółowe konspekty zajęć będą obejmowały treści dopasowane do nauczania kierunkowego.

Głównym celem zaprezentowanego programu jest stworzenie warunków pozwalających studentom Filii UJK w Piotrkowie na odbycie zajęć w zakresie umiejętności informacyjnych. Oferta edukacyjna skierowana jest do studentów wszystkich kierunków i trybów kształcenia prowadzonych w piotrkowskiej filii UJK. Zaczynając od użytkowników rozpoczynających studia na I roku, a skończywszy na szkoleniach dedykowanych dyplomantom i magistrantom. Zajęcia podzielono na dwie edycje dydaktyczne. Cykl szkoleń grupowych uzupełniono bieżącym instruktazem indywidualnym – „mikroszkoleniem”.

Przysposobienie biblioteczne jest wstępnym szkoleniem dla wszystkich studentów I roku. Przygotowuje studentów w zakresie wyszukiwania źródeł w zbiorach macierzystej biblioteki. Kurs *Podstawy warsztatu informacyjnego* jest skierowany do studentów III roku studiów licencjackich i I roku studiów magisterskich przygotowujących prace dyplomowe. Będzie kursem zaawansowanym dla seminarzystów, poszerzającym umiejętności informacyjne w zakresie skutecznego wyszukiwania i efektywnego wykorzystania informacji.

Rozkład zajęć

Edycja I: *Przysposobienie biblioteczne.*

Założenia programowe: szkolenie o charakterze ogólnym, wstępnym. Jednorazowy kurs na temat podstawowych usług, zasobów i narzędzi bibliotecznych. Omawiane są zasady korzystania z biblioteki oraz posługiwania się katalogiem komputerowym.

1. Organizacja zajęć:

Zajęcia prowadzone są w grupach. Każda grupa studentów ma w swoim harmonogramie termin szkolenia wyznaczony przez Dziekanat i ustalony z biblioteką. W przypadku nieobecności student może dołączyć do innej grupy. Biblioteka nie posiada sali dydaktycznej. Zajęcia odbywają się w Czytelni wyposażonej w 8 stanowisk komputerowych z dostępem do katalogu i Internetu. Mają charakter wykładu i praktycznych ćwiczeń przy komputerach. Trwają 90 minut - zgodnie z czasem wyznaczonym w planie zajęć. Składają się z 3 części: wykładu, części praktycznej, zadania do samodzielnego wykonania przez studenta. Mają formę zajęć obowiązkowych na wszystkich kierunkach i formach kształcenia. Kończą się wpisem zaliczenia do indeksu i na kartę egzaminacyjną. Pomimo, że szkolenie jest obowiązkowe to jednak nie znalazło to odzwierciedlenia w ilości punktów ECTS. Dla każdego kierunku studiów sporządzana jest oddzielnie *Karta Przedmiotu*.

Przysposobienie biblioteczne w formie zajęć obowiązkowych prowadzone jest w Filii Biblioteki UJK od kilkunastu lat. Ze względu na zmiany organizacyjne, doświadczenie bibliotekarzy prowadzących zajęcia oraz czas przeznaczony na realizację szkolenia, program nauczania ulegał wielokrotnym modyfikacjom.

2. Forma: tradycyjna forma szkolenia, wykład i ćwiczenia.

3. Cel zajęć: przygotowanie studentów pierwszego roku do korzystania z biblioteki i jej usług. Kształcenie początkowych umiejętności użytkowników.

4. Treści programowe:

Wykład. Prowadzony jest w sali Czytelni, trwa około 30 minut. Przedstawiane treści:

- charakter, zadania i sposób funkcjonowania Filii Biblioteki UJK w Piotrkowie Trybunalskim,
- zasady funkcjonowania poszczególnych agend: Wypożyczalnia, Czytelnia z Informacją Naukową, Wypożyczalnia Międzybiblioteczna, Oddział Gromadzenia, Ewidencji i Opracowania Zbiorów,
- typy wydawnictw w zbiorach biblioteki: wydawnictwa zwarte, wydawnictwa ciągłe, zbiory specjalne,
- katalogi biblioteczne i ich rodzaje: opis katalogowy, metody wyszukiwania zbiorów w różnych typach katalogów,
- udostępnianie zbiorów: szczegółowe omówienie regulaminów biblioteki, zasady zapisu, omówienie zasad udostępniania zbiorów, zasady wypożyczeń międzybibliotecznych, wypełnianie druków bibliotecznych m. in. prawidłowe wypełnianie rewersów,
- warsztat informacyjny w bibliotece – źródła papierowe i elektroniczne.

Część praktyczna. Zajęcia prowadzone są przy komputerach. Ta część trwa około 60 minut i obejmuje:

- omówienie strony internetowej Biblioteki,
- katalog komputerowy w systemie bibliotecznym SOWA: budowa, struktura opisu z uwzględnieniem informacji niezbędnych do zamówienia książki (lokalizacja materiałów, aktualny status egzemplarza), umiejętność posługiwania się katalogiem, możliwości wyszukiwawcze,
- prezentacja katalogów innych bibliotek (katalog w systemie ALEPH – Biblioteka UJK w Kielcach, katalogi bibliotek w Piotrkowie Trybunalskim).

Bezpośrednio po prezentacji, studenci samodzielnie wyszukują określone pozycje w katalogu i wypełniają prawidłowo rewersy.

Edycja II: Podstawy warsztatu informacyjnego – wybrane zagadnienia.

(projekt pilotażowy do wdrożenia i realizacji w roku akademickim 2017/2018)

Założenia programowe:

Zajęcia warsztatowe włączone do programu seminariów dyplomowych na studiach licencjackich i magisterskich. Prezentowane treści dotyczące szczegółowych zagadnień będą dostosowane do potrzeb danego seminarium.

Organizacja zajęć:

Zajęcia wymagać będą współpracy z promotorem w zakresie wyboru tematów, w ramach proponowanych przez bibliotekę cykli tematycznych, ilości spotkań oraz czasu przeznaczonego na ich realizację. W założeniu będą realizowane w Czytelni przy wykorzystaniu zainstalowanych tam komputerów bądź na laptopach należących do uczestników zajęć.

Organizowane są na prośbę wykładowcy, po ustaleniu terminu z dyrektorem biblioteki. Wykładowca uczestniczy w zajęciach razem ze studentami. Optymalny czas niezbędny do realizacji tematu w danym cyklu wynosi od 1 do 2 godzin lekcyjnych.

Forma: tradycyjna – wykład i prezentacja, bezpośrednio po których studenci wykonują ćwiczenia.

Proponowane cykle tematyczne:

- I. „Warsztat pisania pracy dyplomowej” – budowa aparatu naukowego. Tematyka zajęć (do wyboru):
 1. Przewodniki i poradniki metodyczne dotyczące pisania pracy dyplomowej: przegląd literatury dostępnej w zbiorach Filii Biblioteki UJK.
 2. Narzędzia i nowe technologie pomocne przy pisaniu pracy dyplomowej:
 - komputerowe katalogi biblioteczne, bazy danych, biblioteki cyfrowe,
 - Otwarte Zasoby Edukacyjne,
 - wyszukiwarki naukowe.
 3. Opis bibliograficzny, przypisy, style cytowania – tworzenie zgodnie z Normą PN- ISO 690:2012. Dla kierunku Pedagogika temat zostanie zrealizowany w oparciu o *Regulamin dyplomowania na kierunku pedagogika*, Załącznik nr 4, *Opis bibliograficzny, konstrukcja przypisów, zasady cytowania*, opracowany przy współudziale Biblioteki.
 4. Elementarne zagadnienia prawa autorskiego: dozwolony użytek, prawo cytaty, plagiat, zjawiska typu - ghostwriting, guest authorship.

II. „*ABC informacji naukowej*” – wybrane zagadnienia. Tematyka zajęć (do wyboru):

1. Informacja naukowa: podstawowe terminy, dokumenty i ich rodzaje, typologia źródeł informacji (pierwotne, wtórne) ; przegląd źródeł informacji dla konkretnej dziedziny; drukowane źródła informacyjne w bibliotece - encyklopedie, słowniki, leksykony, bibliografie.
2. Komputerowe katalogi biblioteczne – metody poszukiwań: komputerowe katalogi zbiorów bibliotek UJK w systemach SOWA i ALEPH; strategie wyszukiwania tematycznego, formułowanie zapytań z użyciem słów kluczowych, haseł przedmiotowych i deskryptorów Biblioteki Narodowej.
3. Bibliograficzne Bazy Danych Biblioteki Narodowej dostępne w Internecie: bibliografia narodowa, bibliografie specjalne, metody wyszukiwania książek i artykułów z czasopism polskich.
4. Lokalizacja publikacji w katalogach centralnych i katalogach rozproszonych bibliotek polskich: KARO, NUKAT, FIDKAR.
5. Bibliografia: spis bibliograficzny - zakres, zasięg, rodzaje bibliografii, bibliografie dziedzinowe (adekwatnie do kierunku).
6. Biblioteki cyfrowe - regionalne, instytucjonalne, wybrane kolekcje cyfrowe - zasady funkcjonowania i wyszukiwania publikacji cyfrowych w wybranych polskich bibliotekach cyfrowych, np. Biblioteka Cyfrowa UJK, POLON – Cyfrowa Biblioteka Narodowa, Wirtualna Biblioteka Literatury Polskiej.
7. Bibliografia załącznikowa „krok po kroku” – strategia wyszukiwania literatury na dany temat, narzędzia wyszukiwawcze, organizacja i zarządzanie bibliografią przy wykorzystaniu wybranego menedżera bibliografii , np. Mendeley.

III. „*Źródła elektroniczne w pigułce*” – wybór dostępnych źródeł w bibliotekach UJK. Tematyka zajęć (do wyboru i konsultacji z wykładowcą):

1. Ogólne zasady dostępu do źródeł elektronicznych - rodzaje licencji, Open Access.
2. Bazy udostępniane w ramach Wirtualnej Biblioteki Nauki - bazy bibliograficzne i pełnotekstowe: przekazanie wiedzy co do zakresu i ilości danych dostępnych w poszczególnych bazach; metodyka wyszukiwania informacji w bazach zgodnych z kierunkiem studiów.

3. Wyszukiwanie zasobów naukowych w Internecie:

- ocena autentyczności i wiarygodności informacji a portale internetowe (onet.pl, interia.pl, wp.pl) i specjalistyczne serwisy,
- wyszukiwarki naukowe, np. Google Scholar a wyszukiwarki popularne, np. Google, Yahoo.

4. Dostęp do pełnych tekstów naukowych poprzez korzystanie z: IBUK.pl, Baza e-PNP, Academica – cyfrowa wypożyczalnia międzybiblioteczna.

Szczegółowe treści w poszczególnych cyklach tematycznych mogą ulec zmianie lub rozszerzeniu w trakcie realizacji zajęć. Ponadto wszyscy zainteresowani studenci mogą skorzystać z indywidualnych szkoleń w zakresie poszczególnych tematów wchodzących w skład każdego z trzech wymienionych wyżej cykli. Oferta dotyczy przede wszystkim szkolenia z zakresu tworzenia zestawień bibliograficznych. W trakcie takiego szkolenia student zostanie zapoznany z poszczególnymi bazami bibliograficznymi i pod kierunkiem bibliotekarza stworzy spis bibliograficzny dotyczący interesującego go zagadnienia.

W razie konieczności powtórzenia szczególnie ważnych treści, na życzenie wykładowcy, zajęcia mogą być przeprowadzone powtórnie dla całej grupy.

Instruktaż indywidualny

W rozwoju wiedzy użytkowników nieocenioną rolę w Filii Biblioteki UJK pełni Wypożyczalnia. Każdy student, już na etapie zapisu do biblioteki, otrzymuje pełne informacje o zasadach korzystania ze zbiorów i usług biblioteki. Pomoc bibliotekarza polega nie tylko na prostym instruktażu w zakresie poszukiwań katalogowych i formułowaniu zapytań wyszukiwawczych. Na wstępnym etapie gromadzenia potrzebnej literatury bibliotekarz występuje tutaj w roli konsultanta, który pomaga, a wręcz fizycznie wskazuje studentowi odpowiednie źródła. Ponadto właśnie w Wypożyczalni użytkownicy otrzymują wyczerpujące informacje o dostępie do zbiorów oraz ich lokalizacji w księgozbiorach poszczególnych bibliotek lokalnych i krajowych. Często w odpowiedzi na zapytania, pracownicy wskazują ścieżki dostępu do źródeł elektronicznych w celu pełniejszego wykorzystania zasobów dostępnych w sieci. W rezultacie działania typowo informacyjne można uznać za pewną formę „mikroszkolenia”, gdyż polegają one na dostarczeniu użytkownikowi wiedzy. Nie należy jednak

utożsamiać tych ważnych i bardzo potrzebnych usług informacyjnych z usługami edukacyjnymi⁵⁰.

Zakładane efekty kształcenia

W odniesieniu do obowiązkowych zajęć z *Przysposobienia bibliotecznego* efekty kształcenia są opisane w *Karcie przedmiotu*. Zgodnie z wymogami Krajowych Ram Kwalifikacji wdrożonych w uczelni powiązane są z „przedmiotowymi efektami kształcenia”. Narzędziem do ich wyznaczenia są tzw. „deskryptory dublińskie”, które określają, co student powinien wiedzieć, umieć, rozumieć po ukończeniu danego etapu studiów. Precyzują umiejętności ogólne, nie związane z konkretnym kierunkiem studiów, ale niezbędne do potwierdzenia określonych kwalifikacji. Wśród nich znalazły się także umiejętności związane z wyszukiwaniem i posługiwaniem się informacją⁵¹. Karty przedmiotu *Przysposobienie biblioteczne* sporządzane są odrębnie dla każdego kierunku studiów, a efekty odnoszą się do wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, w które student powinien być wyposażony po ukończeniu danego etapu nauki. Muszą być zbieżne z „kierunkowymi efektami kształcenia” wprowadzonymi uchwałą Senatu uczelni. Dla przykładu, na kierunku Zarządzanie wyznaczono następujące efekty kształcenia:

a) w zakresie wiedzy:

- student posiada podstawową wiedzę o charakterze i funkcjonowaniu biblioteki uczelnianej, w szczególności zna elementarną terminologię niezbędną do prawidłowej identyfikacji źródeł informacji stosowanych w naukach o zarządzaniu i naukach społecznych (ekonomia, socjologia, prawo);

b) w zakresie umiejętności:

- posługuje się technikami informacyjnymi w wyszukiwaniu i docieraniu do specjalistycznych źródeł informacji w zakresie nauk o zarządzaniu,

c) w zakresie kompetencji społecznych:

- rozumie potrzebę uczenia się przez całe życie,
- w oparciu o zbiory biblioteczne potrafi uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę.

⁵⁰ Zob. J. Dziak, E. Rozkosz, M. Karciarz, Z. Wiorogórska, *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich - raport z badań*, „Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy” [online], 2013, op. cit., s. 30 [dostęp 30.05.2017] Dostępny w: <http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl/nr-1-31-2013-information-literacy-teoria-i-praktyka/>

⁵¹ Tamże, s. 26-27.

W trakcie proponowanych zajęć *Podstawy warsztatu informacyjnego*, formalnie nie ujętych w planie studiów, kształcone będą praktyczne umiejętności w zakresie efektywnego i świadomego korzystania z zasobów informacyjnych.

W dużym uproszczeniu można wyznaczyć oczekiwane efekty odnoszące się do kształcenia kluczowych umiejętności, tzn. pozyskania, oceny, zastosowania i wykorzystania informacji, trzech elementów budujących kompetencje informacyjne studentów⁵².

Efekty kształcenia w zakresie sprawnego i skutecznego pozyskania informacji wyznaczamy:

d) poprzez określenie własnych potrzeb:

- potrafi samodzielnie sformułować treść i zakres poszukiwań,
- umie rozpoznać różne typy źródeł tradycyjnych i elektronicznych,
- potrafi wybrać i posługiwać się adekwatnymi do swoich potrzeb źródłami,

di) poprzez skuteczne lokalizowanie potrzebnej informacji:

- umie zaplanować kolejność działań, jakie należy wykonać w celu odnalezienia informacji,
- umie formułować zapytania przy wykorzystaniu różnych systemów wyszukiwawczych,
- zna i stosuje sposoby dotarcia do informacji znajdującej się w macierzystej bibliotece,
- rozumie konieczność korzystania ze źródeł znajdujących się w zasobach innych instytucji,
- umie sprawdzić dostępność źródeł w zasobach zewnętrznych,
- potrafi zapisać źródło informacji zgodnie z obowiązującymi zasadami sporządzania opisów bibliograficznych dla różnego typu źródeł.

Efekty kształcenia w zakresie krytycznej oceny wiarygodności informacji:

- rozumie konieczność analizy i porównywania informacji z różnych źródeł w celu oceny ich rzetelności.
- Efekty kształcenia w zakresie wykorzystania informacji:

⁵² W zdefiniowaniu efektów odnoszących się do cząstkowych umiejętności informacyjnych posłużono się wytycznymi IFLA w zakresie edukacji informacyjnej oraz propozycją standardów dla polskich bibliotek. Zob. szerzej J. Lau, *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się...*op., cit., s. 28; A. Grygorowicz, E. Kraszevska E., *Propozycje standardów w zakresie edukacji...*op. cit., s. 4-5; E. Rozkosz *Information literacy...*op. cit., s.72-76.

- zna regulacje prawne dotyczące prawa autorskiego w obszarze publikacji drukowanych i elektronicznych,
- na podstawie uzyskanych informacji tworzy wiedzę, którą upowszechnia zgodnie z prawem i normami etycznymi,
- zna i stosuje odpowiedni system cytowania do wykorzystanych źródeł.

Promocja w środowisku uczelni

Wdrożenie zaprezentowanego programu, głównie w nowej części przeznaczony dla grup seminaryjnych, wymagać będzie inicjatywy samej Biblioteki. Pierwszym krokiem do zainteresowania ofertą biblioteki na temat szkoleń studentów będzie kontakt z Dziekanami Wydziałów. Dyrektor biblioteki przedstawi koncepcję edukacji informacyjnej na posiedzeniach Rad Wydziałów oraz na zebraniach w poszczególnych Instytutach i Katedrach. Promotorzy otrzymają wykazy proponowanych tematów i zagadnień szczegółowych. Nie bez znaczenia będzie poparcie i akceptacja oferty szkoleniowej, jaką proponuje biblioteka przez członków Senackiej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Podsumowanie

Z uwagi na brak możliwości umieszczenia w aktualnych programach nauczania zajęć dydaktycznych poświęconych wyłącznie nauczaniu umiejętności informacyjnych, słusznym wydaje się próba włączenia ich do programów zajęć na seminariach dyplomowych i magisterskich, przy założeniu, że projekt otrzyma pozytywną rekomendację dziekanów, dyrektorów instytutów oraz wykładowców prowadzących seminaria.

W planach związanych z dalszym rozwojem kształcenia kompetencji informacyjnych studentów i włączaniem ich w proces edukacyjny szkoły wyższej należy podjąć nowe działania. W tym celu planowane są:

- zamieszczenie na stronie internetowej biblioteki informacji o szkoleniach oraz ich tematyce,
- przygotowanie e-kursu z Przynależności bibliotecznego,
- badanie potrzeb szkoleniowych użytkowników.

Działania edukacyjne nie zawsze przynoszą oczekiwane efekty kształcenia. Praktyka pokazuje, że opanowanie umiejętności informacyjnych naszych użytkowników nie jest wyłącznie zasługą prowadzonej dydaktyki. Stopień opanowania biegłości informacyjnych uzależniony jest od konieczności i częstotliwości zaspokajania własnych potrzeb

informacyjnych w celu zdobywania koniecznej wiedzy⁵³. Kompetencje informacyjne są umiejętnościami, które można wyćwiczyć⁵⁴.

W obecnej sytuacji lokalowej i kadrowej biblioteki, w perspektywie czekającej nas rozbudowy infrastruktury informatycznej, podjęcie rozszerzonych działań dydaktycznych stanowi poważne wyzwanie. Bez tych działań nie będzie możliwe uświadomienie środowisku akademickiemu konieczności stałego kształcenia umiejętności informacyjnych studentów i możliwości współpracy w tym zakresie z biblioteką uczelnianą. Jest to najlepsza droga do wypracowania koniecznych zmian systemowych w uczelni, a mianowicie:

- punktowania edukacji bibliotecznej w systemie ECTS, co podniesie jej znaczenie podczas całego procesu kształcenia studentów⁵⁵,
- wprowadzenia kursu *Podstawy warsztatu informacyjnego* jako zajęć obowiązkowych na studiach II stopnia z punktami ECTS, potwierdzanych wpisem do indeksu i na karcie egzaminacyjnej,
- ujednoczenia w systemie biblioteczno-informacyjnym formuły szkoleń dla całej uczelni⁵⁶,
- uznania biblioteki akademickiej w środowisku uczelni za jednostkę, w której działalność edukacyjna nie jest prowadzona incydentalnie, lecz jest obowiązkiem wynikającym z pragmatyki zawodu⁵⁷.

Zaprezentowany projekt dydaktyki bibliotecznej służy zintegrowaniu obowiązkowych zajęć z *Przysposobienia bibliotecznego z zaawansowanym nauczaniem umiejętności korzystania z warsztatu informacyjnego*. Dopiero połączenie obu tych elementów stworzy całościowe podejście w zakresie kształcenia studentów, w jaki sposób zdobyć i wykorzystać informację. Do oceny efektywności założonego projektu będzie konieczna analiza potrzeb informacyjnych naszych użytkowników.

Aktualne dziś pytania to: Czy potrzebne jest kształcenie kompetencji informacyjnych w uczelni? Czy zajęcia spotkają się z zainteresowaniem ze strony studentów? Czy projekt zyska życzliwą akceptację władz dziekańskich, wykładowców i na stałe wpisze się w dydaktykę uniwersytecką? Jaki skutek odniosą nasze działania?

⁵³ W. Tychek, *Umiejętności informacyjne użytkowników zasobów informacyjnych* [online] [dostęp 05.06.2017 r.] Dostępny w: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_08-ie/umiejtnosci.htm

⁵⁴ J. Lau, *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się...* op. cit., s. 22.

⁵⁵ L. Nalewajska, *Dydaktyka w bibliotece...* o. cit. s. 26

⁵⁶ Tamże.

⁵⁷ D. Konieczna, *Biblioteka akademicka jako instytucja...* op. cit., s. 120.

Bibliografia

1. Babik W., *Nowe wymiary kultury informacyjnej w XXI wieku* [w]: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej : technologia informacyjna w służbie użytkownikowi*, pod red. S. Skórki. Kraków, 2014, s. 19-33.
2. Batorowska H., *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*, Warszawa, 2009.
3. Batorowska H., *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej : rozważania o dojrzałości informacyjnej*, Warszawa, 2013.
4. Bosacka M., *Biblioteka akademicka jako organizacja ucząca i ucząca się*, „Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy” [online] 2012, nr 1(27), s. 10-17 [dostęp 18.06.2017. r.] Dostępny w: <http://bibliothecanostra.awf.katowice.pl/nr-1-27-2012-kształcenie-uzytkownikow-bibliotek-szkol-wyzszych>
5. Byerly G. and Brodie C., *Information Literacy Skills Models: Defining the Choices* [w]: *Learning and Libraries in an Information Age. Principles and Practice*, pod red. B. K. Stripling, Englewood : Littleton : Libraries Unlimited, 1999, s. 54-82. Za: Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne* (przekład Komisji SBP ds. Edukacji Informacyjnej, wersja 1, Warszawa : Komisja SBP ds. Edukacji Informacyjnej, 2011, s. 17 [online] [dostęp 26.06.2017 r.] Dostępny w: <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>
6. Chrapczyńska B., Świrad M., *Edukacja informacyjna w bibliotece akademickiej* [online], s. 155 [dostęp: 12.06.2017] Dostępny w: <http://www.wir.bg.ue.wroc.pl/info/.../Beata+Chrapczy%C3%85%C2%84ska:...en...>
7. Derfert-Wolf L., *Information literacy – koncepcje i nauczanie umiejętności informacyjnych*, „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online] 2005, nr 1, s. 3 [dostęp 01.06.2017 r.] Dostępny w: <http://www.ebib.pl/2005/62/derfert.php>
8. Derfert-Wolf L., *Information literacy – kształcenie umiejętności informacyjnych w bibliotekach akademickich*, [w]: *Przestrzeń informacyjna biblioteki akademickiej : tradycja i nowoczesność*, pod red. B. Antczak-Sabali, M. Kowalskiej, L. Tkaczyk, Toruń, 2009.
9. Dziak J., Rozkosz E., Karciarz M., Waligórska Z., *Edukacja informacyjna w polskich bibliotekach akademickich - raport z badań*, „Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy” [online], 2013, s. 26-42 [dostęp 30.05.2017] Dostępny w: <http://www.bibliothecanostra.awf.katowice.pl/nr-1-31-2013-information-literacy-teoria-i-praktyka/>
10. Furmanek W., *Kultura informacyjna kategorią pedagogiki współczesnej*, „Dydaktyka Informatyki” [online], 2004, t.1, s. 181-182 [dostęp 12.06.2017] Dostępny w: http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Dydaktyka_Informatyki/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s170-191/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s170-191.pdf
11. Grygorowicz A., Kraszewska E., *Propozycje standardów w zakresie edukacji użytkowników polskich bibliotek medycznych*, [w]: *25. Jubileuszowa Konferencja Problemowa Bibliotek Medycznych. Kształcenie użytkowników naukowej informacji medycznej – koncepcje i doświadczenia*, „EBIB. Materiały Konferencyjne” [online] nr 14 2006, s. 2 [dostęp 05.06.2017 r.] Dostępny w: http://ebib.pl/publikacje/matkonf/25kpbm/grygorowicz_kraszewska_1.php
12. Konieczna D., *Biblioteka akademicka jako instytucja promująca proces kształcenia* [w]: *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji : działania i codzienność : materiały Konferencyjne*, t. 1, [online] Poznań, 15-17 czerwca 2005, pod red. H. Ganińskiej, Poznań 2005, s. 111-121 [dostęp 20.06.2017 r.] Dostępny w: https://library.put.poznan.pl/2005/pdf/konf_2005_1.pdf
13. Kuhlthau, C. C., *Literacy and Learning for the Information Age*, [w]: *Learning and Libraries in an Information Age: Principles and Practice*, pod red. K.B. Stripling. Littleton : Libraries Unlimited, 1999 Za: Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne* (przekład Komisji SBP ds. Edukacji Informacyjnej, wersja 1[online] , Warszawa, 2011, s. 17 [dostęp 26.06.2017 r.] Dostępny w: <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>
14. Kurkowska E.,J., *Edukacja informacyjna a rozwój społeczeństwa wiedzy*, „Praktyka i Teoria Informatyki Naukowej” 2005, t. 13, nr 2, s. 51.
15. Kurkowska E.,J., *Standardy i modele kształcenia umiejętności informacyjnych w szkolnictwie wyższym. Cz.2: Wybrane modele i standardy europejskie*, „Toruńskie Studia Bibliologiczne” 2011, nr 1, s. 37-47.

16. Lau J., *Kompetencje informacyjne w procesie uczenia się przez całe życie. Wytyczne* (przekład Komisji SBP ds. Edukacji Informacyjnej, wersja 1, [online] Warszawa : Komisja SBP ds. Edukacji Informacyjnej, 2011, s. 17 [dostęp 26.06.2017 r.] Dostępny w: <https://www.ifla.org/files/assets/information-literacy/publications/ifla-guidelines-pl.pdf>
17. Materska K., *Kultura informacyjna w organizacji opartej na wiedzy* [w]: *Kultura Organizacyjna w bibliotece*. Ogólnopolska Konferencja Naukowa Białystok, 4-6 czerwca 2007, pod red. H. Brzezińskiej-Stec, Białystok, 2008, s. 16- 17.
18. MedLibTrain, *Zostań lepszym nauczycielem kompetencji informacyjnych : przewodnik nie tylko dla bibliotekarzy medycznych*, red. B. Niedźwiedzka, I. Hunskar, Kraków, 2010.
19. Nalewajska L., *Dydaktyka w bibliotece akademickiej. Analiza potrzeb i możliwych zmian*, „Przegląd Biblioteczny”, 2013, z. 1, s. 19-32.
20. Piątek T., *Kultura informacyjna studentów Uniwersytetu Rzeszowskiego : zarys teoretyczny*, „Dydaktyka Informatyki” [online], 2004, t.1, s. 235 [dostęp: 24.06.2017]. Dostępny w: http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Dydaktyka_Informatyki/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s229-249/Dydaktyka_Informatyki-r2004-t1-s229-249.pdf
21. Piotrowicz G., *Biblioteki naukowe wobec kulturowych i cywilizacyjnych potrzeb społeczeństwa* [w]: *Biblioteki naukowe w kulturze i cywilizacji : działania i codzienność : materiały konferencyjne* [online] t. 1, Poznań, 15-17 czerwca 2005, pod red. H. Ganińskiej, Poznań 2005 [dostęp 20.06.2017 r.] Dostępny w: http://library.put.poznan.pl/2005/pdf/konf_2005_1.pdf
22. Pluta-Olearnik M., *Rozwój usług edukacyjnych w erze społeczeństwa informacyjnego*, Warszawa, 2006. ISBN 83-208-1661-0.
23. Rozkosz E., *Edukacja informacyjna 2.0* [w]: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej : technologia informacyjna w służbie użytkownikowi*, pod red. St. Skórki, Kraków, 2014.
24. Rozkosz E., InfoLit Global – międzynarodowy projekt na rzecz rozwoju edukacji informacyjnej, „EBIB. Elektroniczny Biuletyn Informacyjny Bibliotekarzy” [online] 2011, nr 2, s. 1, [dostęp 01.06.2017 r.] Dostępny w: http://www.ebib.pl/images/stories/numery/120/120_rozkosz1.pdf
25. Rozkosz E., *Information literacy w bibliotekach akademickich. Standardy kształcenia* [w]: *Biblioteki akademickie : w środowisku naukowym, we wspólnocie uniwersyteckiej, we wspólnocie lokalnej*, pod red. W. Juszczyka, Toruń, 2012.
26. Szczygłowska L., *Biblioteka jako przestrzeń inkubacyjna dla innowacji*, [w]: *Biblioteki w procesie dydaktycznym i badaniach naukowych : materiały konferencyjne III Konferencji Biblioteki Politechniki Łódzkiej*, Łódź, 2008, s. 25-37.
27. Tokarska A., *Biblioteki akademickie w „pejzażu edukacyjnym” społeczeństwa informacyjnego*, [w]: *Bibliotekarstwo wobec zagadnień zarządzania*, pod red. A. Tokarskiej, „Studia Bibliologiczne”, t. 6, Katowice, 2006, s. 103- 112.
28. Tychek W., *Umiejętności informacyjne użytkowników zasobów informacyjnych* [online] [dostęp 05.06.2017 r.] Dostępny w: http://www.wbp.olsztyn.pl/bwm/3-4_08-ie/umiejtnosci.htm

Katarzyna Czarnota, Rafał Krawiec

Biblioteka Główna

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

Wykorzystanie infrastruktury i zasobów Biblioteki Głównej Wrocławskiego Uniwersytetu Ekonomicznego przez użytkowników spoza środowiska akademickiego Wrocławia

Abstrakt: Głównym zadaniem bibliotek akademickich jest zapewnienie zaplecza edukacyjnego i naukowego studentom, doktorantom i pracownikom uczelni macierzystej. Autorzy artykułu zwracają uwagę na poszerzenie tego zadania o funkcje biblioteki otwartej, czyli wyjście poza środowisko uczelniane. Postulat ten będąc oczywistym dla bibliotekarzy, niekoniecznie musi być jasny dla pozostałych potencjalnych czytelników. Celem artykułu jest przedstawienie możliwości, jakie oferuje Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu użytkownikom spoza uczelni. Zgodnie z tą koncepcją biblioteka na mocy regulaminu umożliwi korzystanie ze swoich zbiorów i usług użytkownikom niezwiązanym z Uniwersytetem, nadając im status gościa. Na podstawie obserwacji własnych autorzy zaprezentują wnioski dotyczące wykorzystania infrastruktury, zbiorów i usług Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu przez gości, co znacząco wpływa na wzmocnienie pozycji biblioteki w środowisku lokalnym.

Wstęp

Głównym zadaniem każdej biblioteki akademickiej jest zapewnienie zaplecza edukacyjnego i naukowego studentom, doktorantom i pracownikom uczelni. Przez zapewnienie dostępu należy rozumieć zarówno możliwość korzystania z materiałów drukowanych – książek, czasopism naukowych, rozpraw doktorskich, norm, a także z materiałów online – baz danych, e-książek i e-czasopism, repozytoriów i innych źródeł elektronicznych. Oczywistym zatem jest, że biblioteka jest instytucją niezbędną do prawidłowego funkcjonowania uczelni wyższej, a jej zbiory muszą być dostosowane treściowo do profilu kształcenia na danej uczelni. Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu [dalej: BG UEW] przede wszystkim gromadzi dokumenty dotyczące szeroko rozumianych zagadnień ekonomicznych, gospodarczych, finansowych. Osobne miejsce w bibliotece stanowią zbiory z zakresu nauk ścisłych: matematyka, informatyka, fizyka, chemia, biologia i nauk humanistycznych: filozofia, historia, prawo oraz nauk interdyscyplinarnych: psychologia, pedagogika i nauki społeczne.

W ostatnich latach uwidoczniła się tendencja rozszerzenia funkcji bibliotek akademickich na biblioteki otwarte, a tym samym poszukiwanie dodatkowych grup odbiorców. Powodów tej otwartości może być kilka: spadek liczby studentów, dynamika rynku pracy, konieczność stałego podnoszenia kwalifikacji zawodowych spowodowana wciąż zmieniającymi się

wymaganiami pracodawców, powszechność dostępu do informacji, a także realizowanie misji biblioteki w społeczeństwie informacyjnym i gospodarce opartej na wiedzy¹.

Nieznajomość prawa szkodzi

Rozważania na temat dostępności zbiorów i usług bibliotek akademickich należy zacząć od zapoznania się z przepisami prawnymi, regulującymi działalność bibliotek. Podstawą prawną funkcjonowania bibliotek akademickich są ustawy: prawo o szkolnictwie wyższym, ustawa o bibliotekach, statut uczelni oraz regulamin systemu biblioteczno-informacyjnego. Zgodnie z artykułem 88 Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym „W uczelni działa system biblioteczno-informacyjny, którego podstawę stanowi biblioteka. Organizację i funkcjonowanie systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni, w tym zasady korzystania z niego przez osoby niebędące pracownikami, doktorantami lub studentami uczelni, określa statut”². Ponadto w artykule 13 ustawodawca wymienił, że jednym z podstawowych zadań uczelni jest „upowszechnianie i pomnażanie osiągnięć nauki, kultury narodowej i techniki, w tym poprzez gromadzenie i udostępnianie zbiorów bibliotecznych i informacyjnych”³. Zgodnie z art. 21 Ustawy o bibliotekach - biblioteki akademickie jako biblioteki naukowe: „służą potrzebom nauki i kształcenia, zapewniając dostęp do materiałów bibliotecznych i zasobów informacyjnych niezbędnych do prowadzenia prac naukowo- badawczych oraz zawierających wyniki badań naukowych”⁴. Szczegółowe wytyczne dotyczące funkcjonowania bibliotek akademickich znajdują się w statucie uczelni oraz regulaminie biblioteki. Statut Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu w paragrafie 13 wyjaśnia, że „w skład Uniwersytetu wchodzi Biblioteka Główna (...) jako ogólnouczelniana jednostka organizacyjna, realizująca zadania naukowe, dydaktyczne i usługowe”⁵. Konkretnie ustalenia dotyczące funkcjonowania biblioteki zawiera Regulamin Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu. W paragrafie pierwszym czytamy, że „Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu jest instytucją naukową o charakterze publicznym”⁶. W paragrafie drugim znajduje się wyjaśnienie kwestii szczególnie interesującej z punktu widzenia tematu referatu, a mianowicie „Korzystanie ze zbiorów i usług Biblioteki jest bezpłatne i dostępne dla

¹ Temat gospodarki opartej na wiedzy w kontekście bibliotek akademickich szeroko omawia w swoim artykule K. Żmigrodzka, *Biblioteka akademicka wsparciem gospodarki opartej na wiedzy* [w:] Biblioteka akademicka. Infrastruktura - uczelnia – otoczenie, Gliwice, 2014, s. 393-409.

² Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365).

³ Ibidem

⁴ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz.U. 1997 nr 85 poz. 539).

⁵ *Statut Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* [dostęp: 31.06.2017], https://www.ue.wroc.pl/p/dla_pracownikow/statut_-_tekst_jednolity__1.pdf

⁶ Regulamin Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu [dostęp: 31.06.17], <https://drive.google.com/file/d/0B3kCCV2929DIVzNwUGJ2VHNTZFU/view>

wszystkich czytelników posiadających aktywne konto w bibliotece⁷”. Biblioteka Główna Uniwersytetu Ekonomicznego tym ustaleniem umożliwia korzystanie z biblioteki nie tylko studentom, doktorantom czy pracownikom uczelni, ale także każdej zapisanej osobie – poprzez nadanie statusu gościa. Zamieszczając taki zapis w regulaminie Biblioteka Główna działa zgodnie z art. 3 ust. 2 Ustawy o bibliotekach, który stanowi, że prawo do korzystania z bibliotek jest powszechne i zapewnia każdemu dostęp do bibliotek. Jak zauważa Małgorzata Serafin z Biblioteki Głównej AGH: „w praktyce jednak zasada ogólnej dostępności bibliotek akademickich podlega, z inicjatywy władz uczelni, różnym ograniczeniom. Stanowisko władz szkoły lub dyrekcji biblioteki może przesądzić o nastawieniu na obsługę własnych studentów, wykładowców i pracowników nauki. To nie znaczy, że odmawia się czytelnikowi „z zewnątrz” prawa do korzystania z usług bibliotecznych. Dla innych osób mogą one być dostępne i zazwyczaj są, ale w drugiej kolejności i na innych zasadach. Stwarzane są odpowiednie zabezpieczenia (np. kaucje) dla ochrony zbiorów, a także w celu zapewnienia wysokiej jakości usług dla własnego środowiska akademickiego⁸”. W przypadku BG UEW jedynym warunkiem korzystania z usług i zbiorów dla osób spoza Uniwersytetu Ekonomicznego [dalej: UE] i innych państwowych uczelni wyższych Wrocławia⁹ jest zapis do biblioteki, poprzez wypełnienie formularza online, deklaracji papierowej oraz okazanie dowodu osobistego. Gość otrzymuje tzw. kartę gościa, którą każdorazowo pozostawia u bibliotekarza wchodząc do biblioteki. Status gościa uprawnia do korzystania z księgozbioru tradycyjnego oraz zasobów online na miejscu. Wypożyczenia są możliwe po wpłaceniu kaucji. Zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Biblioteki Głównej nr 2/2015 z dnia 1.09.2015 roku dodatkowym warunkiem wypożyczenia zbiorów jest ukończenie 16 roku życia.

Czy można nazwać Bibliotekę Główną Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu biblioteką otwartą?

Jednym z głównych celów BG UEW jest szeroki i łatwy dostęp społeczności regionu do ekonomicznej informacji naukowej i faktograficznej. Zgodnie z przepisami prawnymi, a przede wszystkim statutem i regulaminem, biblioteka nie izoluje się od środowiska lokalnego poprzez zapisy o możliwości korzystania ze zbiorów i usług przez gości. Na otwartość biblioteki zwróciła uwagę obecna dyrektor biblioteki Małgorzata Świrad, pisząc „wydaje się, że główną cechą charakteryzującą Centrum jest bardzo szeroko rozumiana otwartość, która zazwyczaj

⁷ Ibidem

⁸ M. Serafin, *Biblioteka akademicka w świetle obowiązującego prawa* [w:] Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska, nr 2/2004 (53) luty, [dostęp: 31.06.2017] <http://www.ebib.pl/2004/53/serafin.php>

⁹ Regulamin Ramowy Udostępniania Zbiorów w Bibliotekach Uczelni Wrocławia zatwierdzony przez Kolegium Rektorów dnia 28 marca 2000 r.

wiąże się z szukaniem nowych użytkowników, co z kolei oznacza poszerzenie funkcji. W przypadku DCINiE oznacza to działanie na rzecz społeczeństwa całego regionu (...)”¹⁰. Faktem sprzyjającym funkcjonowaniu biblioteki UEW jako biblioteki otwartej jest niezaprzeczalnie jej lokalizacja. Dobry dojazd z różnych części miasta i bliska odległość od dworca ma w przypadku osób spoza środowiska Uniwersytetu Ekonomicznego duże znaczenie.

Biblioteka otwarta to nie tylko biblioteka, która zapewnia powszechny dostęp do swoich zbiorów i usług, ale również umożliwia zaspokojenie potrzeb informacyjnych różnych środowisk. Placówka tego typu jest traktowana jako tzw. „trzecie miejsce”, czyli miejsce gdzie między domem a pracą spędza się wolny czas. By realnie biblioteka akademicka pełniła funkcję otwartej jak i „trzeciego miejsca” nie może ograniczać się do gromadzenia zbiorów tematycznie związanych z profilem uczelni, co oznacza w przypadku BG UEW do posiadania zbiorów wyłącznie z zakresu ekonomii. W celu zaspokajania potrzeb informacyjnych różnych środowisk, w tym osób niezwiązanych z dziedzinami ekonomiczno-finansowymi, opisywana instytucja posiada zbiory o różnorodnej tematyce. Na pierwszym piętrze Strefy Wolnego Dostępu znajdują się działy poświęcone tematami takim jak: filozofia, nauki społeczne, sztuka, historia, prawo, polityka, literatura, językoznawstwo. Na szczególną uwagę zasługują słowniki i podręczniki do nauki języków obcych, w tym języka polskiego. Bardzo ciekawą propozycją dla wszystkich użytkowników są zbiory poświęcone tematyce Wrocławia. Znajdują się wśród nich bogato ilustrowane albumy oraz przewodniki dotyczące stolicy Dolnego Śląska, w ujęciu historycznym i współczesnym. Wyjątkowe miejsce wśród tych zbiorów zajmują wydane przez Towarzystwo Miłośników Wrocławia *Kalendarze Wrocławskie* obejmujące swoim zasięgiem lata od 1958 do 2002 roku. Trzecie piętro zakresem tematycznym obejmuje takie dziedziny jak: zarządzanie, marketing, statystyka, informatyka, matematyka, fizyka, chemia, biologia, a więc nauki ścisłe i stosowane.

Ważną cechą biblioteki otwartej jest funkcjonalna i atrakcyjna przestrzeń biblioteczna, która obejmuje architekturę zewnętrzną i wewnętrzną budynku. Elementami składowymi są w tym kontekście między innymi: odpowiednio zaprojektowana komunikacja wizualna, meble, sprzęt elektroniczny, udogodnienia dla osób niepełnosprawnych¹¹.

Różnorodność gromadzonych zbiorów oraz wspomniany aspekt architektoniczny wydają się być wystarczającymi przesłankami do spełniania przez BG UEW roli biblioteki otwartej oraz traktowania jej przez osoby spoza uczelni jako „trzeciego miejsca”.

¹⁰ M. Świrad, *Przeobrażenia w bibliotece jako odpowiedź na zmieniające się potrzeby obecnych i przyszłych użytkowników* [w:] Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej – biblioteka otwarta, Wrocław 2011, s. 11-28.

¹¹ Temat omawia w swoim artykule D. Matysiak, *Przestrzeń biblioteczna odpowiedzią na potrzeby czytelnika* [w:] Biblioteka na miarę: przestrzeń, zasoby, usługi, Wrocław 2016, s. 11-25.

Gość w dom... a kto w bibliotece?

Każda biblioteka istnieje dla swoich użytkowników. W przypadku bibliotek akademickich głównymi odbiorcami są oczywiście osoby związane w sposób formalny z uczelnią macierzystą, a zatem studenci, doktoranci, wolni słuchacze, pracownicy. W dokumencie Studium Wykonalności Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej przedstawiono trzy grupy odbiorców usług bibliotecznych. Do trzeciej z nich zaliczono społeczność miasta, regionu oraz wszystkich tych, którzy poszukują wiedzy ekonomicznej¹². Grupa ta stanowi główny analizowany podmiot niniejszego referatu.

Na podstawie obserwacji własnych autorzy wyróżnili następujące grupy gości, jako odbiorców usług BG UEW:

1. Osoby traktujące bibliotekę jako „trzecie miejsce” – niejednokrotnie osoby starsze, zainteresowane gazetami codziennymi oraz dostępem do Internetu.

W BG UEW znajduje się 60 komputerów podłączonych do Internetu, z których często korzystają osoby starsze mieszkające w okolicy biblioteki. Jak zauważa P. Mildner i M. Zgorzelska stanowi to „dowód na możliwość partycypacji bibliotek naukowych w aktywizacji seniorów – grupy lekceważonej jako odbiorca w powszechnym obiegu kulturowym¹³”.

2. Osoby poszukujące informacji finansowych, biznesowych potrzebnych do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.

Szczególnie istotnym z punktu widzenia otwartości na tzw. osoby z zewnątrz jest posiadanie w katalogu usług BG UEW dostępu do subskrybowanych baz danych, które mogą dostarczyć wiarygodnych i rzetelnych informacji finansowych i biznesowych, w tym obszernych informacji o firmach, branżach, sektorach, a także raporty finansowe, dane statystyczne, teleadresowe. Są to dane wyjątkowo interesujące i potrzebne zarówno osobom, które chcą założyć własną działalność gospodarczą, jak i podmiotom prowadzącym już działalność, a zamierzającym rozszerzyć/zmienić zakres działania przedsiębiorstwa - poprzez zdobywanie nowych rynków zbytu, wprowadzenie nowego produktu czy usługi, zmianę dotychczasowej branży.

3. Osoby poszukujące pracy – w tym również informacji jak założyć własną firmę.

Goście należący do tej grupy kierują swe kroki na 2 piętro Strefy Wolnego Dostępu, gdzie w dziale G.8.3 *Małe i średnie przedsiębiorstwa* znajdują się praktyczne poradniki

¹² S. Korenik, K. Szótek, Studium wykonalności Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu 2008, s. 38.

¹³ P. Mildner, M. Zgorzelska, Kształtowanie więzi czytelnik-biblioteka. [w:] Biblioteka na miarę: przestrzeń, zasoby, usługi, Wrocław 2016, s. 27-50.

informujące, jak założyć i prowadzić własną firmę. Dla osób poszukujących zatrudnienia niewątpliwie przydatne informacje zawierają działy dotyczące kariery, rozwoju oraz doradztwa zawodowego znajdujące się na 3 piętrze SWD. Chętni odnajdą tam wskazówki pomocne w prawidłowym przygotowaniu się do rozmowy kwalifikacyjnej, rady dotyczące wyboru pierwszej pracy, wzory listów motywacyjnych i curriculum vitae.

4. Hobbyści oraz naukowcy poszukujący konkretnych i nierzadko specyficznych informacji w związku z własnymi zainteresowaniami bądź zbieraniem danych do własnych artykułów czy innych publikacji.
5. Osoby, które chcą się nauczyć języka obcego bądź posiadane umiejętności pogłębić.
Na pierwszym piętrze w dziale JL *Językoznawstwo* znajdują się słowniki, podręczniki, skrypty i rozmówki do nauki takich języków jak: angielski, francuski, hiszpański, niemiecki, rosyjski, a także mniej popularnych jak: chiński, arabski, szwedzki czy koreański.
6. Licealiści i gimnazjaliści przygotowujący się do udziału w konkursach i olimpiadach.
Zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Biblioteki Głównej nr 2/2015 z dnia 1.09.2015 roku korzystać ze zbiorów i usług biblioteki mogą osoby, które ukończyły 16 rok życia. Ze względu na to, że BG UEW posiada najbogatszy księgozbiór z zakresu nauk ekonomicznych na Dolnym Śląsku częstymi gośćmi jest młodzież przygotowująca się do różnych konkursów oraz olimpiad z tematyki szeroko pojętej ekonomii.

Jak to wygląda w praktyce?

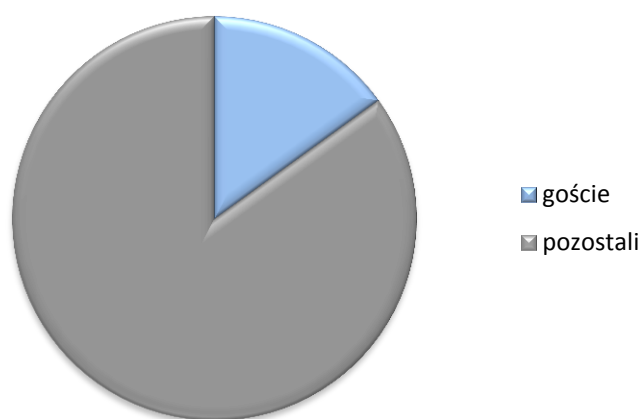
Zgodnie z zapisami zawartymi w regulaminie BG UEW goście mogą korzystać ze zbiorów biblioteki na miejscu po dokonaniu zapisu – poprzez formularz online, wypełnienie deklaracji papierowej oraz otrzymanie karty gościa. Możliwe jest także wypożyczenie książek za kaucją w wysokości 100 zł za książkę. Maksymalna liczba jednorazowo wypożyczonych książek nie może przekroczyć trzech egzemplarzy. Ponadto w okresie od 1 lipca do 31 października prawo do wypożyczenia zbiorów mają wyłącznie studenci, doktoranci i pracownicy naukowcy Uniwersytetu Ekonomicznego.

Na podstawie raportów i statystyk wygenerowanych w systemie bibliotecznym obsługującym BG UEW autorzy przedstawia poniżej dane dotyczące: gości – użytkowników instytucji oraz statystyki wypożyczeń i odwiedzin. Pomoże to w określeniu, jaki procent czytelników stanowią goście, jakim zainteresowaniem cieszy się możliwość korzystania ze zbiorów na miejscu oraz wypożyczeń za kaucją. Za ramy czasowe raportów przyjęto okres od otwarcia Biblioteki Głównej w nowym gmachu, tj. 28.09.2011 roku do końca roku akademickiego 2016/2017.

Wygenerowano dane, które zaprezentowano w formie wykresów:

1. Liczba zapisanych gości w stosunku do ogólnej liczby wszystkich użytkowników i w porównaniu do poszczególnych grup w latach 2011-2017,
2. Liczba wypożyczonych książek przez gości w stosunku do ogólnej liczby wypożyczeń i w porównaniu do poszczególnych grup w latach 2011-2017,
3. Liczba odwiedzin biblioteki przez gości w stosunku do ogólnej liczby odwiedzin i w porównaniu do poszczególnych grup w latach 2011-2017.

Wykres 1. Liczba gości a liczba wszystkich użytkowników

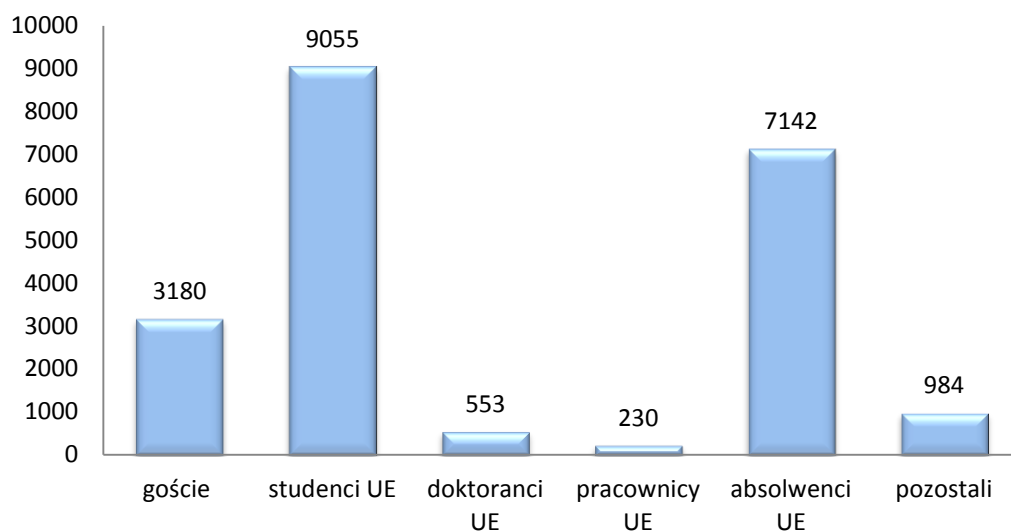
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

Wykres powyżej ilustruje liczbę zapisanych gości w stosunku do ogólnej liczby wszystkich zapisanych użytkowników na koniec roku akademickiego 2016/2017. Zgodnie z raportem wygenerowanym z systemu Prolib łączna liczba wszystkich zapisanych osób wynosi 21 144, z czego liczba gości to 3 180 osób, a pozostałych użytkowników – 17 964. W związku z tym goście stanowią 17,7% wszystkich zapisanych czytelników.

Wykres poniżej obrazuje liczbę gości w stosunku do innych grup użytkowników, które zostały podzielone przez autorów w następujący sposób:

1. Studenci, doktoranci, pracownicy UE – jako podstawowa grupa odbiorców usług,
2. Absolwenci UE – liczna grupa byłych studentów, którzy w dużej mierze są w dalszym ciągu aktywnymi użytkownikami,
3. Pozostali – użytkownicy związani naukowo z państwowym środowiskiem uczelnianym Wrocławia.

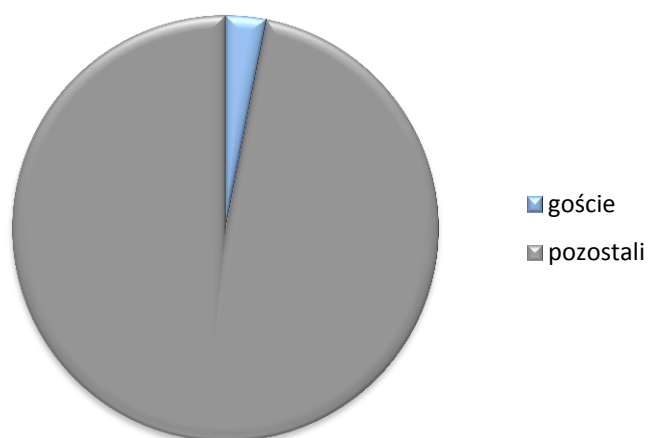
Wykres 2. Liczba gości a liczba pozostałych grup

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

W kolejnym punkcie zaprezentowano dane dotyczące aktywności wypożyczeń przez gości, porównując je z pozostałymi grupami użytkowników. W okresie od września 2011 roku do końca roku akademickiego 2016/2017 system zarejestrował 9 220 wypożyczeń książek przez gości, co stanowi 3,06% wszystkich wypożyczeń (300 652).

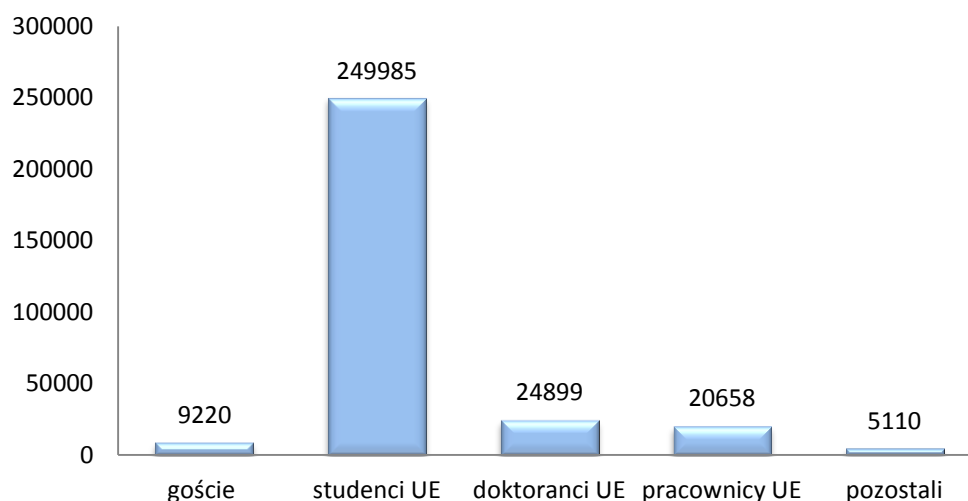
Wykres 3. Wypożyczenia gości a wypożyczenia ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

Dane te można zestawić w podobny sposób jak przy wykresie dotyczącym liczby zapisanych użytkowników, eliminując grupę absolwentów UE, którzy w danym okresie wypożyczali książki posiadając status studenta.

Wykres 4. Wypożyczenia gości a wypożyczenia pozostałych grup

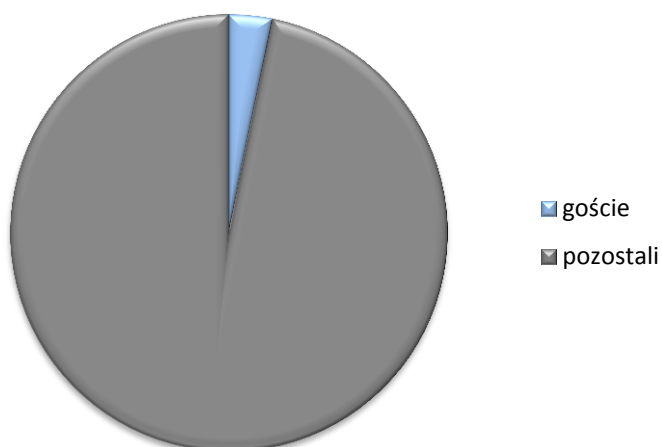
Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

Studenci UE, jako najliczniejsza grupa użytkowników Biblioteki, znacząco dominują w przypadku wypożyczeń w porównaniu z pozostałymi grupami. Goście stanowiący liczniejszą grupę od doktorantów i pracowników w rankingu wypożyczeń znajdują się dużo poniżej. Wynika to z regulaminu udostępniania zbiorów BG UEW oraz jej podstawowej misji, czyli działalności na rzecz uczelni. Goście posiadając niski limit wypożyczeń uiszczają dodatkowo kaucję, co wpływa na niezbyt wysoką pozycję tej grupy w rankingu.

Najbardziej przydatnymi danymi do analizy popularności usług BG UEW są statystyki przedstawiające odwiedzin zapisanych użytkowników. Nie wszyscy chcą wypożyczać książki na zewnątrz, duża grupa odbiorców preferuje korzystanie z księgozbioru na miejscu. Dodatkowo mogą oni pracować z bazami danych, do których UE ma wykupiony dostęp. Warto przy okazji wspomnieć o infrastrukturze budynku, która umożliwia swobodny dostęp do półek, zapewnia dużą liczbę stanowisk komputerowych oraz możliwość wynajęcia kabin pracy indywidualnej i grupowej.

Wykres poniżej prezentuje statystykę odwiedzin biblioteki przez gości na tle ogółu użytkowników.

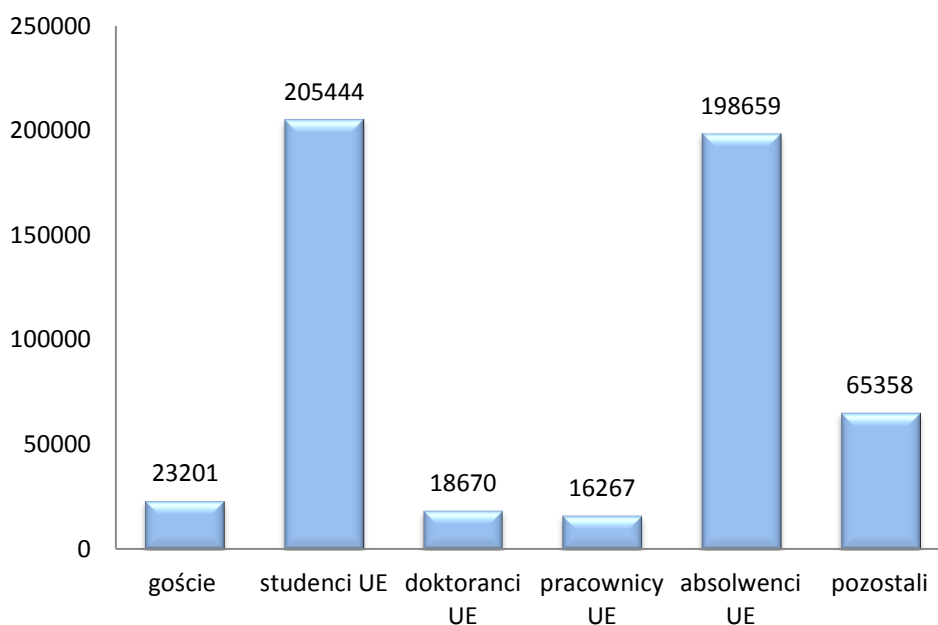
Wykres 5. Odwiedziny gości a odwiedzin ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

W latach 2011-2017 system zarejestrował 727 611 odwiedzin, w tym 23 201 odwiedzin gości, co stanowi 3,2% całości. Dla porównania poniżej przedstawiono ten proces w rozbiciu na poszczególne grupy odbiorców opisane wcześniej w referacie. Widać na nim, że goście w rankingu wyprzedzają doktorantów i pracowników UE, znajdują się jednak poniżej względem innych grup.

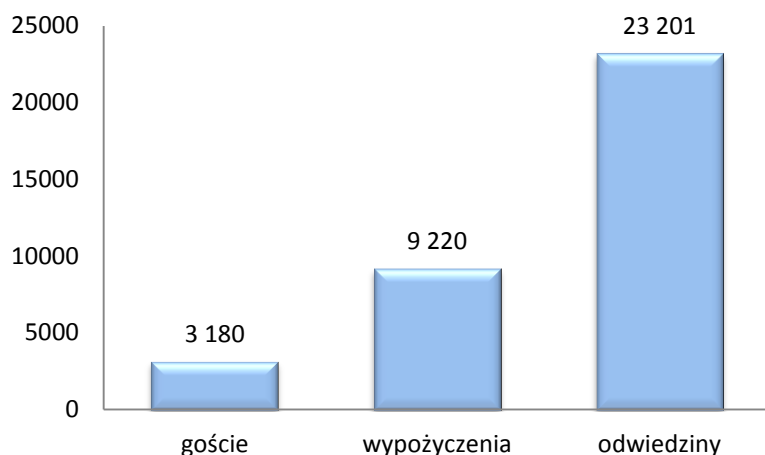
Wykres 6. Odwiedziny gości a odwiedzin pozostałych grup

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

Dla pełnego zobrazowania aktywności gości w bibliotece zaprezentowano wykres dotyczący wypożyczeń i odwiedzin tej grupy na przestrzeni lat 2011-2017.

Wykres 7. Liczba gości a liczba wypożyczeń i odwiedzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Prolib

Biorąc pod uwagę liczbę zapisanych gości w stosunku do wypożyczeń na przestrzeni 5 lat, można przyjąć, że na jednego zapisanego gościa przypadają 3 książki rocznie. Odwiedza on bibliotekę raz na półtora miesiąca. Trzeba jednak pamiętać o regularnych odwiedzinach poszczególnych użytkowników, którzy korzystają z usług BG UEW niemal codziennie. Traktują oni bibliotekę jako „trzecie miejsce”, bez potrzeby wypożyczenia zbiorów na zewnątrz. Są to osoby mieszkające w pobliżu instytucji, dla których biblioteka stanowi alternatywę w stosunku do innych placówek oświatowo-kulturalnych. Statystyka ta pokazuje tylko ogólny, ilościowy obraz aktywności, nie uwzględniając wymiaru indywidualnych zachowań gości.

Wnioski

Analiza obserwacji zachowań gości w BG UEW oraz raporty statystyczne dotyczące ich aktywności na tle pozostałych grup odbiorców wskazują na zainteresowanie gości ofertą biblioteczną. Opisywana zbiorowość stanowi blisko 18% ogółu czytelników, dlatego nie należy pomijać jej wśród odbiorców. Otwarta biblioteka akademicka to instytucja, która wychodzi do czytelników, również tych spoza uczelni. Być może warto zastanowić się nad usprawnieniem systemu wypożyczeń oraz nowymi sposobami promocji w celu zainteresowania osób spoza środowiska uczelnianego korzystaniem z usług biblioteki. Działania takie na pewno wpływają na pozytywny odbiór instytucji w środowisku lokalnym, popularyzację nauki i zwiększenie liczby czytelników. Stosunkowo duża liczba zapisanych gości w BG UEW i ich aktywność są jasnym komunikatem o potrzebie otwartości bibliotek akademickich na środowiska

pozauczelniane, lokalne. Zachowania tej grupy konsumentów usług mogą być podstawą do zastanowienia się nad regularnym monitorowaniem zakresu proponowanych działań przez BG UEW w celu skutecznego budowania strategii rozwoju placówki i poszukiwania miejsca biblioteki w stale zmieniającym się społeczeństwie.

Bibliografia

1. Korenik S., Szotek K., *Studium wykonalności Dolnośląskiego Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu 2008, s. 38.
2. Matysiak D., *Przestrzeń biblioteczna odpowiedzi na potrzeby czytelnika* [w:] Biblioteka na miarę: przestrzeń, zasoby, usługi, Wrocław 2016, s. 11-25.
3. Mildner P., Zgorzelska M., *Kształtowanie więzi czytelnik-biblioteka* [w:] *Biblioteka na miarę: przestrzeń, zasoby, usługi*, Wrocław 2016, s. 27-50.
4. *Regulamin Udostępniania Zbiorów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* [dostęp: 31.06.17], <https://drive.google.com/file/d/0B3kCCV2929DIVzNwUGJ2VHNTZFU/view>
5. Serafin M., *Biblioteka akademicka w świetle obowiązującego prawa* [w:] Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska, nr 2/2004 (53) luty, [dostęp: 31.06.2017] <http://www.ebib.pl/2004/53/serafin.php>
6. *Statut Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* [dostęp: 31.06.2017], https://www.ue.wroc.pl/p/dla_pracownikow/statut_-_tekst_jednolity__1.pdf
7. Świrad M., *Przeobrażenia w bibliotece jako odpowiedź na zmieniające się potrzeby obecnych i przyszłych użytkowników* [w:] Dolnośląskie Centrum Informacji Naukowej i Ekonomicznej – biblioteka otwarta, Wrocław 2011, s. 11-28.
8. *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach* (Dz.U. 1997 nr 85 poz. 539).
9. *Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym* (Dz.U. 2005 nr 164 poz. 1365).
10. Żmigrodzka K.: *Biblioteka akademicka wsparciem gospodarki opartej na wiedzy* [w:] *Biblioteka akademicka. Infrastruktura - uczelnia – otoczenie*, Gliwice, 2014, s. 393-409.

Część II.
Biblioteki publiczne i pedagogiczne

Małgorzata Klauze

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej

Biblioteka Raczyńskich jako centrum działań kulturalno-społecznych w poznańskim środowisku lokalnym. Obecne projekty i strategie przyszłej działalności

Abstrakt: Współczesna biblioteka stała się swego rodzaju centrum kultury i integracji społecznej. Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu jest przykładem instytucji, która stara się spełniać potrzeby współczesnego czytelnika. Szkic ten stanowi prezentację obecnych i przyszłych działań biblioteki dążącej do kształtowania lokalnego środowiska czytelników.

Biblioteka w wielkim mieście, a zwrot ku lokalności...

Wielkie aglomeracje, anonimowość, brak więzi społecznych. Dla wielu osób ten sposób życia jest odpowiedni. Z czasem jednak może męczyć, a człowiek w wielkim mieście (takim, jak Poznań) może czuć się po prostu samotny, dlatego coraz więcej osób zaczyna doceniać lokalność, poszukiwać jej w mieście, tworzyć ją¹. Przed takim zadaniem staje także współczesna biblioteka. Niegdyś biblioteka kojarzyła się z miejscem konserwatywnym, ekskluzywnym, skierowanym do określonych czytelników (naukowców), wręcz chłodnym i nieprzystępnym. Współczesna biblioteka, zwłaszcza biblioteka publiczna, to miejsce dostępne dla wszystkich mieszkańców niezależnie od ich statusu społecznego, majątkowego, wykształcenia, narodowości, pełnionej profesji czy sprawności ruchowej i intelektualnej. Każdy mieszkaniec ma prawo korzystania z jej zasobów i usług. Również rozwijająca się w coraz szybszym tempie cyfryzacja i informatyzacja² spowodowała, że zarówno system wyszukiwania (w postaci nowoczesnych wyszukiwarek, aplikacji itd.), jak i bibliotekarz (nazywany coraz częściej brokerem informacji)³, muszą dostosować się do panujących tendencji, by dotrzymać kroku nowoczesnym technologiom. Biblioteka odgrywająca istotną rolę w środowisku lokalnym musi dostosować się do potrzeb swoich czytelników i przedstawić taką ofertę kulturalno-oświatową, by te potrzeby zaspokajać.

¹ Zob. J. Erbel, *Lokalność i sąsiedztwo w wielkim mieście*, nck.pl, dostęp: 24.08.2017

² Zob. A. Matysek, H. Zarębska, *Zastosowania sztucznej inteligencji w bibliotekach przyszłości* [w:] *Wizje bibliotek i bibliotekarstwa*, red. A. Bajor, Katowice, 2011, s. 74-87.

³ Zob. K. Machcińska, *Bibliotekarz XXI wieku – broker, informatyk, menedżer czy psycholog?* [w:] *Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku. Kształcenie, oczekiwania a rzeczywistość*, red. J. Czyrek i B. Górna, Wrocław, 2013, s. 15-20.

Jeszcze czytelnik czy już użytkownik? Kto odwiedza bibliotekę Raczyńskich?

Czytelnicy, goście, użytkownicy, klienci. Określeń jest wiele, jednak współcześnie trudno jest pozostawać przy jednym terminie. Z moich obserwacji wynika, że powody odwiedzin biblioteki publicznej są bardzo różne. Studenci szukają informacji i pozycji książkowych, które są dla nich niezbędne w edukacji. Maturzyści i uczniowie bardzo często proszą o konkretną pomoc w wyszukaniu materiałów powtórkowych do egzaminu dojrzałości. Osoby starsze, emeryci bardzo często przychodzą, by przejrzeć świeżą prasę lub zwyczajnie porozmawiać z bibliotekarzem, czy znajomą osobą, która również jest częstym gościem biblioteki. Stałymi bywalcami centralnej Biblioteki Raczyńskich są także osoby, które przychodzą wyłącznie po to, by skorzystać z Internetu. Oni również znajdą tu swoje miejsce oraz życzliwość ze strony pracowników. Nierzadko do Biblioteki przychodzą całe rodziny (zwłaszcza w soboty), traktując wizytę, jako formę rozrywki kulturalnej, której bogatą i różnorodną ofertę instytucja ta posiada. Bez względu jednak na to, jak nazwiemy bywalców biblioteki, ile mają lat, czy jaki zawód wykonują, to są oni w bibliotekach najważniejsi; bez nich istnienie takich miejsc pozbawione byłoby sensu.

Działalność społeczno-kulturalna Biblioteki Raczyńskich

Biblioteka Raczyńskich znajdująca się w samym sercu stolicy Wielkopolski, również ze względu na lokalizację, stała się swego rodzaju centrum wydarzeń kulturalnych Poznania. Jest ona tą instytucją, która służy pomocą czytelnikowi w samokształceniu i rozwijaniu swoich zainteresowań. Biorąc pod uwagę wyniki badań, które alarmują, że czytelnictwo w naszym kraju błyskawicznie spada, wypierane przez nieumiejętnie pożytkowaną wszechobecną technologizację⁴, pracownicy bibliotek są zmuszeni zmienić sposób postrzegania biblioteki i nie traktować jej wyłącznie przez pryzmat czytelnictwa. Nie inaczej jest w Bibliotece Raczyńskich. Bibliotekarze zajmujący się bezpośrednią obsługą czytelnika oraz kilkunastoosobowy prężnie działający dział promocji starają się prowadzić swoje działania w taki sposób, by odpowiadać na potrzeby czytelnika i jednocześnie zachęcać do czytania i korzystania z oferty kulturalnej instytucji.

Biblioteka Raczyńskich może pochwalić się wieloma ciekawymi inicjatywami. W niniejszym referacie zaprezentowano i pokrótce omówiono niektóre z nich. Skoncentrowano się głównie na tych, które starają się odpowiadać na społeczno-kulturalne potrzeby użytkowników biblioteki i spełniają ważną rolę w środowisku lokalnym. Wzbogacają one ofertę Biblioteki o działania związane z nowoczesnymi technologiami i animacją społeczną.

⁴ M. Karwowski, *Jaka będzie biblioteka przyszłości?* [w:] *Wizje bibliotek i bibliotekarstwa*, red. A. Bajor, Katowice 2011, s. 105-111.

Bibliotekarze wierzą, że dzięki swojej aktywności będą pozyskiwać nowych czytelników i zachęcać ich do czytania książek. Dzięki tej dodatkowej ofercie biblioteka staje się bardziej atrakcyjna szczególnie dla grup osób, które nie są częstymi klientami bibliotek, do których za pomocą standardowej oferty jest trudniej dotrzeć.

Zarówno Biblioteka Główna, jak i cała rozbudowana sieć Biblioteki Raczyńskich, składająca się z 42 filii mieszczących się w różnych częściach miasta, prowadzą działalność kulturalno-oświatową i naukową. Lokalność tego typu inicjatyw widoczna jest zwłaszcza w pracy filii bibliotecznych, ponieważ to one skupiają czytelników zaprzyjaźnionych, odwiedzających biblioteki znajdujące się blisko ich domu czy osiedla.

Biblioteka Raczyńskich podejmuje inicjatywy o zasięgu ogólnopolskim, prowadzone z dużym rozmachem i objęte szeroką akcją promocyjną, takie jak: Noc Bibliotek, Noc Muzeów, Narodowe Czytanie, konkursy (konkurs na „Ekslibris 2016” im. Klemensa Raczaka, konkurs im. Arkadego Fiedlera o nagrodę Bursztynowego Motyla czy ogólnopolski konkurs piosenki autorskiej o nagrodę im. Jacka Kaczmarskiego), wykłady o różnorodnej tematyce (literackiej, muzycznej, teatralnej, psychologicznej), prelekcje osobistości ze świata nauki i sztuki (aktorów, reżyserów, pisarzy, muzyków, profesorów, dziennikarzy).

Ważną częścią działań Biblioteki jest kreowanie inicjatyw skierowanych do seniorów. Osoby starsze, często samotne, nie znajdują dla siebie miejsca w dużej, głośniejszej przestrzeni miejskiej. Z tego względu Biblioteka nieustannie wychodzi z ofertą o charakterze kameralnym, skierowaną do osób 50+, 60+. Propozycje, które nie przytłaczają, pozwalają nawiązać nowe znajomości, tworzyć swego rodzaju więzi środowiskowe, a nawet przyjaźnie. Przykładem prężnie działającej od kilku lat inicjatywy są warsztaty komputerowe dla seniorów, które skupiają osoby starsze pragnące zaznajomić się z nowymi technologiami (nauka obsługi pakietu MS Office, korzystanie z wyszukiwarek internetowych, serwisów społecznościowych, programów do grafiki, fotografii itd.). Oprócz tego Biblioteka organizuje spacer z seniorami, podczas których bibliotekarze występują w roli przewodników – oprowadzają zainteresowane osoby po budynku, co pozwala zwiedzającym oswoić się z przestrzenią biblioteczną. Ciekawą, działającą od kilku lat inicjatywą, skierowaną także do osób starszych jest tzw. „wtorek dla seniora”, czyli cykl spotkań tematycznych. W familiarnej, przyjaznej atmosferze uczestnicy mają okazję wysłuchać wykładów o życiu i twórczości polskich artystów (literatów, muzyków).

Biblioteka Raczyńskich, a zwłaszcza dynamicznie działające filie dziecięce, swoją ofertę kierują do młodych czytelników. Pracownicy filii starają się stworzyć dzieciom i młodzieży niezwykle mikroświat, w którym one uczą się, bawią, odkrywają i rozwijają swoje zainteresowania, a panie z biblioteki traktują niczym „przyszywane ciocie”. Zajęcia świetlicowe, wspólne czytanie, pogadanki, czy nawet zajęcia ruchowe tworzą i wzmacniają

więzi między maluchami, a ich mamom i tatom pozwalają na wymianę doświadczeń z innymi rodzicami.

Biblioteka prowadzi wiele działań integracyjnych o charakterze lokalnym. Jest miejscem przyjaznym osobom niewidomym i niedowidzącym, zarówno pod względem obsługi, zbiorów, jak i przestrzeni. Pierwsza o tym charakterze filia powstała ponad 25 lat temu w stolicy Wielkopolski, przy ulicy 27 Grudnia. Mieściła się tam wypożyczalnia z księgozbiorem Braille'a i książkami mówionymi na kasetach magnetofonowych – zbiorami przekazanymi przez Polski Związek Niewidomych w Poznaniu. Dziś w centralnej wypożyczalni funkcjonuje specjalne stanowisko bibliotekarza, który obsługuje wyłącznie niewidomych. Literatura klasyczna i nowości wydawnicze nagrywane są na nośnikach (np. mp3) lub na specjalnych odtwarzaczach książek mówionych, tzw. czytakah. Oprócz tego Biblioteka Raczyńskich dysponuje kilkutyśięcznym zbiorem audiobooków (zarówno w centralnej wypożyczalni, jak i w filiach). Również przestrzeń biblioteki jest przyjazna czytelnikom niewidomym – przy drzwiach wejściowych umieszczone jest urządzenie call-hear, w którym nagrany głos instruuje czytelnika krok po kroku, jak dotrzeć do wypożyczalni audiobooków, zaś od wejścia do wypożyczalni kieruje go tzw. listwa naprowadzająca. Dla osób niepełnosprawnych zastosowano na schodach specjalne zabezpieczenia. W ramach działań integrujących pełnosprawnych i niepełnosprawnych czytelników Biblioteka Raczyńskich przygotowała projekcję filmów z audiodeskrypcją oraz wystawę „Zobaczyć niewidoczne”.

Nie można zapominać, że do biblioteki przychodzą także osoby, które poszukują informacji o różnorodnej tematyce związanej m.in. z usługą i administracją publiczną, polityką lokalną, a także ofertą kulturalną miasta. Rola bibliotekarzy polega na tym, by pomóc takim osobom dotrzeć do poszukiwanych przez nich informacji, udostępnić komputer, uruchomić Internet, a także udzielić wyczerpujących odpowiedzi, wyjaśnić trudne kwestie lub po prostu porozmawiać.

Budynek Biblioteki Raczyńskich – przestrzeń, która integruje czytelników

Zgodnie z tendencjami panującymi w zachodniej Europie polskie biblioteki zmieniają się także wizualnie. Wspaniałym przykładem ciekawego projektu jest np. biblioteka w Aarhus w Danii, która otrzymała tytuł „Public Library of the Year 2016” najlepszej nowej biblioteki publicznej na świecie⁵. Polscy architekci projektujący nowe placówki bądź przebudowujący istniejące już placówki, dostosowują przestrzeń do potrzeb użytkowników. A jakie są to potrzeby? Zapytany o to stały czytelnik, korzystający ze zbiorów głównego gmachu Biblioteki Raczyńskich, odpowiedział: *Do biblioteki przychodzę nie tylko po to, by skorzystać z czytelni*

⁵ B. Morawiec, *Biblioteki przyszłości* [w:] www.lustrobiblioteki.pl, dostęp: 29.08.2017.

czy wypożyczyć książkę. Lubię tu być, bo mogę się wyluzować, usiąść, nawet napić się herbaty, czy spotkać ze znajomymi.

Biblioteka Raczyńskich oraz wiele jej filii dostosowało przestrzeń do potrzeb czytelników: kolorowe miękkie pufy, na których można usiąść z książką, rozlokowano na każdym z pięter biblioteki. Roślinność, a także okazałe drzewo wyrastające w sercu gmachu, ocieplają przestrzeń i dają wrażenie bliskości natury. Czytelnicy, którzy poza delectowaniem się lekturą zechcą posmakować herbaty i zintegrować się z innymi czytelnikami, mogą to uczynić w ulokowanej na parterze herbaciarni, w której serwowanych jest wiele gatunków herbat. Ciepła, wesoła kolorystyka, estetyczne wnętrza zachęca, zaprasza do korzystania z biblioteki i staje się centrum spotkań integrujących czytelników. Warto wspomnieć, że swego czasu, przestrzeń Biblioteki służyła za miejsce spotkań randkowniców, którzy odszukiwali się za pomocą aplikacji dostępnej na Facebooku, tzw. „spotted: Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu”. Latem Biblioteka uruchomiła na zewnątrz tzw. „Czytaras” – leżaki, na których nasi czytelnicy mogą usiąść z książką, pograć w gry planszowe i poczuć się zupełnie jak na wakacjach.

Strategie działań Biblioteki Raczyńskich na przyszłość

Liczba 340 000 wypożyczeń rocznie oraz średnio 450 czytelników korzystających z centralnej wypożyczalni i 150 osób korzystających z czytelni każdego dnia⁶ to dla Biblioteki wciąż za mało. Biblioteka Raczyńskich chce w dalszym ciągu rozwijać swoją działalność kulturalną, integrować czytelników i tworzyć lokalną społeczność.

Wiele ze sprawdzonych inicjatyw będzie kontynuowanych, np. od kilku lat w Bibliotece działają kluby książki zrzeszające czytelników, podczas spotkań których w swobodnej, rodzinnej atmosferze przy kawie prowadzone są dyskusje na temat przeczytanej lektury. Oferta skierowana do dzieci, młodzieży i seniorów będzie stale poszerzana o nowe inicjatywy – przykładem jest powstający projekt skierowany do uczniów klas ponadgimnazjalnych, polegający na zaprezentowaniu w niebanalny sposób adaptacji filmowych lektur szkolnych i innych dzieł filmowych (projekcja filmu połączona z dyskusją i wykładem zaproszonych gości, np. aktorów, reżyserów, wykładowców uniwersyteckich).

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu w dalszym ciągu będzie prowadzić działania integrujące osoby niepełnosprawne w środowisku pełnosprawnych. Nową inicjatywą w ramach tego typu działalności będą warsztaty języka migowego prowadzone przez nauczyciela języka migowego. Ma to na celu przybliżenie świata głuchych i niedosłyszących osobom słyszącym, a także zachęcenie głuchych do korzystania z zasobów i oferty Biblioteki.

⁶ Dane za rok 2016, [w:] *Sprawozdanie Działu Informacji i Udostępniania Zbiorów za rok 2016 (centralna biblioteka)*.

Zakończenie

Biblioteka w XXI wieku bez wątpienia odgrywa niebagatelną rolę w kształtowaniu lokalnego środowiska czytelników. Stanowi swego rodzaju centrum społeczne, kulturotwórcze, oświatowe i informacyjne. Organizowanie spotkań, wykładów, klubów książki, inicjatywy aktywizujące dzieci, młodzież i seniorów to wspaniała okazja do pogłębiania więzi między czytelnikami. Biblioteki są miejscem wymiany doświadczeń, także tych pokoleniowych, interesującą formą spędzania wolnego czasu, integracji i rozwoju.

Bibliografia

1. Matysek A., Zarębska H., *Zastosowania sztucznej inteligencji w bibliotekach przyszłości* [w:] *Wizje bibliotek i bibliotekarstwa*, red. A. Bajor, Katowice 2011, s. 74-87.
2. Dane za rok 2016, [w:] *Sprawozdanie Działu Informacji i Udostępniania Zbiorów za rok 2016 (Centralna Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu)*.
3. Erbel J., *Lokalność i sąsiedztwo w wielkim mieście*, nck.pl, dostęp: 24.08.2017
4. Machcińska K., *Bibliotekarz XXI wieku – broker, informatyk, menedżer czy psycholog?* [w:] *Biblioteki i bibliotekarze XXI wieku. Kształcenie, oczekiwania a rzeczywistość*, red. J. Czyrek i B. Górna, Wrocław 2013, s. 15-20.
5. Karwowski M., *Jaka będzie biblioteka przyszłości?* [w:] *Wizje bibliotek i bibliotekarstwa*, red. A. Bajor, Katowice 2011, s.105-111.
6. Morawiec B., *Biblioteki przyszłości* w: www.lustrobiblioteki.pl, dostęp: 29.08.2017.

Miejska Biblioteka Publiczna w Sieradzu miejscem spotkań mieszkańców miasta i okolic. Akcje i wydarzenia oferowane przez instytucję

Abstrakt: W każdym większym czy mniejszym mieście funkcjonują ksiąźnice, z których mogą korzystać mieszkańcy miast i wsi. Na początku swojego funkcjonowania biblioteki pełniły rolę czysto usługową. Współcześnie zaś zaobserwować można zmiany w działalności owych instytucji. Mają one obecnie charakter kulturalno-oświatowy. W niniejszym artykule zaprezentowano akcje i wydarzenia oferowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Sieradzu mieszkańcom miasta i okolic. Należy bowiem podkreślić, iż w *nadwarciańskim grodzie* jest ona miejscem spotkań lokalnego społeczeństwa.

Wstęp

Współcześnie obserwujemy zjawisko, kiedy biblioteki - także te działające w małych miejscowościach - na nowo definiują swoją rolę w społecznościach, na rzecz których działają. Wynika to z faktu, iż obecnie Internet stał się narzędziem codziennego użytku większości Polaków, a także jednym z podstawowych narzędzi dostępu do informacji i komunikacji zarówno w życiu prywatnym, jak i zawodowym na całym świecie. W konsekwencji przyczyniło się to do spadku czytelnictwa drukowanych książek i prasy oraz spowodowało zmiany w funkcjonowaniu ksiąźnic. W niniejszym artykule dokonano charakterystyki działań (akcji i wydarzeń) oferowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Sieradzu dla mieszkańców miasta i okolic *grodu nad Wartą*. Pamiętać bowiem należy, iż instytucja ta jest miejscem spotkań lokalnego społeczeństwa.

Krótką historia Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sieradzu

Miejska Biblioteka Publiczna jest „najmłodszą” ksiąźnicą na terenie Sieradza¹, gdyż powstała dopiero 1 kwietnia 1996, a więc funkcjonuje w sieradzkim społeczeństwie dopiero 21 lat). Jak podkreśla wieloletni dyrektor tej placówki Zbigniew Łuczak i jednocześnie autor publikacji o dziejach bibliotek w Sieradzu² „powstała ona na bazie dawnych filii Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej w Sieradzu, przejmując jej lokale, sprzęt, pracowników, księgozbiór i czytelników. Prowadzi działalność w Bibliotece Głównej mieszczącej się przy ul. Polnej 36A, w budynku stanowiącym własność urzędu miasta oraz w trzech filiach bibliotecznych: Filii nr 1 przy ul. Mickiewicza 6, Filii nr 2 mieszczącej się w budynku szpitala przy ul. Armii

¹ Oprócz MBP w Sieradzu działają na terenie miasta: Powiatowa Biblioteka Publiczna oraz Biblioteka Pedagogiczna.

² Z. Łuczak, *Dzieje bibliotek w Sieradzu od powstania miasta do końca XX wieku*, Sieradz, 2007.

Krajowej 7 i Filii nr 3 przy ul. Reymonta 19 [....]. W dniu utworzenia Biblioteka Miejska posiadała 59 702 wol. wartości 79 454 zł³. Obecnie podwoiła swoje księgozbiory. Należy także nadmienić, iż w jej głównej siedzibie prowadzony jest remont, który jak można przeczytać w lokalnej prasie polega na „rozbudowie, przebudowie oraz doposażeniu głównej siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sieradzu, mieszczącej się w parku im. Broniewskiego”⁴. Tym samym placówka zyska nowy wygląd oraz stanie się bardziej przyjazna dla osób niepełnosprawnych.

Działania podejmowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną na rzecz mieszkańców Sieradza i okolic

Miejska Biblioteka Publiczna w Sieradzu [dalej: MBP] działająca w krajowej sieci bibliotecznej oprócz działalności informacyjno-bibliograficznej czy też usługowej (gromadzenia i wypożyczania książek) prowadzi pracę kulturalno-oświatową z czytelnikami. Poniżej zaprezentowano różne działania jakie podejmuje ta instytucja na rzecz mieszkańców miasta.

1. Spotkania autorskie

Pierwszą i chyba najważniejszą inicjatywą skierowaną do mieszkańców Sieradza są organizowane przez MBP spotkania autorskie. Przez 8 miesięcy 2017 r. w filiach księżnicy odbyło się 13 spotkań z ludźmi ze świata kultury (głównie z pisarzami, autorami książek, poetami takimi jak Katarzyna Ryrych, Beata Ostrowicka) oraz przedstawicielami innych profesji: dziennikarzem Piotrem Żyłką, muzykiem Tomaszem Budzyńskim, którzy są znani szerszej ogólnopolskiej publiczności. Na owych eventach zazwyczaj pojawiają się mieszkańcy miasta, którzy „sympatyzują” z konkretną filią biblioteki. Natomiast podczas wizyt organizowanych przez Filie nr 1 (mieszczącą się w budynku AHE Łódź, Oddział Sieradz, ul. Mickiewicza) z ludźmi ze świata „szklanego ekranu”, którzy są znani w całej Polsce, uczestniczą licznie mieszkańcy nadwarciańskiego grodu. Sala wykładowa Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej (AHE) jest wypełniona po brzegi.

2. Dyskusyjny Klub Książki

Diskusyjny Klub Książki (DKK) działa prężnie w Filii nr 1 MBP. Jak podkreślają pracownicy Instytutu Książki, jest to grupa ludzi, którzy spotykają się, aby rozmawiać o książkach⁵. Obecnie członkiniami klubu jest 12 pań (miłośniczek literatury) a ich mentorem jest mgr Katarzyna Pietrych, kierownik Biblioteki WSHE oraz jednocześnie pracownik

³ Ibidem. s. 200-201.

⁴ P. Gołąb, *Miejska biblioteka się zmienia* „Nad Wartą” 23-29.11.2016 r. s. 4.

⁵ *Diskusyjne kluby książki* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09. 2017. Tryb dostępu: <http://www.instytutksiazki.pl/p,dkk.html>.

księżnicy MBP. Jak już wcześniej wspomniano „organizacja ta została powołana 4 listopada 2009 r. [...], liczba członkiń jest ruchoma. Spotkania odbywają się raz w miesiącu, z wyłączeniem wakacji. Uczestnicy przy herbatce wymieniają się spostrzeżeniami dotyczącymi przeczytanych książek”⁶, które wybierane są na podstawie ich preferencji czytelniczych. W pierwszej połowie roku 2017 odbyło się 5 spotkań, na których omawiano różnorodny typ literatury. Z każdego posiedzenia klubu sporządzane są relacje oraz recenzje przeczytanych pozycji książkowych, które dostępne są na stronie internetowej placówki MBP Sieradz⁷. W ramach DKK prowadzone są także wycieczki (8 czerwca 2017 roku członkowie klubu uczestniczyli w wycieczce do gospodarstwa ekologicznego Państwa Wojtkowskich w Pratkowie). Jak można dowiedzieć się ze strony domowej biblioteki „właściciel gospodarstwa oprowadzał wycieczkowiczów po polach uprawnych, dzieląc się wiedzą i filozofią uprawy ziół”⁸.

3. Klub Seniora (Dawniej Uniwersytet Trzeciego Wieku)

Klub Seniora został powołany w roku 2014 przy Dyskusyjnym Klubie Książki w siedzibie Filii nr 1 MBP. Skupia on seniorów oraz sympatyków DKK. Uczestnicy spotykają się raz w miesiącu na wykładach prowadzonych przez specjalistów z różnych dziedzin. W miarę systematycznie odbywają się także prelekcje o tematyce zdrowotnej. Do końca sierpnia 2017 roku odbyło się 9 spotkań, na które zostali zaproszeni ludzie świata nauki (prof. Jakub Bartoszewski, dr Zbigniew Łuczak) oraz pasjonaci i znawcy innych zagadnień (Błażej Białka – członek Bractwa Rycerskiego Ziemi Sieradzkiej, Sebastian Bąk – trener żywienia). Częstotliwość spotkań uzależniona jest od wolnego czasu prelegentów. Jak można zauważyć, takie wykłady to dla sieradzkich seniorów możliwość spędzenia wolnego czasu wśród innych ludzi, wyrwanie się z przysłowiowych czterech ścian, poznanie nowych znajomych, a przy okazji wysłuchanie bardzo ciekawych informacji.

4. Koło Literackie Anima

Jak informuje placówka na swojej stronie internetowej⁹ „**Koło Literackie „Anima”** powstało w marcu 2002 roku w Filii nr 2 MBP w Sieradzu mieszczącej się w szpitalu przy ul. Armii Krajowej. Jego założycielką i opiekunką jest Maria Duszka. Grupa jest „programowo

⁶ P. Bartosik, *„Na naukę nigdy nie jest za późno”- działania na rzecz sieradzkich seniorów prowadzone przez placówki kulturalno-oświatowe w Sieradzu* [w:] *Kształcenie przez całe życie, perspektywy i nadzieje* Kraków 2014, s. 113-118.

⁷ *Diskusyjny Klub Książki MBP* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017 r. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/>.

⁸ *Diskusyjny Klub Książki przy Filii nr 1 na wycieczce w Pratkowie*[on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017 r. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/>.

⁹ *Koło Literackie Anima* [on-line]. Ibidem.

bezprogramowa”. Autorzy należący do „Animy” piszą wiersze liryczne i satyryczne, piosenki oraz utwory dla dzieci. Mają za sobą publikacje w indywidualnych tomikach, antologiach i czasopismach regionalnych, ogólnopolskich oraz zagranicznych¹⁰. Obecnie do owego koła należy ok. 15 poetów, choć liczba ta nie jest stała. Członkowie spotkają się nieregularnie, przeważnie raz na trzy, cztery miesiące. Choć trzeba zaznaczyć, że konsultacje indywidualnie z opiekunką koła odbywają się według potrzeb poetów.

5. Udział w akcjach ogólnopolskich

Miejska Biblioteka Publiczna jako jedna z trzech funkcjonujących na terenie miasta włącza się czynnie w obchody ogólnopolskich akcji bibliotecznych, w których mogą uczestniczyć mieszkańcy Sieradza oraz jego okolic. W roku 2017 były to wydarzenia takie jak: Tydzień Bibliotek – w ramach którego, jak można przeczytać w relacjach na stronie internetowej, „Filię nr 1 odwiedziły dzieci z Przedszkola w Chojnem, by dowiedzieć się jak powstaje książka. W drodze do biblioteki, dzięki uprzejmości Teresy Stępińskiej, dzieci zwiedziły drukarnię „Graf” i mogły zobaczyć proces produkcyjny książki. W bibliotece dzieci dowiedziały się kim jest pisarz, w jaki sposób powstają ilustracje i w jaki sposób gotowa książka trafia na półki biblioteczne, księgarskie i domowe”¹¹.

Kolejnym wydarzeniem są spotkania z cyklu „W świecie bajek”. Są one skierowane do najmłodszych mieszkańców nadwarciańskiego grodu. Jak można dowiedzieć się u organizatorów „Pierwsze zajęcia odbyły się 24 maja i uczestniczyły w nich dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Sieradzu¹². Drugie zajęcia miały miejsce 30 maja, w których uczestniczyły dzieci z Przedszkola nr 1 w Sieradzu. Czytanych bajek wysłuchały młodsze dzieci z grup I i II oraz starsze z grup IV i V, trzecie spotkanie odbyło się 6 czerwca 2017 roku, a uczestniczyły w nim dzieci z Przedszkola nr 6 w Sieradzu. Czytanych bajek wysłuchały przedszkolaki z IV grupy integracyjnej. Każde spotkanie kończyło się wykonaniem prac plastycznych nawiązujących do bajek wysłuchanych przez podopiecznych.

Jeszcze innym rodzajem akcji, w której uczestniczy biblioteka, a głównie Filia nr 1, to ferie dla dzieci uczęszczających do świetlicy środowiskowej ŻAK zlokalizowanej w budynku Akademii Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Wydział zamiejscowy w Sieradzu. Bibliotekarka Katarzyna Pietrych każdego dnia proponowała dzieciom zajęcia z różnorodnej tematyki. Jak można dowiedzieć się od współorganizatorki spotkania odbywały się pod hasłami: *Mainecraft – wymiana doświadczeń, Palcem po mapie, Gry z wyobraźnią – gry planszowe, Coś*

¹⁰ Ibidem.

¹¹ *W świecie bajek* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/content/w-%C5%9Bwiecie-bajek-1>.

¹² Ibidem.

z niczego, czyli magia z papieru. Dzieci i młodzież spędziła miło czas oraz nauczyła się ze sobą współpracować. Natomiast w Filii nr 3 dzieci młodsze, uczęszczając na zajęcia podczas ferii, mogły zrobić upominki dla swojej babci i dziadka. W Fabryce Upominków powstały przepiękne laurki i dyplomy z wykorzystaniem bibuły, plasteliny i kredek. Wszyscy świetnie się bawili.

W poprzednich latach księżnica uczestniczyła też w akcjach „Z książką na walizkach”¹³, Odjazdowy Bibliotekarz, Cała Polska czyta dzieciom, o których można przeczytać także na stronie biblioteki.

6. Konkursy

Co dwa, trzy lata biblioteka organizuje różne konkursy dla mieszkańców miasta. Pierwszym z nich jest współzawodnictwo „**Ad Urbis Gloriam**”. Jest to konkurs na najlepszą pracę naukową dotyczącą Sieradza. W 2016 roku odbyła się III edycja tego wydarzenia. W ramach konkursu, dzięki staraniom księżnicy, wydano trzy publikacje: *Książd infułat Apolinary Leśniewski* (2015)¹⁴, *Pielgrzymki sieradzkie na Jasnej Górze* (2012)¹⁵, *Sejmik sieradzki w latach 1669-1717* (2009)¹⁶. Jak wiadomo prace o tematyce regionalnej są unikatowe oraz niepowtarzalne, gdyż poruszają kwestie niszowe. Niewiele prac magisterskich dotyczy tego rodzaju tematów. Dlatego zainteresowane konkursem są zwykle dwie, trzy osoby z regionu sieradzkiego.

Drugim konkursem jest „**Mój list do świata**”, który ma rangę ogólnopolską. Skierowany jest do poetów z każdej miejscowości, nie tylko z Sieradza. Odbywa się co trzy, cztery lata, a wpływa na niego od 80 do 150 tekstów. To z nich jury wybiera najlepsze prace, które są poruszające oraz niosą jakieś przesłanie. Wszystkie wiersze, które wpływają na ten konkurs wydawane są drukiem w postaci tomiku nakładem własnym księżnicy.

Podsumowanie

Opisane powyżej działania Miejskiej Biblioteki Publicznej w Sieradzu, były rezultatem zmian wprowadzonych przez pracowników biblioteki, którzy zauważyli potrzeby mieszkańców miasta – zarówno starszych, jak i tych młodszych - i zmienili oraz wzbogacili ofertę biblioteki o aspekt kulturotwórczy. Tym samym wyszli oni do sieradzkiego społeczeństwa oferując możliwość zapoznania się z ludźmi ze świata nauki, kultury i mediów. Ogromny wachlarz wydarzeń proponowanych przez bibliotekę powoduje, iż każdy mieszkaniec nadwarciańskiego grodu może znaleźć w nich coś interesującego.

¹³ Ibidem.

¹⁴ E. Ślęzak, *Książd infułat Apolinary Leśniewski*, Sieradz, 2015

¹⁵ M. Klimas, *Pielgrzymki sieradzkie na Jasnej Górze*, Sieradz, 2012

¹⁶ A. Burkietowicz, *Sejmik sieradzki w latach 1669-1717*, Sieradz, 2009

Bibliografia

1. Bartosik P., *"Na naukę nigdy nie jest za późno"- działania na rzecz sieradzkich seniorów prowadzone przez placówki kulturalno-oświatowe w Sieradzu* [w:] *Kształcenie przez całe życie, perspektywy i nadzieje*, Kraków 2014, s. 113-118.
2. Burkietowicz A., *Sejmik sieradzki w latach 1669-1717*, Sieradz, 2009
3. Gołąb P., *Miejska biblioteka się zmienia*, „Nad Wartą” 23-29.11.2016 r.
4. Klimas M., *Pielgrzymki sieradzkie na Jasnej Górze*, Sieradz, 2012
5. Łuczak Z., *Dzieje bibliotek w Sieradzu od powstania miasta do końca XX wieku*, Sieradz, 2007
6. Ślęzak E., *Ksiądz infułat Apolinary Leśniewski*, Sieradz, 2015

Netografia

1. Dyskusyjny Klub Książki przy Filii nr 1 na wycieczce w Pratkowie[on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017 r. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/>.
2. *Dyskusyjne kluby książki* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09. 2017. Tryb dostępu: <http://www.institutksiazki.pl/p,dkk.html>.
3. *Dyskusyjny Klub Książki MBP* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017 r. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/>.
4. *W świecie bajek* [on-line]. Dostęp na dzień 04.09.2017. Tryb dostępu: <http://www.mbpsieradz.pl/content/w-%C5%9Bwiecie-bajek-1>.

Promocja czytania wyznacznikiem działań Dolnośląskiej Biblioteki Pedagogicznej we Wrocławiu

Abstrakt: W artykule zaprezentowano szeroki wachlarz inicjatyw i działań podejmowanych przez Dolnośląską Bibliotekę Pedagogiczną we Wrocławiu w zakresie popularyzacji czytelnictwa w środowisku lokalnym, skierowanych do różnych typów odbiorców. Przedstawiono także dobre praktyki z zakresu rozwijania kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży.

*„Książka i możliwość czytania to jeden
z największych cudów naszej cywilizacji”
Maria Dąbrowska*

Jak powszechnie wiadomo, czytanie przynosi wiele korzyści: wzbogaca słownictwo, pogłębia wiedzę, porusza wyobraźnię, wspomaga koncentrację i poprawia pamięć, a nawet rozwija empatię. Powodów, dla których warto czytać jest tyle, ile dobrych książek. Jednak nie wszyscy dostrzegają wartości płynące z lektury. Wyniki badań z raportów Biblioteki Narodowej oraz Instytutu Badań Edukacyjnych dotyczących czytelnictwa Polaków nie dają powodów do zadowolenia. Z analizy stanu zainteresowania społeczeństwa książką dowiadujemy się, kto najczęściej czyta, co czyta i jak często. Z tych danych wynika, że blisko połowa rodaków zrezygnowała z kontaktu ze słowem drukowanym. Miejscem zdobywania wiedzy stał się Internet i telewizja.

Bibliotekarze, zaniepokojeni przyszłością książek i czytelnictwa, apelują o to, aby podjąć działania, które motywowałyby społeczeństwo do czytania. Od lat poszukiwane są metody na to, aby przekonać głównie młodych ludzi, że czytanie książek jest świetnym sposobem spędzania wolnego czasu i doskonałą alternatywą dla ich typowych zajęć.

Dolnośląska Biblioteka Pedagogiczna we Wrocławiu [dalej: DBP] w ramach swoich zadań statutowych podejmuje szereg działań, które zmierzają do promowania czytelnictwa. Wiele z nich wpisuje się w codzienną działalność Biblioteki. To między innymi: zakupy nowości, promocja zbiorów, tworzenie zestawień bibliograficznych, tematyczne wystawy książek, czy prowadzenie zajęć edukacyjnych i szkoleniowych. Natomiast intensyfikacja działań palcówki w kierunku popularyzacji czytelnictwa nastąpiła w roku 2014, który był szczególnie ze względu na obchodzony pod hasłem „650 lat w służbie książki” Rok Czytelnika. Wzmoczona promocja czytania kontynuowana była również w latach następnych, kiedy to Minister Edukacji Narodowej na podstawie przepisów Ustawy o Systemie Oświaty (art. 35 ust. 2 pkt 1), ustalił jeden z podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa na rok szkolny

2015/2016 i kontynuowany w roku 2016/2017 pt.: *Rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży*. W artykule zaprezentowano najważniejsze działania i inicjatywy podjęte przez DBP we Wrocławiu z tego okresu w zakresie popularyzacji czytelnictwa w środowisku lokalnym oraz rozwijania kompetencji czytelniczych wśród dzieci i młodzieży. To działania skierowane do różnych typów odbiorców i w różnym wieku, od nauczycieli, bibliotekarzy, studentów, przez uczniów szkół ponadgimnazjalnych na dzieciach przedszkolnych kończąc, jak również dla wszystkich zainteresowanych odbiorców.

DBP we Wrocławiu, jako instytucja wspierająca szkoły i placówki oświatowe, organizuje szereg szkoleń otwartych dla zainteresowanych nauczycieli, bibliotekarzy, szkolenia dla Rad Pedagogicznych w ramach wspomaganie szkół i placówek oświatowych, a także szkolenia organizowane dla powołanej sieci współpracy i samokształcenia w dolnośląskiej sieci bibliotek pedagogicznych. W odpowiedzi na kierunki rozwoju polityki oświatowej państwa, w swojej bogatej bezpłatnej ofercie, Biblioteka zamieściła propozycje wielu tematów, których celem jest popularyzacja czytelnictwa, propagowanie różnych metod pracy z książką i tekstem. Przykładowe realizowane szkolenia dla nauczycieli i bibliotekarzy w roku szkolnym 2016/2017 to: *Gawęda o książkach – magia i moc słów*, *Jak zachęcić do czytania – zrób to inaczej*, *Kamishibai, teatr ilustracji – jak pracować z tekstem?*, *Czytelnik oporny – jak z nim pracować?*, czy *Gry literackie – motywująca nauka i zabawa*. Proponowane spotkania szkoleniowe cieszą się bardzo dużym zainteresowaniem wśród odbiorców. Przyczyną tego może być fakt, iż nauczyciele bibliotekarze DBP we Wrocławiu, wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowiska lokalnego, przeprowadzają szkolenia nie tylko w siedzibie Biblioteki, ale również na terenie szkół, placówek oświatowych lub w bibliotekach pedagogicznych na Dolnym Śląsku. Oferta szkoleniowa cały czas jest poszerzana. W ramach promocji czytania przygotowywane są kolejne tematy spotkań: *Alternatywne formy pracy z tekstem*, czy *Szybkie czytanie – jak to zrobić?*

Do uwrażliwienia na czytanie może prowadzić wiele działań. Jednym z nich są organizowane seminaria dla środowiska nauczycieli i bibliotekarzy. DBP we Wrocławiu ma już znaczne doświadczenia na tym polu, ponieważ corocznie organizuje spotkania, podczas których toczą się ważne dyskusje o czytelnictwie, wzmoczonych działaniach na rzecz wzrostu czytelnictwa oraz poszerzaniu wiedzy społecznej o książce, jak również na temat roli biblioterapii jako sprzymierzeńca wychowania. Przykładowo zorganizowane seminaria dla nauczycieli i bibliotekarzy z Dolnego Śląska to *Czytanie łączy* (2014), *Atelier biblioterapii* (2015), czy *Podróże z Lekturą* (2016). Ostatnie seminarium pt. *Czytanie? Oczywiście!*, zorganizowane 27 kwietnia 2017 r. z okazji Międzynarodowego Dnia Książki, było kolejną okazją dla bibliotekarzy, nauczycieli polonistów oraz wszystkich miłośników literatury do

dyskusowania o książkach i o czytaniu. Zaproszeni goście zaprezentowali wykłady m. in. promujące niecodzienną podróż po literaturze regionalnej – dlaczego warto czytać i jak ją czytać, prezentujące różne postawy wobec czytania oraz przyczyny naszych wyborów czytelniczych, czy ukazujące działania bibliotekarzy, którzy mimo własnych preferencji i potrzeb czytelniczych, doskonale potrafią rozpoznawać i zaspokajać oczekiwania przeróżnych grup odbiorców, z którymi stykają się na co dzień. W części warsztatowej uczestnicy mogli wziąć udział w szkoleniach przygotowanych i przeprowadzonych przez nauczycieli bibliotekarzy z DBP we Wrocławiu na temat zasad tworzenia Lapbooków, praktycznych sposobów opracowywania gier literackich lub darmowych narzędzi internetowych służących do promocji czytelnictwa.

1,2. Seminarium Czytanie? Oczywiście!

Biblioteka, wspierając szkoły i placówki oświatowe w realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego oraz kierunków polityki oświatowej na dany rok szkolny, na bieżąco poszerza swoją bazę bezpłatnych zajęć edukacyjnych dla uczniów. Placówka proponuje zajęcia z zakresu edukacji czytelniczej, mające na celu kształcenie kompetencji czytelniczych niezbędnych do odbioru tekstów literackich, naukowych i popularnonaukowych oraz rozbudzanie zainteresowań czytaniem. Zajęcia odbywają się głównie na terenie Biblioteki, ale niejednokrotnie na zapotrzebowanie zgłoszone przez daną placówkę, bibliotekarze realizują je w formie zajęć wyjazdowych.

W skład bogatej oferty zajęć promujących czytelnictwo wchodzi lekcje informujące o książce przeznaczone dla szkół podstawowych, np. *Historia pisma i książki*, *Jak powstała książka – od papirusu do iPada*, *Książka bez tajemnic – budowa książki*, *Książka popularnonaukowa źródłem informacji*. Dodatkowo w roku szkolnym 2016/2017 poszerzono ofertę o zajęcia na temat różnych form pracy z książką. *Czytamy w bibliotece* to zajęcia dla grup przedszkolnych mające na celu wsparcie nauczycieli i wychowawców w procesie wychowawczym poprzez czytanie tekstów o różnych trudnych sytuacjach, w których dzieci uczestniczą oraz przybliżenie dzieciom wartości uniwersalnych, jakimi powinny się kierować

w życiu, a więc takich jak: szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, pokojowość, mądrość oraz przyjaźń.

Dla uczniów szkół podstawowych i dzieci przedszkolnych przygotowane zostały zajęcia i warsztaty cieszące się bardzo dużym zainteresowaniem pt. *Magiczny świat zaklęty w Teatryku Kamishibai*. Kamishibai - to tradycyjna japońska sztuka opowiadania historii za pomocą obrazków - ilustracji wykonanych na kartonowych planszach wsuwanych do małego drewnianego parawanu nazywanego butai. Kamishibai można porównać do teatru marionetkowego, w którym miejsce marionetek zajmują ilustracje. Tak więc to sztuka teatralna na papierze! Podczas zajęć dzieci z zapartym tchem słuchały opowieści, rozmawiały na tematy w nich poruszone, rysowały i opowiadały swoje historie Kamishibai.

3. Zajęcia dla grupy przedszkolnej Magiczny świat zaklęty w Teatryku Kamishibai

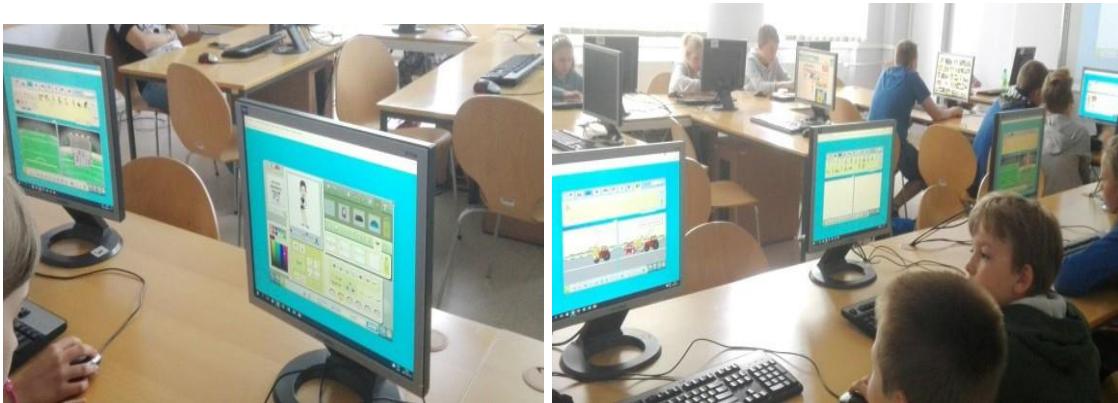
Biblioteka, wykorzystując coraz to nowe metody aktywizujące, mające na celu rozbudzenie w młodym odbiorcy chęć czytania, wprowadziła do oferty nową formę zajęć, opartą na grze i zabawie. Przygotowane zajęcia były również częścią programu autorskiego z zakresu *Popularyzacja czytelnictwa z wykorzystaniem innowacyjnych form promocji książki*. Na przełomie kwietnia i maja 2017 r. bibliotekarze zaprosili uczniów klas trzecich ze Szkoły Podstawowej nr 2 we Wrocławiu do gry literackiej opartej na podstawie znanej i lubianej przez wszystkie dzieci serii książek pt. *Biuro detektywistyczne Lassego i Mai* Martina Widmarka. Uczniowie poprzez zabawę, rozwiązując przygotowane zadania, łamigłówki, zagadki detektywistyczne, wykorzystywali swoją wiedzę na temat znajomości wybranych książek z tej serii. Celem przygotowanej gry była przede wszystkim zachęta do czytania, do zapoznania się z twórczością Widmarka, do rozwiązywania zagadek detektywistycznych utrzymanych w klimacie serii książek o Lasse i Mai oraz do ćwiczenia logicznego myślenia i zdolności dedukcji.

4,5. Gra literacka Biuro detektywistyczne Lassego i Mai

Oferta lekcyjna z zakresu popularyzacji czytelnictwa skierowana została również do starszych dzieci ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych. W miesiącach zimowych bibliotekarze przeprowadzili szereg zajęć promujących czytanie pt. *Czytam, ponieważ...*, podczas których rozgorzały gorące dyskusje m.in. dlaczego warto czytać, dlaczego Polacy nie czytają, a uczestnicy mogli podzielić się swoimi opiniami i ulubionymi książkami. Podczas spotkań młodzież miała okazję zapoznać się z ciekawymi kampaniami społecznymi dotyczącymi czytania.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowiska lokalnego i wspierając dolnośląskich pedagogów DBP we Wrocławiu w roku szkolnym 2016/2017 poszerzyła swój zakres działań organizując zajęcia edukacyjne dla uczniów podczas ferii zimowych oraz wakacji letnich. W ramach półkolonii organizowanych przez Szkoły Podstawowe nr 12 i 74 we Wrocławiu bibliotekarze zaprosili uczniów do uczestnictwa w szeregu zajęciach popularyzujących czytanie i pracę z książką. Dzieci m.in. świetnie bawiły się podczas gry bibliotecznej *Tajemnice biblioteki – labirynt biblioteczny* oraz podczas warsztatów *Słucham, tworzę, przedstawiam opowieści Kamishibai*, podczas których mieli okazję stworzyć własne opowiadania, ilustracje do nich, a także zaprezentować je za pomocą teatrzyku Kamishibai. Z dużym zaangażowaniem uczniowie uczestniczyli także w warsztatach komputerowych, podczas których tworzyli własne książeczki elektroniczne (*Moja książka nie książka*), czy komiksy elektroniczne (*Komiks w szkole*), wykorzystując darmowe programy dostępne w sieci: StoryJumper, Storybird lub Toondoo. Wykorzystywanie podczas zajęć technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) rozwija dziecięcą wyobraźnię, sprzyja chęci czytania oraz dodatkowo rozbudza czytelnicze zainteresowania. Łatwiej jest niektórym młodym ludziom poznawać świat poprzez ekran komputera niż przez wiedzę płynącą z kart książek. Nauczyciele z DBP we Wrocławiu, uznając że nowoczesna technologia serwuje nowe możliwości i sposoby na czytanie, w swojej ofercie przygotowali bogaty zakres zajęć dla uczniów z wykorzystaniem TIK.

6,7. Warsztaty komputerowe Komiks w szkole dla uczniów SP 74 w ramach półkolonii letnich

Przytoczone tematy zajęć edukacyjnych z popularyzacji czytelnictwa nie odzwierciedlają pełnej oferty Biblioteki, która na bieżąco jest rozbudowywana. Wraz z nowym rokiem szkolnym planowane jest wprowadzenie nowych tematów zajęć m.in. z wykorzystaniem metody booktalkingu *Gawęda o książce*, czy serii spotkań z książką *Podróże ku wartościom*, mające przybliżyć dzieciom wartości uniwersalne, jakimi powinny kierować się w życiu, tj. szacunek, uczciwość, odpowiedzialność, tolerancja, mądrość czy przyjaźń.

Wśród wielu zadań DBP we Wrocławiu, ważnym aspektem jest organizowanie i promowanie działalności kulturalnej, w tym inspirowanie i propagowanie działalności literackiej, a co za tym idzie u powszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży. W bogatej ofercie kulturalnej Biblioteki znajdują się liczne imprezy literackie, spotkania z autorami, wieczory poetyckie, warsztaty literacko-plastyczne. Placówka bierze również udział w wielu ogólnopolskich kampaniach popularyzujących czytelnictwo, które są doskonałą formą współdziałania ze środowiskiem wrocławskich szkół, bibliotekarzy, studentów i licznych organizacji.

Organizowane w DBP we Wrocławiu od 2014 r. spotkania autorskie są jedną z ajciekawszych form promowania kultury i wiedzy o literaturze. Celem tych spotkań jest propagowanie przyjemności czytania, upowszechnianie literatury przez bezpośredni kontakt z pisarzami, poetami i ich twórczością. Placówka nawiązała m.in. współpracę z Wrocławskim Oddziałem Stowarzyszenia Autorów Polskich. Zorganizowała wydarzenia literackie dla dorosłych: z Agnieszką Lingas-Łoniewską, a także dwa wieczory muzyczno-poetyckie z Katarzyną Georgiou i Beatą Silecką-Kowalską. Z kolei dla uczniów miały miejsce spotkania: z Wiesławą Kuciębą *Ja krasnoludek oświadczam* oraz *Logopedia na wesoło* z Magdaleną Knedler. Spotkania te często organizowane są w formie warsztatów, jak np. Strefa bałaganu Katarzyny Georgiou. Autorka zaprezentowała wiersze z najnowszego tomiku dla dzieci Strefa bałaganu oraz wiersze i piosenki z tomików utworów angielskich Funky Poems Treasury. Dzięki nawiązaniu kontaktu z inną wrocławską instytucją literacką, z Kołem Literatów Polskich im. Zbigniewa Herberta w Lublinie Oddział we Wrocławiu, zorganizowano spotkanie dla

młodzieży *Odślonić prawdę*. Okazją ku temu był Światowy Dzień Poezji. W spotkaniu wzięli udział uczniowie z wrocławskich szkół ponadgimnazjalnych, a prezentowane były wiersze Zbigniewa Herberta i wiersze własne członków Koła Literatów Polskich.

Biblioteka jest również miejscem wielu interesujących artystycznie przedsięwzięć przeznaczonych dla dzieci. Dużą popularnością cieszą się imprezy literackie skierowane do najmłodszych, m. in. spotkania autorskie, imprezy okolicznościowe, niezwykle barwne, pełne dobrej zabawy i walorów edukacyjnych. Co roku w listopadzie, z okazji dnia Pluszowego Misia, Biblioteka gości uczniów klas pierwszych Szkoły Podstawowej nr 2 we Wrocławiu. Oprócz wspólnej zabawy, tańców, śpiewów, dzieci słuchają czytanych opowiadań o Kubusiu Puchatku oraz opowieści o powstaniu pierwszego Misia. W kalendarz imprez dla dzieci na stałe wpisały się również spotkania z cyklu *Szlakiem wrocławskich legend*. Tegoroczne spotkanie autorskie dla uczniów trzech wrocławskich szkół podstawowych poprowadziła Justyna Rapacz, przewodniczka miejska, a także autorka książek dla dzieci. Uczniowie m.in. usłyszeli legendy o *Kluskowej bramie* i *Skamieniałych tancerkach*. W spotkaniu uczestniczył również Krzysztof Głuch, który opowiedział jak powstaje książka. Po raz pierwszy w tym roku z okazji Dnia Mamy i Taty Biblioteka wspólnie z Przedszkolem Magellan we Wrocławiu zorganizowała spotkanie dla dzieci przedszkolnych wraz ich rodzicami pt. *Poczytaj mi Mamo, poczytaj mi Tato*. Celem tego spotkania było promowanie głośnego czytania wśród rodziców połączone z wernisażem przepięknych prac plastycznych wykonanych przez przedszkolaki.

8. Spotkanie z okazji Dnia Pluszowego Misia

9. Spotkanie autorskie z Joanną Rapacz z cyklu Szlakiem wrocławskich legend

DBP we Wrocławiu przy różnych okazjach propaguje książki i czytanie. Tak było również podczas I Wrocławskich Dni Rodzinnych Prudential, do których Biblioteka przyłączyła się i zorganizowała 20 maja 2016 r. bezpłatną imprezę rodzinną pt. *Szalone gry i zabawy w Bibliotece*. Na uwagę zasługuje fakt, iż było to innowacyjne przedsięwzięcie przygotowane przez pracowników DBP we Wrocławiu. Włączając się w akcję Fundacji Zwalczyć Nudę wraz z miastem Wrocławem i Rzecznikiem Praw Dziecka, placówka otworzyła swoje drzwi

i zaprosiła do wspólnej zabawy rodziny z dziećmi z terenu całego Wrocławia. Dzieci w wieku 4-6 oraz 7 lat i więcej wraz z opiekunami m.in. uczestniczyli w warsztatach teatralnych, w zajęciach czytelnicko-plastycznych, czy rozwiązywali zagadki w labiryncie bibliotecznym. Jednym z elementów wspólnej zabawy było propagowanie czytelnictwa, m.in. poprzez głośne czytanie bajek. Wydarzenie cieszyło się bardzo dużym zainteresowaniem społeczności lokalnej. W zajęciach łącznie wzięło udział ponad 70 dzieci wraz z opiekunami.

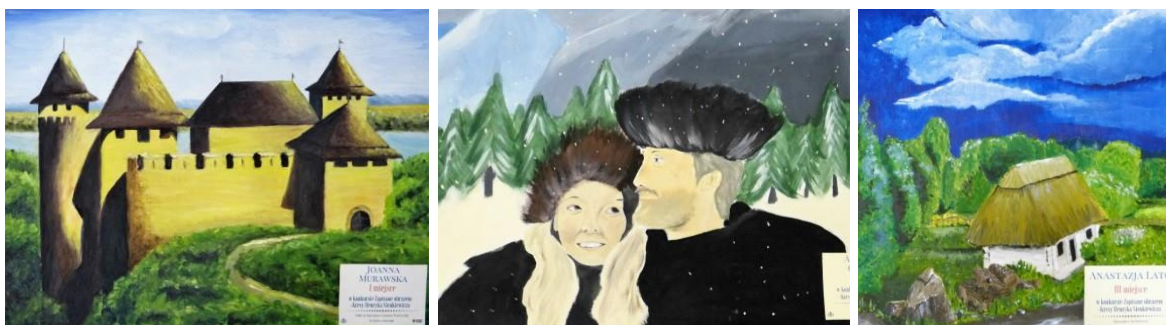

10,11. Impreza rodzinna Szalone gry i zabawy w Bibliotece w ramach Wrocławskich dni rodzinnych Prudential

Od kilku lat DBP we Wrocławiu realizuje konkursy czytelnicze, recytatorskie, plastyczne dla dzieci i młodzieży z terenu województwa dolnośląskiego. Konkursy te mają za główne zadanie rozbudzać pasje czytelnicze oraz zamiłowanie do literatury poprzez promowanie kultury czytelniczej, jak i upowszechniać i popularyzować TIK w rozwijaniu czytelniczych zainteresowań uczniów (Rok Czytelnika – *Moja książka nie książka*, rok 2015 – *Cyfrowy portret noblisty – życie i twórczość Władysława Stanisława Reymonta*).

W roku 2016, ogłoszonym Rokiem Henryka Sienkiewicza, DBP we Wrocławiu zrealizowała dwa konkursy plastyczne zorganizowane przez Wydział Edukacji i Nauki Urzędu Marszałkowskiego Województwa Dolnośląskiego. Pierwszy z nich pt. *Zapisane obrazem – Kresy Henryka Sienkiewicza* przeznaczony był dla uczniów gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych. Motywem przewodnim pracy malarskiej był obraz Kresów Wschodnich. Inspiracją pracy – *Trylogia* Henryka Sienkiewicza. Na konkurs nadesłano szereg ciekawych prac, spośród których wyłoniono laureatów. Uroczysta Gala podsumowująca Konkurs odbyła się 8 grudnia 2016 r. w Pałacu w Warmątowicach Sienkiewiczowskich.

Drugi konkurs plastyczny pt. *Śladami bohaterów W pustyni i w puszczy* przeznaczony był dla uczniów szkół podstawowych z terenu Dolnego Śląska. Przedmiotem konkursu była praca plastyczna będąca ilustracją w formie mapy do wydarzeń opisanych w powieści. Konkurs miał na celu zapoznać młodych odbiorców z twórczością Henryka Sienkiewicza, rozwijać kompetencje czytelnicze uczniów, jak również rozwijać wrażliwość i umiejętności artystyczne dzieci.

12,13,14. Zwycięskie prace plastyczne uczniów w konkursie Zapisane obrazem – Kresy Henryka Sienkiewicza

Na uwagę zasługuje również fakt, iż w 2017 r. DBP we Wrocławiu była Koordynatorem Wielkiej Ligi Czytelników w województwie dolnośląskim. Na terenie Biblioteki 22 kwietnia odbył się półfinał Ogólnopolskiego Konkursu Wielka Liga Czytelników, podczas którego testy rozwiązywało trzydziestu uczniów.

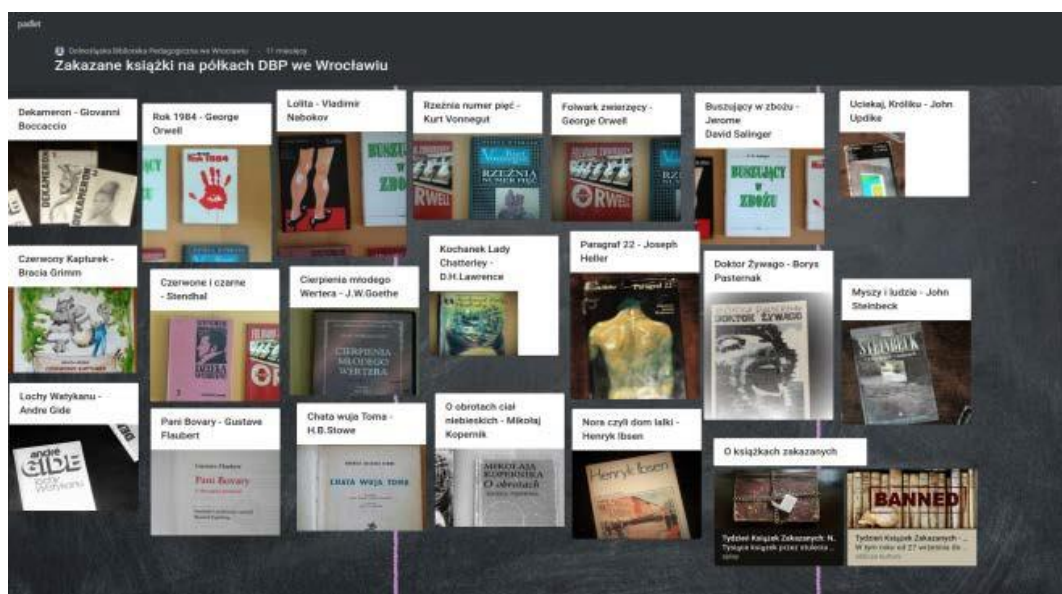
Ciekawą formą promocji czytania zaproponowaną przez pracowników Biblioteki stały się literackie quizy online, zamieszczane co miesiąc na fanpage’u Biblioteki. Każdy chętny użytkownik w formie zabawy może sprawdzić m.in. jak dobrze zna polską fantastykę, literaturę kryminalno-sensacyjną, życie i twórczość Joanny Chmielewskiej, czy Ryszarda Kapuścińskiego.

Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom użytkowników Biblioteki i otwierając się na potrzeby środowiska lokalnego DBP we Wrocławiu włącza się w liczne ogólnopolskie akcje promujące czytelnictwo.

Od trzech lat Biblioteka aktywnie bierze udział w obchodach Narodowego Czytania. Podczas ostatniej akcji przygotowano liczne informacje o Henryku Sienkiewiczu oraz wyeksponowano ciekawe fragmenty powieści *Quo vadis*. Materiały prezentowane były w holu Biblioteki oraz na witrynie internetowej placówki. Dodatkowo opracowano materiały edukacyjne dla nauczycieli udostępnione na Bibliotecznej Platformie Edukacyjnej Webowa DBP: *Henryk Sienkiewicz* oraz w zakładce Pomysły na lekcję: *Trylogia Sienkiewicza – fakty a fikcja literacka*.

DBP we Wrocławiu dołączyła również do III edycji Ogólnopolskiej Akcji Wielkiej Zbiórki Książek *Zaczytani.org*, które trafią do dzieci i młodzieży przebywających w szpitalach w całej Polsce, dzięki czemu łatwiej im będzie przetrwać trudny czas choroby. Udział w kampanii, mającej na celu wyposażenie bibliotek Małego Pacjenta w szpitalach, przypomina naszym czytelnikom o biblioterapeutycznej wartości czytania.

W ramach obchodów Tygodnia Zakazanych Książek, pracownicy Biblioteki przygotowali multimedialną wystawę zakazanych książek znajdujących się w zbiorach DBP we Wrocławiu, które zabronione były w różnych latach z wielorakich powodów – od politycznych, poprzez obyczajowe, aż po religijne.

15. Multimedialna wystawa zakazanych książek w DBP we Wrocławiu

Natomiast tegoroczny Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania stał się okazją do zaproszenia Czytelników do odsłuchania fragmentów książek czytanych przez pracowników Biblioteki, które udostępnione zostały dzięki przygotowanym nagraniom na kanale Youtube.pl. Wśród lektur znalazły się pozycje poruszające ważne tematy społeczne, reportaże, ale także ciekawe kryminały i propozycje pełnych przygód książeczek dla dzieci. Dzień Głośnego Czytania, jak również kampania społeczna „Cała Polska czyta dzieciom” stały się przyczynkiem m.in. do zaproszenia najmłodszych odbiorców do wspólnego, głośnego czytania, ilustrowanego pokazem multimedialnym. 22 września 2016 r. Biblioteka gościła grupę wychowanków z Przedszkola nr 35 z oddziałami integracyjnymi „Tęczowy Domek” we Wrocławiu. Dzieci z dużym zaangażowaniem śledziły historię Tupcia Grupcia – *Ja się nie boję* książeczkę z serii *Wychowanie przez czytanie*.

16,17. Spotkanie z wychowankami Przedszkola nr 35 „Tęczowy Domek” z okazji Dnia Głośnego Czytania

W marcu 2017 r. z okazji Międzynarodowego Tygodnia Książki Elektronicznej bibliotekarze zachęcali użytkowników do e-czytania, do korzystania z bibliotecznej wirtualnej czytelni IBUK Libra. Przygotowane zostały m.in. tablice informacyjne, broszurki promujące

zbiory, lista TOP-10 najczęściej czytanych pozycji w Ibuk Libra w 2016. Dodatkowo przez dwa tygodnie (1-14 marca) użytkownicy Biblioteki mogli korzystać aż z 2700 tytułów e-książek, także z literatury pięknej i literatury faktu.

Wymienione przykłady to zaledwie wybór realizowanych działań DBP we Wrocławiu w kontekście propagowania czytelnictwa. Zakres inicjatyw był tak ogromny, że nie sposób przytoczyć wszystkich niezwykłych i wyjątkowych spotkań, czy imprez czytelniczych. Zachęcam do odwiedzenia witryny internetowej DBP we Wrocławiu i zapoznania się z zakładką Archiwum wydarzeń, gdzie znajdują się wszystkie materiały i relacje z imprez. To również nie koniec działań w tym obszarze pracy. Nauczyciele bibliotekarze planują kolejne kreatywne przedsięwzięcia zmierzające do podniesienia kompetencji i zainteresowań czytelniczych dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych. DBP we Wrocławiu, jako instytucja promująca czytelnictwo, przekonuje, że czytanie książek poszerza horyzonty, rozwija inteligencję i czyni ludzi po prostu szczęśliwsi. Poprzez podejmowane przez siebie działania, zachęca do odwiedzania bibliotek, do wypożyczania książek, do czytania i „wprowadza na stałe” modę na czytelnictwo, tak aby czytanie kojarzyło się z ciekawym stylem życia, a nie obowiązkową nudną lekturą.

Rola Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotułach w środowisku lokalnym

Abstrakt: Rola publicznych bibliotek powiatowych polega m.in. na dobrze przemyślanej wzajemnej współpracy środowisk lokalnych. W Szamotułach Powiatowa Biblioteka Publiczna jest organizatorem różnych działań aktywizujących środowisko lokalne, czyli społeczność bibliotekarską i czytelniczą, które wzajemnie są sobie potrzebne. Bibliotekarze odbywają dobrze organizowane różnotematyczne szkolenia, których efekty odbierają użytkownicy uczestnicząc w oferowanych przez Bibliotekę usługach i imprezach.

Na portalu WOS.NET.PL znajdujemy powiązanie pojęcia „środowisko lokalne” z pojęciem „Mała Ojczyzna”¹, a zatem **środowisko lokalne** to nasza mała wspólnota określona geograficznie, jak i społecznie. Pod terminem **środowisko lokalne** kryje się również **regionalizm**. Biblioteka powiatowa, jak każda biblioteka, jest osadzona w pewnym środowisku i funkcjonuje w określonej społeczności. Powiat to właśnie taka Mała Ojczyzna.

Biblioteki powiatowe na administracyjnej mapie Polski pojawiły się ponownie wraz z powiatami po reformie administracyjnej kraju w 1999 roku, na mocy ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie powiatowym. Zgodnie z wymogami tej ustawy każdy samorząd był zobowiązany m. in. do utworzenia i prowadzenia co najmniej jednej biblioteki publicznej – gmina na poziomie gminy, a powiat na poziomie powiatu. Nowelizacja ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach dała możliwość łączenia biblioteki z innymi instytucjami kultury na mocy porozumienia pomiędzy samorządami różnego szczebla, najczęściej jest to szczebel gminny i powiatowy. Stan organizacyjny bibliotek powiatowych województwa wielkopolskiego utrzymuje się od kilku lat na tym samym poziomie. W 2016 roku we wszystkich 31 powiatach funkcjonowały biblioteki powiatowe. W 5 powiatach zadania realizowały samodzielne biblioteki powiatowe powołane przez starostwa: Turek, Wągrowiec, Kępno, Szamotuły, Środa Wielkopolska. Biblioteki te dysponują budżetem rocznym w całości przekazywanym z samorządu powiatowego. W zależności od wielkości biblioteki jest to 130 – 380 tys. zł.

Z dniem 1 kwietnia 2017 roku zakończyła działalność Powiatowa Biblioteka Publiczna w Środzie Wielkopolskiej, a funkcje biblioteki powiatowej przejęła Biblioteka Miejska w Środzie Wielkopolskiej. W pozostałych 26 powiatach funkcje biblioteki powiatowej na

¹ Protokół dostępu z dnia 25.08.2017: <http://www.wos.net.pl/wos-sciaga/srodowisko-lokalne.html>

podstawie porozumienia pomiędzy samorządem gminnym i powiatowym – sprawowały biblioteki miejskie, miejsko-gminne i gminne. W 2016 roku funkcje biblioteki powiatowej na rzecz bibliotek publicznych powiatu poznańskiego na mocy porozumienia Burmistrza Swarzędza i Starosty Poznańskiego powierzono Bibliotece Publicznej w Swarzędzu.

Wyjątkową sytuacją jest działalność Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Pile, której organizatorem jest zarówno starostwo powiatowe jak i miasto Piła. Biblioteka ta jest dotowana wspólnie przez oba samorzady. W większości bibliotek powiatowych zadaniami instruktażowymi na rzecz bibliotek w powiecie zajmują się wyznaczeni pracownicy (od jednego do kilku) na zasadzie powierzonych dodatkowych obowiązków. W 2016 roku 2 osoby pracowały na wydzielonym etacie instruktora powiatowego. W przypadku samodzielnych bibliotek powiatowych dodatkową działalnością powiatową zajmuje się cały personel².

Głównymi dokumentami, na podstawie których funkcjonuje biblioteka powiatowa, są: ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późniejszymi zmianami), ustawa z dnia 25 października 1991 r. o prowadzeniu i organizowaniu działalności kulturalnej (Dz. U. z 2012 r., poz. 406), ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r., Nr 142, poz. 1592 z późniejszymi zmianami) oraz statut biblioteki. Statut określa zasięg terytorialny, cele i zadania biblioteki, sposób jej finansowania i politykę gromadzenia zbiorów.

Jak już wcześniej wspomniano **środowisko lokalne** to również **społeczność**. Biblioteka powiatowa dba, a raczej powinna dbać, nie tylko o społeczność czytelników, ale również o społeczność bibliotekarzy pracujących w bibliotekach znajdujących się na terenie powiatu. W Powiecie Szamotulskim jest 8 bibliotek miejskich i gminnych, które zatrudniają ogółem 44 osoby na stanowiskach bibliotekarskich oraz pracowników działalności podstawowej, 34 osoby na stanowiskach bibliotekarskich, w tym tylko trzech mężczyzn³.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotulach skupia i angażuje we wspólne działania tę rodzinę bibliotekarską w różnoraki sposób. Najbardziej oczywistym jest płaszczyzna służbowa, a więc cykliczne spotkania dyrektorów bibliotek gminnych, nie tylko w siedzibie biblioteki powiatowej, ale również w pozostałych bibliotekach gminnych na terenie Powiatu Szamotulskiego. Kolejna to pośredniczenie w różnego rodzaju problemach natury zawodowej pomiędzy bibliotekami gminnymi a Wojewódzką Biblioteką Publiczną i Centrum Animacji

² Informacje dotyczące działalności bibliotek publicznych w Wielkopolsce w roku 2016 (informacje łącznie z Wojewódzką Biblioteką Publiczną i Centrum Animacji Kultury i Biblioteką Raczyńskich w Poznaniu). Protokół dostępu z dnia 04.09.2017: <http://static.wbp.poznan.pl/att/Biblioteka/Sprawozdania/Sprawozdanie-opisowe-Wielkopolska-2016.pdf>

³ Sprawozdania bibliotek z Powiatu Szamotulskiego dla Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, i Głównego Urzędu Statystycznego w Warszawie

w Poznaniu lub Biblioteką Narodową w Warszawie, czy innymi instytucjami kultury na poziomie wojewódzkim czy krajowym. Możliwość wspólnego efektywnego działania bibliotekarzy Ziemi Szamotulskiej daje praca w Stowarzyszeniu Bibliotekarzy Polskich Koło Szamotuły. Do Koła, co ważne, zapisane są nie tylko osoby obecnie zatrudnione w bibliotekach, ale również emeryci. Przewodniczącym Koła jest dyrektor Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotulach.

Ciekawą inicjatywą, którą zaproponowała bibliotekom z Wielkopolski Wojewódzka Biblioteka Publiczna i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu, są szkolenia z cyklu **Biblioteka Pomysłów**. To szkolenia przeznaczone dla bibliotekarzy z całego województwa wielkopolskiego, które każdorazowo kończą się tzw. małymi konferencjami regionalnymi. Dwie konferencje zostały również zorganizowane w Szamotulach w roku 2012 i 2013 wraz z Wojewódzką Biblioteką Publiczną oraz Centrum Animacji Kultury w Poznaniu i Muzeum Zamek Górków w Szamotulach. Tematem pierwszej konferencji było „Badanie potrzeb mieszkańców”. Uczestniczyli w niej bibliotekarze z powiatów poznańskiego, szamotulskiego, nowotomyskiego, średzkiego, gnieźnieńskiego i międzychodzkiego. Oprócz wystąpień pracowników z wybranych bibliotek, wykład miał również przedstawiciel Regionalnego Obserwatorium Kultury Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu dr Przemysław Kieliszewski na temat metodologii badań socjologicznych w obszarze kultury. W konferencji wzięło udział 38 bibliotekarzy.

W roku 2013 hasłem przewodnim „Biblioteki Pomysłów” była „proMOCja biblioteki – Pokaż, jaką moc ma twoja biblioteka”. Prelegentem była Joanna Przygońska, rzecznik prasowy i kierownik Działu Promocji Centrum Kultury ZAMEK w Poznaniu, która przygotowała wystąpienie na temat „public relations instytucji kultury: komentarz do prezentacji bibliotek”. W tym spotkaniu wzięło udział 35 bibliotekarzy z powiatów poznańskiego, szamotulskiego, nowotomyskiego, średzkiego, gnieźnieńskiego i międzychodzkiego. Poza tymi dwiema konferencjami regionalnymi Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotulach w ramach Biblioteki Pomysłów zorganizowała warsztaty dla bibliotekarzy z terenu Powiatu Szamotulskiego.

Dbanie o społeczność bibliotekarzy to jedna strona działalności biblioteki. Dużo ważniejsze są działania na rzecz czytelników/klientów.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotulach zlokalizowana jest na terenie Muzeum Zamek Górków w Szamotulach w miejscu ciekawym z punktu widzenia odwiedzin nie tylko przez czytelników, ale również i turystów z Polski i z zagranicy. Z uwagi na tak dobrą lokalizację biblioteki z punktu widzenia turystycznego postanowiono powołać Regionalny

Punkt Informacji Turystycznej przy Powiatowej Bibliotece Publicznej w Szamotułach, w momencie kiedy nastąpiła możliwość ubiegania się o certyfikat Wielkopolskiej Organizacji Turystycznej w Poznaniu. Spełniono określone wymagania i po wizycie komisji weryfikacyjnej, decyzją Wielkopolskiej Komisji Certyfikującej Centra Informacji Turystycznej, Punkt Informacji Turystycznej, działający przy powiatowej Bibliotece Publicznej w Szamotułach, otrzymał jedną gwiazdkę.

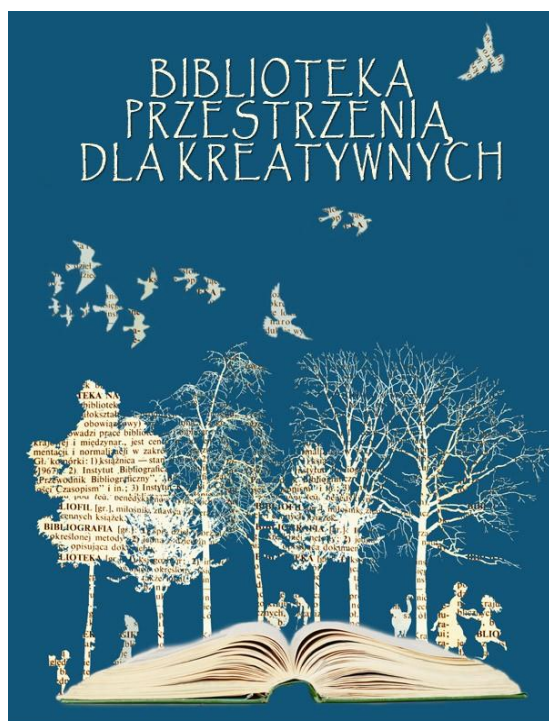
Oczywistą, podstawową działalnością biblioteki jest gromadzenie i udostępnianie różnego rodzaju księgozbioru. Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach gromadzi księgozbiór o charakterze regionalnym, w języku angielskim, z zakresu pedagogiki i psychologii (uzupełnia się z Pedagogiczną Biblioteką Publiczną w Poznaniu – filia w Szamotułach), oraz posiada największy zbiór Książek Mówionych w Powiecie Szamotulskim – ma ich ponad 1500 tytułów. Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach zaczęła sprowadzać książki mówione na życzenie czytelników początkowo z Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu podpisując umowę na utworzenie Punktu Bibliotecznego Książki Mówionej. Po wyczerpaniu całego asortymentu Biblioteka powiatowa podpisała umowę na utworzenie kolejnego Punktu Bibliotecznego Książki Mówionej Biblioteki Polskiego Związku Niewidomych w Warszawie. Z czasem jednak i te zbiory przestały wystarczać czytelnikom. W związku z tym postanowiono zakupić własną kolekcję książek mówionych. Z czasem kolekcja bardzo się rozrosła, przez co wzbudziła ogromne zainteresowanie czytelników na terenie powiatu. Obecnie Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach ma własne Punkty Biblioteczne Książki Mówionej, między innymi w Bibliotece w Kaźmierzu.

Księgozbiór książki mówionej to nie jedyna usługa Biblioteki skierowana do osób niepełnosprawnych. Personel biblioteczny przeszedł dwustopniowy kurs języka migowego dla pracowników służb społecznych zorganizowany przez Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu. Bibliotekarze ukończyli Elementarny kurs języka migowego dla pracowników służb społecznych (w systemie językowo-migowym), podczas którego poznali podstawy języka migowego i systemu językowo-migowego, daktylografię i ideografię, oraz Doskonali kurs języka migowego dla pracowników służb społecznych (KKS-2).

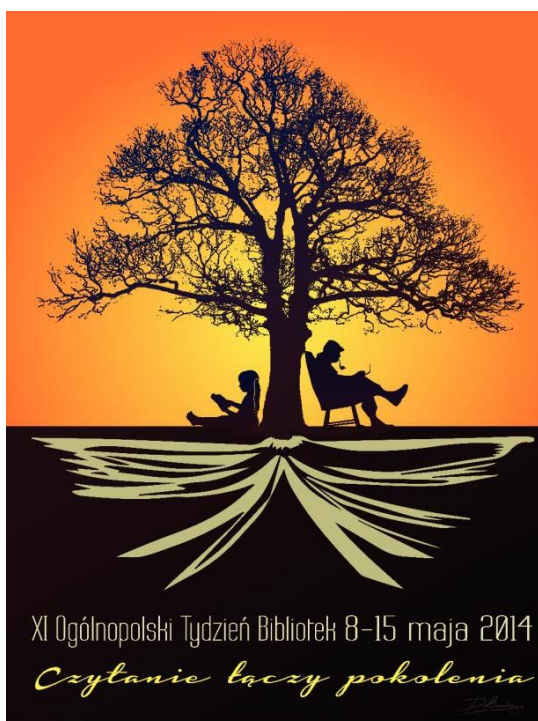
Oprócz kursu języka migowego, bibliotekarze zostali przeszkoleni w zakresie biblioterapii. Personel biblioteczny ukończył trzystopniowy kurs biblioterapii współorganizowany przez Wielkopolskie Centrum Szkolenia Biblioterapeutów, Wojewódzką Bibliotekę Publiczną i Centrum Animacji Kultury w Poznaniu oraz Polskie Towarzystwo Biblioterapeutyczne we Wrocławiu. Podczas kursu słuchacze zaznajomili się między innymi z teoretycznymi podstawami biblioterapii, terapeutyczną funkcją kultury, celami i zadaniami biblioterapii,

organizacją warsztatu biblioterapeutycznego, psychologicznymi podstawami biblioterapii, metodyką pracy z czytelnikiem niepełnosprawnym fizycznie i psychicznie.

Tak jak cykl „Biblioteka Pomysłów” jest skierowany do bibliotekarzy, tak cykliczna ogólnopolska impreza „Tydzień bibliotek” jest skierowana do czytelników i użytkowników bibliotek. W roku 2006 Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach otrzymała wyróżnienie w ogólnopolskim konkursie na najlepszy program działań w „Tygodniu bibliotek” 8-15 maja 2006. Przy okazji Tygodnia Bibliotek jest organizowany konkurs na plakat promujący tę imprezę. Dwukrotnie laureatem konkursu został pracownik Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotułach Damian Kłaczekiewicz, w roku 2013 za hasło *Biblioteka – przestrzenią dla kreatywnych* oraz w roku 2014 za hasło *Czytanie łączy pokolenia*.

X Ogólnopolski Tydzień Bibliotek 8-15 maja 2013

XI Ogólnopolski Tydzień Bibliotek 8-15 maja 2014
Czytanie łączy pokolenia

Damian Kłaczekiewicz jest znany w środowisku nie tylko z plakatów związanych z **tematyką** biblioteczną. Kolejne sukcesy potwierdzają jego talent. Wygrał w otwartym konkursie zorganizowanym przez Teatr Bagatela w Krakowie. Teatr ten ogłosił konkurs na projekt plakatu oraz logotypu dla identyfikacji wizualnej spektaklu „Czego nie widać”, którego premiera otwiera sezon artystyczny 2017/18. Do konkursu zgłoszono bardzo wiele propozycji zarówno z Polski jak i z Ukrainy, ale to właśnie praca naszego kolegi wygrała. Kolejnym sukcesem, już międzynarodowym, jest zakwalifikowanie aż 5 plakatów do finału międzynarodowego konkursu "Golden Turtle Festival", który jest największym międzynarodowym projektem ekoedukacyjnym skupiającym fotografów, projektantów

i artystów doceniających piękno przyrody. Festiwal przez ponad 10 lat stał się największym międzynarodowym konkursem i wystawą artystyczną przyrody z unikalną przestrzenią interaktywną "Living Space". Festiwal obejmuje kilka stref, takich jak: sale szkolne, instalacje wideo, salony, sale koncertowe, sklepy itd. Skupia uczestników i partnerów, którzy poprzez twórczość, edukację ekologiczną i programy kulturalne zwracają uwagę na piękno, delikatność i wszechstronność przyrody.

Powiatowa Biblioteka Publiczna w Szamotułach włącza się również w inne ogólnopolskie imprezy cykliczne takie jak: Narodowe Czytanie pod Patronatem Pary Prezydenckiej, czy mniej znana, ale również popularna Tydzień Książek Zakazanych. Biblioteka we współpracy z miejscowymi instytucjami kultury oraz bibliotekami, zarówno szkolnymi, jak i gminnymi, z Muzeum Zamek Górków w Szamotułach, Towarzystwem Kultury Ziemi Szamotulskiej, starostwem Powiatowym w Szamotułach organizowała przez ponad 10 lat Powiatowy Turniej o Tytuł Miłośnika i Znawcy Powiatu Szamotulskiego dla młodzieży szkolnej.

Biblioteki powiatowe na mapie bibliotecznej Polski funkcjonują już 18 lat w nowej rzeczywistości – po reformie administracyjnej kraju. W przypadku Powiatowej Biblioteki Publicznej w Szamotułach, która została powołana 20 grudnia 2000 mogę stwierdzić, że dość dobrze zaaklimatyzowała się w nowej rzeczywistości. – Dlaczego? Od roku 2003, a więc ponad 14 lat, jestem dyrektorem tejże biblioteki i patrząc wstecz widzę doskonale, jak zmieniała się jej rola, zarówno na kulturalnej mapie powiatu, jak też jej odbiór przez mieszkańców Powiatu Szamotulskiego. Zaistniała ona po prostu po raz kolejny w ich świadomości. Jej ważną rolę zauważają również bibliotekarze starając się sprostać oczekiwaniom lokalnej społeczności.

Bibliografia

1. Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz. U. z 2013 r., poz. 829).
2. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (t.j. Dz. U. z 2013 r., poz. 885 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 1998 r., Nr 91, poz. 578). Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 1997 r., Nr 133, poz. 883 z późn. zm.).
4. Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (Dz. U. Nr 85, poz. 539 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o prowadzeniu i organizowaniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2001 r., Nr 13, poz. 123 z późn. zm.).

